

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă editată de Asociația Națională Cultul Eroilor "Regina Maria"

* Fondată în 1919 sub numele "Cultul Eroilor Noștri" *

Nr. 2 (61)

Anul XXIII - 2020

Serie nouă

DOSAR România Eroică *În vremea aceea...*

p. 22

Dumitru Ghiață (1888-1972) Soldați, ulei pe carton, datat 1944

Din
sumarul
acestui
număr:

**Eroul Dragalina
și euhemerismul
la Români**

p. 8

**Gala Premiilor
„CULTUL EROILOR”,
ediția a VII-a, 2020**

p. 21

**„Declarat
Armistițiu.
Respectați
condițiile!”**

p. 47

**În căutarea
celor dragi**

p. 71

Mesajul Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

Biroul Executiv Central mulțumește tuturor persoanelor care doresc să sprijine financiar activitățile de cinstire a memoriei eroilor noștri.

Susținerea financiară constă în depunerea a cel puțin 100 de lei la sediul asociației noastre (Bulevardul Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203), pe bază de chitanțier sau mandat poștal) sau în Contul Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”:

RO45RNCB0082004534620001, BCR, Sucursala UNIREA, București

Toți cei care vor răspunde apelului nostru vor primi câte un exemplar gratuit din fiecare număr al revistei “România eroică”, iar la sfârșitul anului conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria” va acorda fiecărui susținător o Diplomă de Excelență.

În anul 2020 au răspuns apelului nostru:

1. Opritsa Dragalina Popa, SUA
2. Dr. Cornel și Nina Dumitriu, SUA
3. Dr. Radu Manoliu, Olanda
4. Irina Nelson, SUA
5. Prof. Jean Cantacuzene, Franța
6. Gl. mr. (r) prof. univ. dr. Visarion Neagoe, București
7. Contraamiral de flotilă (r) dr. ing. Constantin Rusu, București
8. Col. (r) Satnoianu Anișoara, București
9. Plt. adj. princ. (r) Sanda Nicolae, București
10. Col. (r) Bostan Constantin, București
11. Gl. bg. (r) Dan Radu Șerban, București
12. Col. (r) Gheorghe Mateescu, București
13. Col. (r) Vasile S. Popa, București
14. Col. (r) ing. Marin Alniței, București
15. Col. (r) Dragu Nicolae, Călărași
16. Gl. bg. (r) Alstani Achim, Buzău
17. Col. (r) Constantin Chiper, Ploiești
18. Col. (r) Roman Dumitru, București
19. Georgeta Bălan, Brăila
20. Col. (r) Stratanov Dumitru, Brașov
21. Chilom S. Constantin
22. Col. (r) Dan Virgil Ion
23. Floarea Dimian, Buzău
24. Ing. Nicolae Dobre, Geamăna, Argeș
25. Lt. col. (r) Ionescu Ștefan, București
26. Lt. col. (r) Ioniță Constantin, Piatra Neamț
27. Ciorobea Florica, București
28. Moșoiu Olga, Ștefănești, Argeș

Mulțumim tuturor!

8 INVITATUL REVISTEI

Eroul
Dragalina și
euhemerismul
la Români

Cornel DUMITRIU

24 DOSAR „ROMÂNIA EROICĂ”

Un memorialist
mai puțin cunoscut

de Petre OTU

Generalul Alexandru Socec

72 LA ÎNCHIDEREA EDIȚIEI

A apărut
mono-
grafia
Asociației
Naționale
Cultul
Eroilor
„Regina
Maria”!

ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ
CULTUL EROILOR „REGINA MARIA”

Coperta I. Dumitru Ghiață (1888-1972), Soldați, ulei pe carton, datat 1944.

Coperta II. Apelul ANCERM.

Coperta III. Sala de Marmură a Palatului Cercului
Militar Național, București

Coperta IV. Promovarea carierei militare

Rugăm pe toți cei care au fotografii ale celor căzuți pe front sau în prizonierat, în cele două războaie mondiale, să se adreseze redacției!

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă de cultură și educație
patriotică, de cinstire a eroilor neamului

Fondată în anul 1919 sub înalta ocrotire a Majestății Sale Regina Maria
și a Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române PF Miron Cristea.
Serie nouă. Anul XXIII. Fondator: G.I. Bg. (r) Petre Stoica.

EDITORIAL

“Bătălia” pentru Cimitirul din Valea Uzului!

– de general maior (rtr.) prof. univ. dr. Visarion Neagoe 3

PUNCTUL DE VEDERE

Nevrednici de moștenire – de general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu 6

ACTUALITATEA

Generalul Dragalina, “Cetățean de Onoare” al Caransebeșului 16

Omagierea Întâului Ierarh al Episcopiei Armatei – de dr. Dan Teculescu 17

Din vremea pandemiei. Lansare de carte în ... Cișmigiu – de Grigore Buciu 18

Colonelul Constantin Chiper aduce încă un omagiu „scripta manent”
eroilor județului Prahova! – de Dumitru Roman 19

Plăci comemorative pentru eroii din cele două războaie mondiale 20

Ziua Armatei României. Membri ai Asociației Naționale
Cultul Eroilor „Regina Maria” distinși cu Emblema de Onoare
a Statului Major al Apărării 20

România Eroică 60! 20

EVENIMENT

Gala Premiilor Cultul Eroilor, Ediția a VII-a, 2020 21

DOSAR “România eroică”. În vremea aceea...

Memorialistica de război, în vreme de pace... – de Dumitru Roman 23

Un memorialist mai puțin cunoscut – de Petre Otu 24

Generalul Alexandru Socec, Jurnal 25

Emanoil Georgescu, În vremea aceea 35

Nicolae Deleanu, Vara în care a început războiul cu rușii 40

Maior Ion Niculescu, Fapte din campania 1916-1918
și de pe frontul basarabean 44

General Ioan Z. Spirea, „Declarat Armistițiu! Respectați condițiile!” 47

Teodor Castrișanu, Acum înțelegeam noi cât de mare
este valoarea unei arme în mâna celui care o poartă 50

Vasile Năstase, Amintiri din armată și din război 54

Oare unde se află cele 18 caiete de memorii
ale generalului Victor Protopopescu? 60

România Eroică

Director: General-maior (rtr.)
prof. univ. dr. Visarion Neagoe

Consiliul științific

prof. univ. dr. Ioan Scurtu, prof. univ. dr. Nichita
Adăniloae, colonel (rtr.) prof. univ. dr. Petre
Otu, general de brigadă (rtr.) Grigore Buciu,
colonel dr. Florin Șperlea.

Redacția

Redactor-șef: col. (rtr.) Dumitru Roman;
Redactor-șef adjunct: col. (rtr.) Constantin
Chiper;
Redactori colaboratori: Valeria Bălescu,
Col. (rtr.) dr. Alexandru Oșca, Carla Duță,
Teodora Manole, dr. Luminița Giurgiu.

Art director: Sorin Angheloiu

Fotoreporteri: plutonier adjutant Adrian
Robu

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203
Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Centrul Tehnic Editorial al Armatei

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorului, conform
art. 206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
cărora proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1500 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

EROUL DIN FAMILIA MEA

Mărire Vouă, bravi Eroi! – de *Olga Moșoiu* 62
Sublocotenentul Gheorghe Ioneanu – de *Emilia Iancu* 63

O donație istorică. Documentele Tratatului de la Trianon 63

FIȘE DE DICȚIONAR

Frați-scriitori pe frontul Marelui Război (2) – de *Teodora Manole* 64

VITRINA CU CĂRȚI - de general de brigadă (rtr.) *Grigore Buciu* 66

CARUSELUL PRESEI - de colonel (rtr.) *Dumitru Roman* 70

În căutarea celor dragi 71

IN MEMORIAM. Vasile Gherasim 71

LA ÎNCHIDEREA EDIȚIEI. A apărut prima monografie
a Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" 72

În atenția colaboratorilor

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografii vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

„Bătălia” pentru cimitirul din Valea Uzului

General maior (rtr) prof. univ. dr. Visarion NEAGOE

În prima decadă a lunii octombrie 2020, în spațiul media apărea un comunicat al Agenției Maghiare de Presă (MTI), având următorul conținut: „Curtea de Apel Târgu Mureș a respins marți prin sentință definitivă acțiunea orașului Dărmănești în vederea anulării hotărârii Consiliului Local Sânmartin prin care Cimitirul militar din Valea Uzului a fost trecut în proprietatea publică a comunei. Curtea de Apel a respins, ca instanță de apel, recursul primăriei orașului Dărmănești împotriva hotărârii în prima instanță, cu conținut similar.”

Pentru cititorul mai puțin avizat, precizăm că apartenența localității Valea Uzului, în prezent nelocuită, a cimitirului militar și a clădirilor de cazarmă aflate pe teritoriul așezării, precum și parcela românească înființată în anul 2019 în acest cimitir fac obiectul a numeroase procese la tribunalele românești. Unele din aceste procese au fost inițiate de Sânmartin, altele de Dărmănești. Un alt treilea grup de procese a fost intentat de prefectul județului Bacău.

De unde un asemenea interes pentru unul dintre sutele de cimitire militare aflate pe teritoriul României, multe dintre ele suferind nepermis de mult la capitolul îngrijire, întreținere și reparații? De ce această „bătălie”, demnă de o cauză mai bună, pentru Valea Uzului, o localitate părăsită, din vârful de munte carpatic?

Pentru a înțelge mai bine conotațiile multiple ale acestei lupte surde și absurde pentru morții din războaie, o scurtă incursiune în trecutul nu foarte îndepărtat este mai mult decât necesară.

În primul rând, trebuie menționat că în cimitirul din Valea Uzului sunt înhumați peste 1140 de soldați de mai multe naționalități, eroi ai Primului și ai celui de-al Doilea Război Mondial. Majoritatea soldaților înhumați erau de naționalitate maghiară, însă, pe lângă aceștia s-au numărat și militari germani, români, ruși sau austrieci.

De asemenea, este foarte important de reamintit că cei căzuți în lupte în această zonă au aparținut ambelor părți beligerante (spre exemplu, românii sau unghurii au făcut parte fie din armata austro-ungară, fie din armata română). Destinul a făcut ca viețile să le fie curmate în aceste zone de operații, iar trupurile să fie îngropate în Valea Uzului.

Cert este că, după Marele Război și Marea Unire, autoritățile române, prin Societatea „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, s-au ocupat de amenajarea cimitirului militar de la Valea Uzului, dându-i un caracter internațional, în spiritul legislației europene. În aceeași perioadă, potrivit documentelor vremii, 148 de morminte ale militarilor români de aici au fost strămutate în cimitirul eroilor din Comănești.

În perioada comunistă, cimitirul, ca de altfel majoritatea operelor comemorative de război, a fost oarecum neglijat, multe cruci fiind din lemn și lăsate în paragină, putrezind.

Începând cu anul 1990, de îngrijirea acestui cimitir s-a ocupat primăria comunei Sânmartin, din județul Harghita, pe al cărui teritoriu se află potrivit legii de sistematizare a teritoriului României din anul 1967. În

aceste condiții, la 26 august 1994, în cimitir, a fost ridicat un monument al eroilor maghiari căzuți în zonă în al Doilea Război Mondial. Martori oculari au relatat că pe timpul construcției monumentului au fost scoase toate crucile eroilor români, unele fiind aruncate și acoperite cu pământ, iar altele au fost arse... Un act de profanare incalificabil!

A fost prima dintr-un șir lung de ilegalități și sfidări ale opiniei publice românești, dar și a Statului român.

Astfel, în anii 2011; 2012-2015, primăria Sânmartin a executat lucrări de renovare a cimitirului fără respectarea planurilor inițiale ale necropolei din 1927, realizate de Societatea „Cultul Eroilor”, amplasând trei monumente comemorative ungare, panouri informative, plăci comemorative și aproximativ 600 de cruci cu însemne naționale ungare inclusiv pe parcele cu morminte aparținând, potrivit planurilor, militarilor români și de alte naționalități, ale căror elemente de identificare nu se mai regăsesc în prezent. Lucrările au fost finanțate din resursele primăriei Sânmartin, contribuții ale unor persoane fizice, dar și din donații ale Ministerului Apărării din Ungaria, fără înștiințarea și fără consultarea părții române, conform reglementărilor dreptului internațional umanitar, precum și prevederilor acordului româno-ungar în domeniu.

Având în vedere situația neclară a apartenenței localității și Cimitirului Eroilor Valea Uzului, primăria Dărmănești, cu aprobările de rigoare, a alocat fonduri pentru, citez, „Reabilitarea cimitirului Internațional al Eroilor situat în Valea Uzului, la limita cu județul Harghita”. Solicitățile au fost adresate Ministerului Culturii și Ministerului Apărării Naționale, în cadrul unui plan mai amplu de activități dedicate centenarului Marii Uniri, documentele fiind promovate în iulie și noiembrie 2018.

De menționat faptul că în afara avizelor de specialitate ale celor două ministere, din anul 2004 autoritatea legală și instituțională în domeniu, abilitată să acorde avize, a devenit Oficiul Național pentru Cultul Eroilor, care atât în cazul acțiunilor întreprinse de primăria Sânmartin, cât și de primăria Dărmănești, nu a acordat niciun aviz favorabil.

Deși nici cele două ministere nu au avizat lucrările respective, primăria Dărmănești a eliberat autorizația de construcție și a adoptat o hotărâre pe 29 martie 2019 prin care a introdus cimitirul din domeniul privat în inventarul bunurilor care alcătuiesc domeniul public al orașului Dărmănești. În continuare, au fost construite un monument și 50 de cruci în memoria soldaților români căzuți aici în timpul Primului Război Mondial.

Pe 2 mai 2019, reprezentanți ai Uniunii Democrate a Maghiarilor din România au adresat scrisori către Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Culturii, Inspectoratul de Stat în Construcții, prefectilor de Harghita și Bacău, în care au cerut oprirea construcției și amânarea inaugurării până la clarificarea situației juridice, pentru prevenirea unor tensiuni interetnice. Acțiunea s-a finalizat, însă.

În ziua de 16 mai 2019, câteva persoane de etnie maghiară au acoperit crucile și monumentul soldaților români cu pungi negre de plastic. Gestul maghiar, incalificabil, orice argumente s-ar aduce, a revoltat opinia publică românească.

În 29 mai 2019, primarul localității Sânmartin a luat decizia de a închide accesul în cimitirul Valea Uzului pe o perioadă de 30 de zile. Se acorda, totuși, o oră/săptămână (!) de vizite în cimitir... De ce 30 de zile, de ce nu 10 zile sau 50 sau 60 de zile? Simplu: măsura primarului era menită să obstrucționeze Ziua Eroilor, sărbătoare națională a românilor, pe 6 iunie, când este și Ziua Înălțării. Prin urmare, prin decizia sa primarul n-a făcut altceva decât să-i sfideze pe români și să amorseze conflictul interetnic.

Dincolo de aspectele menționate, este evident că acest conflict în jurul unui cimitir, fie el și al eroilor, îmbracă conotații politice și ascunde interese meschine. Acum, nu mai este un secret că partidele politice au negociat, atunci, alianțe și scopuri politice pe termen scurt (alegerile europarlamentare) și pe seama evenimentelor de la Valea Uzului.

UDMR s-a folosit de aceste confruntări interetnice – de care, chipurile se detașează cu superioritate seniorială!? – pentru a-și menține poziția de influență pe scena politică românească și a-și atinge obiectivele iredentiste, stimulate – nu încapă nicio îndoială – de la Budapesta. Căci miza cea mare vine de la Budapesta, acolo unde se țes intrigile și visele de mărire ale Ungariei...

Ca român, nu poți să nu te întrebi de ce sunt tolerate la nesfârșit aceste derapaje și încălcări ale legilor țării. De ce, în propria lor țară, românii nu sunt stăpâni la ei acasă?

Cauzele sunt multe și nu le vom putea elucida noi în acest articol. Cert este că se manifestă o de neînțeles slăbiciune și o lipsă de fermitate din partea statului român. Cel puțin așa o percepem noi, oamenii de rând. În timp ce în Ungaria, cimitirele eroilor români au dispărut cu desăvârșire, în România, numele de la căpătâiul eroilor români sunt maghiarizate sau, și mai grav, le sunt distruse crucile. Se vorbește despre toleranța, bunătatea și ospitalitatea românilor. Incontestabil, aceste sentimente sunt reale, țin de ființa acestui neam. Dar cu ce monedă ți se răspunde?

Din toate cele prezentate aici un lucru este clar, oricât am vrea să ne facem că nu vedem: lipsa de respect nu numai față de români și eroii lor, ci și față de mormintele altor militari (germani, ruși, austrieci, italieni), care își dorm somnul de veci în cimitirul de la Valea Uzului.

„Bătălia” de azi pentru cimitirul de la Valea Uzului îmbracă dimensiunile absurdului. Nu știm să mai existe cazuri asemănătoare în lume, când justiția este chemată să se pronunțe într-o cauză care ține de „lumea cealaltă”. Și totuși, invocarea morților într-o bătălie pierdută acum o sută de ani, și în care istoria și-a dat verdictul suprem, nu se va opri aici. Valea Uzului va continua să fie un „focar” de care iredentiștii maghiari se vor folosi cu orice ocazie.

Istoria, cu biruințele și înfrângerile ei, ne-a învățat sau ar fi trebuit să ne învețe să privim în viitor, construind un prezent mai bun pentru toți, indiferent de origine etnică. Oare va fi vreodată așa?

Post Scriptum. Sperăm ca Ministerul Apărării Naționale – prin Oficiul Național pentru Cultul Eroilor – să clarifice statutul Cimitirului internațional al eroilor de la Valea Uzului și să asigure posibilitatea tuturor națiilor care au morți îngropați în acest spațiu românesc să-și cinstească așa cum datina străbună a fiecăreia o cere! În opinia noastră, câteva lucruri trebuie să fie clare pentru toți cei implicați în acest caz. În primul rând, cimitirul respectiv se află pe teritoriul României, iar de întreținerea și restaurarea lui trebuie să se ocupe autoritățile românești. În al doilea rând, în tot ceea ce se întreprinde, trebuie respectată legislația națională și internațională, inclusiv din punct de vedere al avizelor. În acest context, orice inițiativă venită din afara țării trebuie să aibă baza juridică stabilită în convenții bilaterale ori internaționale. Și ar mai fi ceva care ține de suflet, dar cu putere mai presus de orice lege, și anume: eroii îngropați la Valea Uzului nu mai au naționalitate, ei sunt ai noștri, ai tuturor! ■

Nevrednici de moștenire

General de brigadă (rtr) Grigore BUCIU

Am mobilizat 10 la sută din populația țării ca să intrăm cu număr mare și arme puține în Marele Război. Miza era uriașă: Unirea Ardealului, Bucovinei și Basarabiei cu patria-mamă. Un ziarist din Craiova striga: „Ne trebuie Ardealul!” și o fată din Caraș-Severin era arestată și executată pentru răspândirea strigătului în Ardeal. Și unirea cea neașteptată de mare s-a făcut. Dar cu câte sacrificii, Doamne! Se estimează că aproape 800 000 de oameni au murit pe fronturi (vorbesc și de transilvăneni) ori în alte situații generate de tragismul războiului, pentru această unire politico-administrativă a tuturor ținuturilor românești.

Și s-a făcut, aproape mistic, dacă ne gândim că Basarabia cea neluată în calcul la proiectul unirii a fost prima care a venit acasă. Marea și superba moștenire zidită pe sacrificiu, pe sânge, suferință, inteligență și noroc ne-a fost atacată și am plecat cu oștile peste Prut, aliindu-ne cu fostul inamic care voise să ne spulbere ca stat, numai ca să luăm Basarabia și Bucovina, străvechile pământuri românești, de la rușii imperialiști. Știu că era URSS în '40, dar tot imperiu se chema, chiar dacă era o uniune de state după model american, dar de culoare și credință deferite!

Tot pentru Marea Unire am plecat și atunci la luptă, simțindu-ne îndreptățiți și legitimați să mergem până la Nistru. L-am trecut însă și am pierdut. Multe vieți am risipit pentru ideea de onoare militară și alianță și asta ne-a costat. Am plătit iarăși cu sute de mii de vieți și am rămas cu moștenirea ciopârțită. Chiar și așa, oare ne-am dovedit vrednici de ea, în ultimii treizeci de ani, ori socotim că am devenit un maidan european, adică nedefinit, pe care oricine își poate lega caii la păscut?

Am crezut, naiv fiind ca mulți alții, că în ciuda războiului pandemiilor în care ne lăsăm antrenate cu atâta vervă, vom marca și noi prin ceva, oricât de fără anvergură, ca să nu ofuscăm vecinătățile și nostalgicii, data Trianonului. Nu a fost să fie! A trecut ca o zi de miercuri, când e post și nu se fac nunți! În prealabil, eroii neamului, cei fără număr, risipiți peste tot, n-au avut parte de nicio floare. Toate florile erau purtătoare de viruși și nici mai marele șef al statului nu s-a îndurat să-și pună masca și o floare la Mormântul Soldatului Necunoscut.

Trianonul e important pentru că ne-a dat certificatul de garanție pentru hotărârea istorică de la Alba Iulia, prin obligarea Ungariei să renunțe la orice pretenție asupra teritoriilor locuite de români majoritar.

Trianonul și celelalte tratate semnate la Conferința de Pace de la Paris au stabilit granițele și stăpânirea românilor asupra pământurilor lor strămoșești. Acele pământuri din care dacii, pe care-i ignorăm intens, se aplecau să ia un pumn de țărână sacră și s-o strângă cu credință în timp ce mureau zâmbind.

Ce-am făcut noi cu ele în acești 30 de ani, de când ne tot lăudăm cu democrația, statul de drept și libertățile omului?

În loc să ne unim forțele și să primim înapoi ceea ce pierdusem, adică Basarabia, într-un moment oportun, dacă am fi fost deștepți și hotărâți, ne-am grăbit să-i recunoaștem independența. Gest diplomatic, frățesc am zis noi atunci, dar a fost primul gest oficial de anulare a hotărârilor de la Paris.

Indirect, am recunoscut că Trianonul nu mai e valabil, căci Basarabia nu mai e unită cu țara-mamă, ci o soră românească divorțată, dar ținută în continuare de mână de fostul soț – Rusia.

Am dat și Insula Șerpilor pe nimic, renunțând oficial la orice drept asupra ei, rezolvând astfel întreaga problemă a ținuturilor românești de răsărit.

De ce ar fi murit miile de soldați, chiar și un general, Poetaș, ca să apere Basarabia de atacurile bandelor bolșevice și granița ei de pe Nistru? Și apoi ceilalți care au trecut Prutul să o elibereze de sub ruși și să o readucă în unitatea cea mare, lăsându-și oasele pe la Țiganca, Orhei ș.a. Habar n-am, vai de mine!

Cu Bucovina a fost alt președinte european al nostru care a zis că nu putem face nimic pentru frații de acolo. Ucraina e suverană și chipurile democratică, deci, Bucovina fiind a lor, să-i lase pe români să învețe în liniște ucrainiana până or uita cine sunt. De ce au murit soldați români chemați de Flondor să apere Cernăuții uniți pentru vecie cu România? Cine știe! Mă rog doar ca cei rămași acolo fără sprijin din țară să găsească puterea de a nu uita cine sunt și să-și vorbească limba neamului lor cel vechi!

Ardealul! Ne trebuie Ardealul! Ce titlu incitant de poem. Ardealul ne-a rămas întreg, după anularea Dictatului de la Viena. Cu crucile de la Ip și Trăsnea, cu cele de la Moisei, cu osemintele celor 11 000 de soldați și ofițeri uciși la Oarba de Mureș și cu cele semănate pe drumul de luptă al oastei până la Carei și apoi până în Munții Tatra.

Pământul strămoșesc al Ardealului este al românilor! Oare? Păi, ia să vedem ce-am făcut cu această moșie pentru care s-a murit cumplit în Războiul cel Mare. După statistici, cam 46 % din terenurile din Ardeal sunt în proprietatea străinilor.

De drept privat Transilvania mai aparține României doar în mică parte. Aparține de drept public, dar asta e altceva și nu știm ce rol va juca dreptul privat în constituirea entităților politice în viitor. Și Kosovo a fost de drept public al Serbiei și a devenit republică independentă musulmană. Dreptul privat e foarte important în toate timpurile. Brătienii care au făcut România modernă s-au luptat tot timpul să nu se vândă pământul țării străinilor.

Păguboasa Lege „Lupu” care a legiferat restituirea în integrum fără a limita retrocedările doar la anul 1945, a anulat Trianonul. „Optanții” unguri care au fost despăgubiți de Statul român după Marele Război cu 500 de tone de aur pentru moșiile lor lăsate în Transilvania. Urmașii lor au venit după 1990 și profitând de imbecilitatea Reformei Lupu și a Legii Fondului Funciar nr. 18/1991, și-au cerut averile despăgubite atunci, înapoi. Iar cârdășia cu judecătorii corupți le-a dat câștig de cauză. Exemplul Parcului Retezat este grăitor și răsunător. A fost retrocedat rapid lui Ladislau Kendeffy (urmașilor), deși acesta primise despăgubiri de la statul român după 1920, și apoi în urma unui proces câștigat la Paris mai primise prețul a doua oară. Generosul judecător de Hațeg și prefectul de Hunedoara i-au dat îndărăt moșia despăgubită de două ori: 10 000 de hectare.

Retrocedarea în integrum a bunurilor Forumului German, confiscate de rege, în baza hotărârilor de la Nürnberg, se înscrie în această logică a unei legi devastatoare pentru statul român.

Mai nou, ungurii extremiști au câștigat în instanță dreptul de proprietate asupra cimitirului internațional din Valea Uzului. Știm scandalul cu primăria din Dărmănești, care a îndrăznit să refacă la standarde onorabile parcela eroilor români. Ce se va întâmpla cu ei? Vor fi dați afară? Vor fi scoși eroii și aruncați pe maidan. Noi, românii, urmașii eroilor care au murit pentru Ardeal, vom fi dați afară, forțați de efectele dreptului privat al străinilor asupra pământului? Sau vom pleca de bunăvoie!?

Toate abuzurile acestea, auzi Cetatea Poenari a lui Vlad Țepeș e în proprietatea unui privat, mă îndreptățesc să zic: vai nouă, nu suntem vrednici de moștenirea ce ne-au lăsat-o eroii! O risipim ca proștii, socotindu-ne foarte europeni. Vai nouă! ■

Cornel DUMITRIU

Eroul Dragalina și euhemerismul la Români

**Cornel Dumitriu, MD, cetățean american de origine română.
Profesor Emeritus de Chirurgie și Urologie "Albert Einstein" College Of Medicine, din Bronx, New York și Columbia University "College Of Physicians&Surgeons", Manhattan, New York.**

În prezent retras, a practicat Urologia în Statele Unite și New York peste 50 de ani. Cunoscut pentru interesul și lucrările academice în domeniul exegezei și hermeneuticii; publică numai sub pseudonim, articolul de față fiind o excepție.

De aproape 10 ani este colaborator statornic al Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" și al revistei "România Eroică", dar și susținător al concursului de istorie Gala Premiilor Cultul Eroilor.

Intenționez să spun câteva cuvinte despre eroul Ioan Dragalina a cărui imagine caldă și paternalistă s-a extins peste un secol, în generația noastră, cum se lungesc umbrele toamna, atotcuprinzătoare, derivată dintr-o imagine imaterială, alegorică, ușoară cum e suflarea îngerului, mai mult o prezență ontică și, negreșit, una mitică, greu de măsurat și încă și mai greu de explicat, eroul Dragalina neavând, în mod putativ, un palmares de heraclide istorice. El este autorul unui singur act, măreț, peremptoriu, sacrificial și definitiv, un act care urcă imediat în legende și balade cazonne, ori spuse mai târziu la focuri de tabără străjerești.

Dragalina, am înțeles de la prima gândire, era "descins" în istorie abrupt, ori mai degrabă "chemat" în istorie și parcă din alt tărâm, cu toate că provenea dintr-o tradiție militară, descins însă dintr-un tărâm nedeslușit nouă, "tertium quid", un tărâm primordial, de unde purced începuturile, arhaic, cu autoritatea irefutabilă a "Precedent-ului" însuși, știut fiind că Dragalina avea să devină capul de serie al Eroului Român Modern, o nouă genealogie, nu numai în familia lui, unde ambii feciori i-au urmat pașii cu onoare, dar mai ales ca prototip de paladin modern și patrimonial.

În pragul unui secol nou, care nu avea să se asemene întru nimic cu ceea ce existase mai dinainte, secolul totalitarismului și al globalismului, dimensiuni necunoscute până atunci și nemaipomenite, dar dimensiuni incluse, obligatorii, și grozăvii previzibile în ochii celui dintâi Ostaș Român care avea să confrunte Gândirea Macro.

Vorbirea folosită aici este voit dilatată și superlativă pentru a sublinia magnitudinea extraordinară și noutatea orbitoare a conceptelor puse dinaintea celor care porniseră în Marele Război cu armele, conceptele și galanteria, de curând și proaspăt dobândite în cele două războaie Balcanice, dar mai ales puse înaintea primului Comandant de Armată Română, când însăși noțiunea de conflagrație "universală" era de negândit, iar dincolo de această enormitate, primul monstru globalist, "Liga Națiunilor", îndrăgit de Wilson și alintat de-al nostru Nicolae Titulescu, putea negreșit să fie întrezărit.

Ioan Dragalina "descinde" sau răsare în acel ceas de nevoie, pășind apăsat în Primul Război Mondial, deja în curs, o dimensiune la fel de necunoscută în arta militară,

cum era și în istorie, în care cinci continente își aruncă forțele în luptă. Dragalina este Primul Comandant Român Modern, Primul căzut în Prima Linie a Primului Război Mondial, în fruntea Armatei Întâi a României. Adus la București în stare gravă, Thoma Ionescu, părintele chirurgiei moderne românești, un alt arhetip, se grăbește de la Iași să-i sară-n ajutor, dincolo de orice nădejde, cu dezarticularea brațului veștejit. În agonie, și tot din refugiul de la Iași, sosesc în grabă Capul Încoronat al Țării, Ferdinand, care îi decorează pieptul pe patul de moarte, Prim-ministrul Take Ionescu (frate cu Thoma) și alții, toți **Bărbaii Țării**, *Viribus Unitis*, prieteni și frați – cetățeni ai națiunii – să-l vegheze și să-l petreacă pe ultimul drum...

Și-am avut nuntași / Brazi și pâlținași.

Această inculcație mioritică, ar trebui spus dintr-nceput, spre a preveni atribuțiile grăbite de facilism, este mai degrabă inevitabilă unei analize critice, cu neputință să nu remarce că gestul ultim al lui Dragalina se află în profundă afinitate cu întreg ethosul baladei noastre definitorii. Din puținele cuvinte rostite, care ne-au rămas de la el, ori mai bine zis din parcimonia sa legendară (din cât se știe, la oaste ca și în familie, generalul era sfântos, dar scurt și axiomatic), Dragalina, confruntat cu amputarea brațului, este citat să fi spus: *"Doctore, amputează-l negreșit și cât mai repede, ca să mă pot reîntoarce în luptă"* (citată în parafrază).

Ceea ce s-a reproșat dintotdeauna eroului mioritic, anume supușenia sa revoltătoare, sau submisiunea totală în fața unui eveniment fatidic, ori poate chiar imobilitatea neputincioasă față-față cu o amenințare vitală, iminentă; lipsa de opoziție, lipsa de rezistență reprezintă, de fapt, nu numai percepția cosmică, providențială și bucolică a amenințării sau a morții însăși, o percepție aparte, netemătoare, dar mai mult decât atât, constituie cu adevărat caracterul esențial sublim și de nepătruns al "eroismului mioritic", derivat cu precădere din poziția sa specială față de **sacrificiu**. Pretutindeni în "spațiul (nostru) mioritic" sacrificiul eroului nu este nici "epic", nici "glorios", așa cum el există în alte spații mitice (Arthur-ian, Walhalla, Olympus etc.), ci are o natură distinct piaculară¹, fie că nota expiatorie a sacrificiului este directă, cum e cazul "celui Moldovan", care, aproape explicit, se destăinuiește mioarei și pășește "cu ochii deschiși" în "auto-immolatio"², jertfirea de sine, fie că expierea este prin "ofrandă"

[substituție], așa cum se întâmplă în cealaltă mare baladă, *Meșterul Manole*. Și chiar dacă nu în întregime soteriologic, sacrificiul mioritic este profund consimțit și nemăsurat de profund, generos ca un dar, o duioșie senină în anticipația unui bun infinit mai cuprinzător și universal. Ciobanul "cel moldovan", după câte ne lasă să înțelegem, transcende, prin alegoria nupțială, într-o lume pură, imaculată, curățită cu isop, cum spune psalmistul; și fără să ne divulge scopul imediat al imolației, decât în abstracție, ne dezvăluie în schimb, dincolo de necesitate, *Telos*-ul luminos și senin, o destinație "in excelsis" mult râvnită;... nu tocmai departe, așa cum s-ar crede, ci chiar acolo în vatra stâniei, ...și las altora să traseze acest "catharsis universalis" al eroului mioritic într-o analogie, poate legitimă, cu seninătatea cosmică a morții la triburile geto-dacice, consemnată de Herodotus (*Histories*, vol. 11)*, cu un frison de nedumerire...

Suficient de menționat aici narațiunea eroului nostru mitic Mărțișor (de multe ori, în eclogurile rurale, sinonim cu Făt Frumos), a cărui epopee datează cu siguranță din secolul I al ocupației Romane, dar

Generalul Ioan Dragalina, 1914

probabil, mai exact, cu două milenii mai devreme, din vremuri arhaice³ indeterminate, a existat adică în "matrix", și a descins dimpreună cu agricultura, artele și dansurile în matricea noastră originară. Mărțișor este simbolul de reinnoire a vieții, repetiția ciclurilor cosmice, renașterea, iar legenda autohtonă care ne-a parvenit (versiunea, aici, cea mai coerentă) pare să fie legată de un eveniment istoric real, și anume o eclipsă solară totală, în sec. I (î.d.c.). Pe scurt, ni se spune că festivalurile de primăvară (Marcyas-Silen) erau atât de cuceritoare încât însuși Soarele, sedus și fermecat de voioșia umană, se transformă în om, pe furie, și se strecoară pe pământ ca să ia parte la sărbătorile exuberante; o imprudență și o libertate depravată, de care Zmeul cel Cumplit se folosește cu brutalitate; Zmeul prinde Soarele în forma sa vulnerabilă de om, și Soarele este întemnițat și dus departe, pământul se scufundă în jale și întuneric, fluviile înțepenesc în matcă, pădurile se vestejesc și orice bucurie pe pământ este stinsă... până când un fecior curajos iese în fața lumii să înfrunte Zmeul, care, viclean, se ascunde. Mărțișor îl fugărește trei lungi sezoane: o vară, o toamnă și o iarnă. Când în sfârșit îl ajunge din urmă, o luptă deznădăjduită se încinge, zile de-a rândul, până când viteazul Mărțișor îl răpune cu o dublă lovitură mortală de sabie și buzdugan. Soarele liberat aprinde cerurile și primăvara izbucnește, ...dar prea târziu pentru Mărțișor, care rănit, sângerând de moarte, sucombă... Neconsolați, aflăm că Mărțișor nu apucă să vadă prima zi de primăvară, în schimb, acolo unde se prăbușește, în propriul său sânge, izbucnesc imediat din zăpada primăverii o mulțime de ghiociei... Și de-atunci încoace, ghiociei răsar în fiecare primăvară, fără greș... (stigma sau simbolul acestei "pățimiri" sunt firele împletite de alb și roșu – sânge și zăpadă – care atârnă de amulete; la țară, tradițional, se atârnă fire de lână albă și roșie pe poarta gardului ori între coarnele bouului...).

Piacular cu adevărat și renăscător, Eroismul mioritic este structural derivat din sacralitatea acelei unități de măsură ireductibilă, care se numește **sânge** și care, antropomorfic vorbind, precede și determină orice altă valoare, în fapt, precede și determină însăși istoria; "**strigarea sângelui**" (din pământ), invocația, având loc înainte ca omul să facă primul pas în istorie, de la noua sa adresă... *Țara lui Nod* ("Ia est de Eden"). Strigarea⁴ sau apelul irepresibil se înalță din pământ, din **primordium** și de dincolo de moarte, pentru a sublinia caracterul primar și absolut al sângelui, ca preț și ca măsură ultimă a vieții. Revelația gravă și indelebilă, prilejuită de acest eveniment, și primită de om chiar atunci, la începutul vremurilor, *ab initio*, anume că sângele este

unitatea incoruptibilă a vieții (al cărui glas se revendică din adâncuri), a funcționat în întreg cursul istoriei, și continuă să funcționeze azi, ca *"prix d'achat"* plată-și-răsplată, ori *"răscumpărare"* [în timp, atenuat cu diferite remedii, începând cu legea Mozaică din antichitate, iar mai târziu, în evul de mijloc, ar trebui spus, "prețul în sânge" al vieții a fost "monetizat" sau transpus în obligații de "contravaloare" – cum ar fi oferta în matrimoniu (forțat) a nubilelor, înrudirea, contopirea averilor – pentru a evita intransigența nimicitoare prescrisă de "Lex Talionis" (dinte pentru dinte), care să satisfacă însă rigorile aceluia *"prix d'achat"* aspru și feroce, prin mijloace substitutive, sau vicariante, altele decât lugubrele vendettas].

Eroismul mioritic nu se vrea triumfant, cum e cazul, să zicem, cu cel Teutonic, nici marțial, așa cum există în cultura Greco-Romană; vitejie pentru vitejie în sine, o dedicație ardentă a trupului și a minții pentru a genera o virtute, acolo unde una nu există în stare nativă, o glorie demnă mai repede de performanțele olimpice, cu care, de altfel, arta și valoarea militară în antichitate erau aproape sinonime. Și cu atât mai neînțeleasă și exotică trebuie să fi fost seninătatea morții și sublime neînfricare, întâlnite la triburile geto-dacice.

Exercițiul voinței, armele, abilitatea și arta militară formală se reconstituie după confuzia și decăderea suferite la prăbușirea Imperiului Roman, în sec. VI, se reconstituie în familia feudală, unde *"primogenitura"* de parte bărbătească, capabil sau nu, devenea subiectul unui program riguros de instrucție militară, și toate resursele familiei erau investite în armuri și echipament (a căror manufactură era prohibitiv de scumpă) în detrimentul celorlalte vlăstare ale familiei, în timp ce noul "luptător" se înrola în ordinele cavaleresti, singura armată "formală" a vremii. Așadar, distincția observată în antichitate de Herodotus, cu privire la comportamentul eroic al primului secol, se adâncește și, în esență, se definește cu mai multă claritate în epoca post-creștină, post-medievală, Românul contemplativ și pastoral în spațiul său mitic Carpato-Dunărean, și în general Bizanțul, se dezvoltă cu o viziune, sau un *"Geisteshaltung"* fundamental diferit.

În orice caz, și ca să rămânem, deocamdată, în antichitate, analogia spectaculară care ar avea o atracție imediată, între Dragalina și Gaius Mucius Scaevola, ar fi eroare nedorită. Brațul sfrijelit în foc al lui Scaevola este un act săvârșit sub doctrina *"quod erat demonstrandum"*, tipic unui viteaz al Romei⁵; (tânărul Nietzsche, obsedat cu "voința", în școală fiind, își arde palma în public. J. J. Rousseau încearcă și el experimentul), în timp ce brațul sfârtecat de proiectile al lui Dragalina cade sub doctrina: *"do ut des"*⁶, caracteristică unui act religios.

Generalul Ioan Dragalina este răpus prematur, la

numai trei luni de la începutul acelei campanii, dar de ajuns ca iscusința și curajul său să fi oprit avansul trupelor Germane și să stabilizeze frontul.

Ca și Mărțișor, eroul Dragalina nu apucă să vadă prima zi de primăvară (pacea), dar tot ca în legenda Mărțișor, Valea Jiului din 1916 era să fie ziua când eroul nostru a eliberat partea lui de soare, prima stavilă pe care s-a zidit România Mare.

Nu există nicio îndoială hermeneutică cu privire la natura mioritică a eroului Dragalina, nu neapărat la modul idilic, cu toate că nu i se poate nega o inflexiune romantică, dar mioritic în consangvinitate și mai ales în concrescență cu folklorul nostru, ori altfel spus, cu patrimoniul nostru național.

Dar asta nu explică nici pe departe *"mitopeieza"* (μυθοποίηση)⁷ aproape eterală, o alegorie puternică, care plutește în spațiul nostru mitic actual, o alegorie care se desprinde din legendă și pe care o lasă în urmă, cum e parfumul florilor de tei, adus seara, de neunde, tot așa cum nu explică căldura și prezența sa morală în generația de azi, și intenționăm să propun o nouă viziune a eroului nostru (Balcanic), o viziune bizantină, voit divorțată de întreg conceptul *apoteotic* al Apusului (al Romei).

Intenționăm să spun câteva cuvinte noi despre eroul Dragalina, când graiul mi-a fost tăiat de titlul unei rubrici, din revista "România eroică", numită *"Eroul din familia mea"...*!!!

Sunt dezolat să spun că eu n-am avut niciun erou în familie, în afară, poate, de cei imaginari.

În schimb, când mă gândesc, eram înconjurat de militari de tot felul; am crescut și trăit pe o stradă îngustă, modestă, dar strălucitoare, și romantică, cu caldarâm de bazalt și cu vile ori case numai pe o singură parte; pe partea opusă era o pădure întinsă de salcâmi și dincolo... o sălbăticie vastă, zeci și zeci de hectare, cândva proprietatea unei mănăstiri, care ținuse grădini de zarzavaturi în nisip, și încă mai de dinainte, cu secole în urmă, fusese carieră de argilă și nisip..., acum, în timpul meu, era un paradis sălbatic și aventuros, unde la început de secol Casa Regală încă venea în partide de vânătoare de vulpi și iepuri... În casa vecină de la dreapta noastră locuia Col. ret. Scarlat (ofițer de artilerie), veteran, cu un monoclu negru sperios; pierduse un ochi în campania din 1916, eram prieten cu feciorul lui. Câteva case mai încolo era Col. Dr. (veterinar militar) activ Căpățână, prieten cu băiatul lui, la stânga era locuința Cpt. de Jandarmi Lupoia, de la Jandarmeria Generală, la numai o aruncătură de băț, ai cărui băieți erau mult peste vârsta noastră, în schimb ținea două ordonanțe, tineri prietenoși de la țară; dar cel mai misterios era Dl. Col. ret. Mircea, un domn cu

*pălărie tare, neagră, pantofi cu scârț, ghetre albe-gri, culoarea oului de rață, și în mod obligatoriu floare la butonieră, de obicei garoafe sau, mai rar, trandafiri, când ieșea zilnic în oraș, la amiază; saluta politicos toți trecătorii, cu mâna pe borul pălăriei, era burlac, într-o casă cu etaj și două femei, rude. Doamna Mircea, o bătrână cuminte, distinsă și fragilă, care nu ieșea niciodată, decât pe verandă, sora colonelului, se credea; și Duduia Mircea, o femeie trecută, probabil friguroasă, totdeauna cu un jerseu sau o broboadă luxoasă pe umeri, nepoata colonelului, fusese învățătoare, vorbăreață și moralistă. Știam că la origine erau din Huși și vorbeau cu un pronunțat accent molatec de moldoveni. Într-o zi m-am nimerit cu dl. Col. Mircea, într-un atelier de tocilărie, la Romană - Viitor, unde dl. Colonel, care evident se cunoștea cu meșterul, venise să ridice niște obiecte nobile, aduse la șlefuit: arme de oțel; eu, adolescent, făceam un comision pentru tata și tocmai trecusem strada de la simigeria ținută de Greci, cu șorțuri albe până în călcâie și cu fesuri roșii de velur, încă la preț în Levantul acelor zile. Ne-am urcat la bordul aceleiași tramvai și întrețineam o conversație stângace. Stația următoare, anunțată de taxator, era **Badea Cârțan**, o stație zisă "facultativă", cine dorea să coboare trăgea de șnurul din tavanul vagonului care suna un clopoțel în cabina vatmanului, dacă erai la sol, făceai semn de oprire cu mâna, dl. Col. Mircea mi-a spus povestea extraordinară a Dacului alunecat din Columnă și găsit la temelia ei, în Forul Traian, țărănul iliterat, autodidact, erou al cărții și agent în propășirea culturii românești din Ardeal. În timp, o amicizie întru totul asimetrică ne-a adus împreună; dl. Col. Mircea fusese cartograf militar de campanie, făcând revelații și hărți în câmpul de luptă; avea o colecție copleșitoare de arme albe, expuse pe pereții tuturor odăilor, parter și etaj, care mai întâi erau drapate cu covoare persane, iar armele erau expuse pe fondul covoarelor; săbii ornate, pumnale, arme istorice medievale, otomane, arabo-iberice, antice greco-romane și din Extremul Orient, arme și topoare de luptă, ... o fascinație de obiecte cu adevărat manufacturate, eu i-am arătat hărțile incunabule din colecția Amiral Gottlieb von Bellingshause, dăruite mie de Ur Onkel Heinrich, cu care am făcut mare impresie.*

Când, în 1945, tumultul celui de-al Doilea Război Mondial se rostogolise peste zarea dinspre soare apune, salcâmii își scuturau podoaba pe caldarâmul cald în ploile de iunie, cu un miros dulceag de vitalitate descompusă, iar campania Aliată încheiase la Berlin dezastrul nemăsurat al ultimei confruntări **est-vest**.

...În școala, cu ferestrele deschise, noi tocmai încheasem ciclul Iliadei lui Homer, cronica extraordinară

în stihuri a **primului conflict est-vest**, la fel de încleștat și nimicitor ca cel de pe urmă, care tocmai se risipise, fumegând dincolo de salcâmi. Conflictul Homeric purtat în istoria încă virgină a lumii, un conflict smuls parcă din protoistorie, unde pe semne începuse în forma embrionară, undeva în hăul indeterminat al timpului, conflict în forma sa archetypală, "est-vest", descins în lume, la o vreme când însăși limba scrisă, necunoscută încă, se afla și ea ascunsă în prologul mut al Troyei, și aveau să se rostogolească ambele într-o împreunare strânsă și neașteptat de matură; limba bardului, dintr-unceput măiastră și războiul de neuitat al Troyei, zece ani de atrițiune, ambele de-a valma în matca primară a istoriei.

Achille, Hector, Ajax, Patroclus..., toți eroii erau morți, văzduhurile erau goale și salcâmii dezolați se aplecau osteniți în căldura orașului nostru de șes... Și mai știe cineva că salcâmii sunt pomeniți în aceeași vreme arhaică, de o altă cronică, încă mai de seamă și mai temută, cronica de dinaintea oricărei limbi omenești, cronica rostită de însăși gura Domnului (în cartea Exodului). Căci a fost salcâmul, lemnul din care s-a construit Chivotul Domnului⁸, lemn indestructibil, o esență care în apă se întărește și mai mult.

Văzduhurile noastre de adolescenți, orizonturile noastre la sfârșitul campaniei Aliate erau la fel de goale și disperate ca cele din campania Acheiană. Equinoxul primăverii era înțepenit în ceruri și scârțâia uscat în adâncuri, istoria parcă ajunsese la sfârșit, ...orizonturi de cenușă și fum; o stare deznădăjduită și perplexă de Götterdämmerung era peste tot împrejurul nostru...

Atunci, în acel context, am auzit prima dată numele de Ioan Dragalina, o poveste mai mult ca o baladă rostită moldovenește de dl. col. Mircea; eu am repetat-o altora cu aura unui oracol optimist și permanent, fiindcă așa mi se păruse mie atunci, valabil pentru toate vremurile, având între noi valoarea unei legende voevodale de descălecători, nu pentru că ar fi limpezit orizonturile noastre sumbre, ci dimpotrivă, pentru că se ridica tocmai din negura unor depărtări abia închipuite, primare, ascunse înăuntrul unei "centralități" universal râvnită, mai ales în timpurile noastre rătăcite, și indicând anume o proximitate deosebită cu: "Archē"⁹, cu "principiul" începutul, centrul, ceea ce îl face pe Dragalina, în mod necesar, mai mult un erou mitic, abstractizat, unde chiar și faptele de arme sunt convertite în alegorie, o alegorie care se arcuiește peste toată întinderea conceptului de erou, ca un curcubeu, și, în consecință, Dragalina este o prezență "ontologică" neobișnuită în cultura și în patrimoniul nostru național. Iar acest din urmă comentariu ne aduce mai aproape de un concept și o interpretare a mitului, cu precădere a mitului eroic, puțin cunoscută la noi, dacă nu chiar cu totul ignorată, o interpretare mito-morphologică,

care datează de peste două milenii, preponderentă mai ales în Bizanț. Este vorba de **“euhemerism”** sau, în ortofonetica bizantină din Principate, **“evhemerism”**.

Euhemerismul (după numele autorului, Euhemerus din Messene) este o metodă de interpretare a mitului conform căreia zeitățile (Greciei antice, cum ar fi Cronos, Uranus sau Zeus) sunt de fapt eroi de mare distincție dintr-un trecut îndepărtat, glorificați la vremea lor de către contemporani și mai târziu **“deificați”** de o posteritate infinit distantă.

La scurtă vreme după moartea lui Alexandru cel Mare (323), Euhemerus din Messene¹⁰, un scrib mitograf, care slujește la curtea lui Cassander (Diadoch Antigonic în Macedonia) și probabil prieten personal al regelui, în jurul anului 300 (idc) în acel “fin de siecle” care marchează începutul “perioadei helleniste”, întreprinde o călătorie fabuloasă undeva, între ficțiuni copioase și, poate, câteva realități, o călătorie al cărei jurnal, dacă ar fi să-l calificăm în termeni literari, ar fi, poate, o anticipație curioasă a romanului epic “picaresque” al Renașterii, romanul de tip don-quiotesque. Euhemerus se imbarcă într-o călătorie în sudul Oceanului Indian (destul de necunoscut navigatorilor antici, aproape de coasta Arabiei, unde descoperă un arhipelag de insule (imaginare), dintre care una, numită insula Panachea, are distincția unei coloane de aur, în templul lui Zeus Triphylus, pe care sunt înscrise preistoria omenirii (i.e a Grecilor), o narațiune redată de el sub numele de Hiera Agraphe (Istoria sau scrierea sacră)¹¹ sau istoria sacră, din care reiese că zeitățile Olympice – Uranus, Cronos și

Zeus – erau în fapt regi eroici ai trecutului glorificați și deificați. În Panachea, Euhemerus descoperă o societate arhaică, iar prin “călătoriile lui Zeus”, narațiunea utopică descrie numeroase locuri și popoare...

Ideea de **“Homo-Deus”** (om-zeu) avansată de Euhemerus a fost, încă din primele decade ale hellenismului, dislocată din mitopieza unde își avea locul, politizată și apropiată cu căldură de diadochii guvernanți, de obicei tiranici, la curtea cărora euhemerismul a fost încorporat într-o nouă **“cultură a puterii”** (în sec. II - I î.d.h.), unde guvernării așteptau sau revendicau în schimbul serviciilor lor eminente, glorificarea și deificarea. Această nefericită însușire neautorizată a conceptului și, în pofida faptului că fenomenul, istoric vorbind, a fost în întregime episodic, euhemerismului i s-a atribuit un nume rău, ireconciliabil pentru mai toți istoricii realităților moderne (a căror perspectivă, prin necesitate post-hegeliană, este refractară și opacă mitului, orișicum). Și ar trebui să ne amintim, chiar dacă numai în fugă, că gloriosul **“Hellenism”**, cu arhitectura și monumentele sale **“autoritare”**, realiste, o noutate stridentă pentru clasicismul antic Grec, abia adormit în cumișenie, hellenismul (formal definit între anii 323 - 331 î.d.h.), dar de fapt cu repercusiuni care s-au extins peste secole) a fost o perioadă foarte asemănătoare, dacă nu chiar cultural identică cu cea din zilele noastre, la fel de devastatoare pentru a sumedenie de culturi și tradiții regionale și etnice; intens secularistă, cu demitologizarea radicală nu numai a istoriei arhaice, ci și a cosmogoniei ca întreg, o cultură nouă **“cosmopolită”**

Ofițerii Batalionului 1 din Regimentul VII Racova nr. 25. În mijloc (x) colonelul Ioan Dragalina, comandantul batalionului.

(cogent cu globalistă), peste măsură de mercantilă, cu noi tratate comerciale extravagante și trafic maritim de bunuri, aduse de departe, în detrimentul producției locale, destinată atrofiei, *lingua franca* vorbită în toate teritoriile fostului imperiu fiind acum un vernacular grecesc numit "koine" (noul testament este scris în koine) și, în general, o umanitate alienată, masiv deculturalizată, în pofida focarelor extraordinare de cultură din Alexandria și Pergamus, o umanitate care trece de la democrația intimă de "Cetate-Stat" (polis) la vacuitatea impersonală a imperiului vast și indolent, guvernat cu nepăsare rece și opresivă.

Euhemerismul s-a impus cu o respectabilă durabilitate și este recunoscut ca o metodă ("realistă" sau, după alții, "istorică") de interpretare, nu numai a mitului, ci și o metodă de examinare, în rândul altor metode hermeneutice și contextuale. Cariera istorică și academică a euhemerismului în lumea antică, în literatura creștină patristică a bisericii primare, precum și în literatura religioasă Hebraică, este complexă și peremptorie, extinsă în hermeneutica modernă.

Rândurile de față nu pot fi decât o enunțare sumară a principiului euhemerist adoptat aici, în cele ce urmează, ca destinație mitică finală a eroului nostru național, dar pe de altă parte, rândurile de față sunt implicit un prilej și o invitație de dezbatere academică.

Asta cu atât mai mult, cu cât Eusebius din Caesarea, părintele istoriei eclesiastice din sec. IV, care cunoaște lucrarea (pierdută) a lui Euhemerus din traducerea latină, ține să întărească, într-un Epitom, impresia deja stabilită că insula sau insulele lui Euhemerus sunt o referință directă la "Insula celor Fericiți" din Hesiod¹², sau ținutul de dincolo, sub domnia eternă a lui Cronos. Este cu precădere această sublimare a unui spațiu legendar al eroilor și al dreptților în beatitudinea Câmpiilor Eleusine, care conferă euhemerismului o calitate sau o funcție, ce îl plasează mult dincolo de o metodă de interpretare, chiar dacă o metodă realistă și solidă, pentru că euhemerismul, în opinia mea, este înainte de toate o "teleologie", o destinație. Și, în cazul acesta, o "transpunere" a celor aleși în beatitudine fără de necesarul și mult temutul *eschaton*; fără de surparea lumii. Un privilegiu metaphysic binemeritat eroilor noștri.

Și probabil pentru aceeași rațiune, euhemerismul este mai puțin discutat în hermeneutică; în schimb, figurează cu oarecare proeminență ca parte din "*philosophia perennis*".

Dragalina a fost transpus cu întreg nimbul său mioritic și așezat în spațiul acela legendar, a fost "euhemerizat", ori, spun exegeții, deificat, un cuvânt mult prea tare în limba Română, când de fapt noi vorbim de "theosis", o operațiune a spiritului, la care noi toți (creștinii orthodoxi) aspirăm, theosis fiind actul substantiv în "uniunea" cu Dumnezeu, ori, spunem noi, canonic vorbind,

îndumnezeire (ceea ce ar fi cu totul altceva decât deificare, deși, semantic, termenii pot fi văzuți drept compatibili).

Euhemerismul este în mod particular, potrivit culturii noastre naționale și mai ales "cultului" ca rit, în cazul nostru, "cultul eroului", pentru afinitatea mistică cu orthodoxismul. Theosis, în practica orthodoxă, este un proces de *contemplare reciprocă* în relația cu divinitatea, care se desfășoară în ambele direcții, cu un triplu conținut: spiritual, liturgic și gnostic; în esență, o stare de rugăciune. Pe de altă parte, euhemerismul tradițional, propus aici pentru integrarea rituală a eroului, este în mod similar o deificare, rezultată, însă, nu prin proclamație, așa cum ar fi consacrarea în cazul "*apoteozei*" imperiale din vechea Romă, ci din întrepătrunderea mistică cu divinitatea de dincolo. Pretutindeni, în toate culturile naționale, care întrețin un cult al eroului, există un proces de deificare, de admitere în clubul sacru, sau în insula "muy hermosa".

Secolul al XVIII-lea în Europa, poate ca o reacție în stăvilirea raționalismului iluminist, înălța o viguroasă defensivă cu privire la venerația eroilor "deificați" aflați sub asalt, cu o resurgență euhemeristă, în special în Franța (abbé Antoine Banier, în a sa "*Mythologie et la fable expliqués par l'histoire*", 1711), în mod deschis euhemerist, alții se asociază: Étienne Clavier, Guillaume de Sainte-Croix, Desiré-Raoul Rochette, Emile Hoffmann și, într-o mare măsură, chiar Herbert Spencer. Mai târziu, în sec. XX, Robert Graves rescrie o mitologie greacă bazată oarecum pe un paralelism cu intrigile istorice ale timpului, transpuse într-o versiune euhemeristă și evident antropomorfică – *The Greek Myths* (1955), o lucrare serioasă, care demonstrează în complexul "*deus-anthropos*" un flux virtual în ambele direcții.

(În ce ne privește, conceptul de "homo-deus" se pare că era solid stabilit la triburile Geto-Dacice. Herodotus, în același loc unde discută neînfricarea Dacilor, spune că din cunoștințele Grecilor din ținutul Pontului, Zalmoxis, deitatea princeps din credința Dacilor, ar fi fost cândva sclav în casa lui Pythagoras și că, după eliberare, a dobândit mare faimă și bogăție..., adulat atunci când s-a reîntors printre ai săi) – ecce homo!

Dar cea mai elocventă și deliberată este theogonia medievală Icelandică, scrisă în 1220 și propusă de bardul și istoricul Snorri Sturluson, și anume că deitățile din "Proza Edda" erau, de fapt, conducători războinci și roiali, și unde Odin, părintele deităților Norse, este identificat cu un caracter istoric, undeva pe coasta Anatoliei (Turcia de azi), înrudit cu Priam, regele Troyei. Cândva, după victoria Acheiană, Odin o apucă spre nordul îndepărtat, diametral opus lui Aeneus, dar evident în paralelism... sau în simetrie cu *Aeneida* lui Virgilius. În cursul călătoriei spre miază-noaptea cea întunecată, Odin instaurează, în popasuri,

rând pe rând, roialitățile în Danemarca, Suedia și Norvegia.

În mitografia modernă, dar și în istoriografia curentă, „*Somnul lui Odin*”, cu perioadele sale de trezie, este văzut ca o întrupare sau o dublă iterație a libertății de a circula pe ruta deo-anthropos într-o manieră bi-direcțională, un fel de balanță în timp și în realitate, o stare care cel mai potrivit descrie, dacă ar fi să împrumut un termen tehnic din retorica formală, și anume „*prolepsis-analepsis*” (sau, în gândirea pragmatică americană: „*flashback-flash forward*”), prin care se înțelege că ordinea lineară a narațiunii ori a faptelor este în mod continuu răsturnată și răscolită. Se vorbește în acest context despre o „*theogonie fluidă*” în cadrul complexului *homo-deus*, și anume o fluiditate ce are loc în spațiul de dinaintea revelației, când religia era cosmică, universală și inexorabilă.

Parabolic vorbind, o iterație mitică a „*King’s Highway*” (sau „*Via Nova Traiana*”, numită astfel după renovarea dispusă de Traian).

Și mă întrebam atunci, privind la solemnitatea râului Hudson, sub fereastra mea, mai ceva decât Dunărea la Cazane, cu malurile stâncoase, abrupte și împădurite de salcâmi înfipti în granit, ca un codru sucit, mă întrebam, de ce ne-am mira atunci că imeaginea eroului Dragalina s-a extins peste noi, în timp și spațiu, cum se lungesc umbrele toamna, atotcuprinzătoare...

Note

1. Piaculum (pl. piaculi) *piacularis* - expiere de la „*piare*” satisfacere.

2. Immolatio - sacrificiul unei ființe vii, de obicei prin ardere (ekpyrosys), de asemenea înțeles în termeni ritualici, ca „ardere de tot”.

*Herodotus (Histories) relatează că a învățat de la Grecii care trăiesc dincolo de Hellespont și Marea Neagră cu privire la credințele religioase ale Geților (i.e. Dacii) și în particular despre deitatea lor Zalmoxis, că ...Geții, spune Herodotus, „*sunt cei mai viteji și cei mai devotați legii dintre toți Thracii și că sunt imortali, având credința fermă că ei nu mor, ci că cei plecați din viață se reunesc cu Salmoxis ori Gabeleisis*, cum îl numesc unii”... Herodotus, „Histories” 4.93 & 4.94 translate by A.D. Godley - Classical Loeb Library vol 11. (NA traducere liberă în limba română).

3. O versiune, acreditată tradițional și fără un aparat critic explicit, menține că Mărțișor este echivalentul lui Mars (Martius) apropiat din cultura Romană, deitatea războiului și a agriculturii, unde cele două culori, roșu și alb, ar fi pentru război și pace. De fapt, există suficiente artefacte arheologice care pre-datează ocupația Romană și Mărțișor este cunoscut Dacilor din festivitățile de primăvară Marcyas-Silen, ale Thracilor, reprezentând faimosul patron musical al agriculturii, din mitologia Greacă arhaică, precum există și amulette vechi de cca patru milenii descoperite în regiune, amulette perforate, cu rămășițe textile, socotite să fie Mărțișoare.

4. Gen 4; 9-13, Domnul a zis lui Cain: „Unde este fratele tău Abel?” El a răspuns: „Nu știu. Sunt

El e știut pe drumuri neîncetat, pe toate drumurile sufletești ale Românilor.

În **Postscriptum** ar mai fi de menționat, cu valoare de „glossar” pentru viitor, că spațiul nostru mitic (Mioritic) este populat de legende, spre deosebire de alte spații mitice, al căror conținut major este Saga. Diferența principală, în opinia mea, este că legenda depinde de un spațiu definit (geografic, fictiv-idilic, sau mitic) un spațiu distinct (în cazul nostru Carpato-Dunărean), unde Baba Dochia, de exemplu, bântuie și prin alte părți din Bulgaria și Serbia, neștiutoare de granițe, dar consemnată într-un spațiu pe cât de inefabil, pe atât de precis și că legenda este întrutotul indiferentă cu privire la Timp. Pe de altă parte, Saga, celălalt tip de narațiune, se desfășoară în mod necesar într-un Timp distinct (real, istoric, fabulos, fictiv, sau mitic), dar o temporalitate care face loc ciclurilor, vârstelor și genealogiilor, de protagoniști stratificați în leagănul timpului, și oarecum fără interes în limitele spațiale; războinici, alungându-se unii pe alții, prin orizonturi vaste, ca nori fugăriți în firmament. ■

Cornel I. Dumitriu, MD
New York

eu păzitorul fratelui meu?” Și Dumnezeu a zis: „Ce ai făcut? **Glasul sângelui fratelui tău strigă din pământ la Mine**. Cornilescu 1924 - Revised 2010, 2.

5. In Paradiso Canto IV| 84-87 Dante elogiază *voinea* eroică a lui Mucius Scaevola (din care probabil se inspiră tânărul Nietzsche). Știința medicală modernă, cu toate astea, îi reneagă această virtute a lui Scaevola, și presupune că el suferea de „*Syringomyelie*”, o maladie demielinizantă care consta în pierderea sensibilității pentru căldură și durere.

6. „*Do ut des*” este expresia ritualistică folosită în religia Romei antice, echivalentă cu „*quid-pro-quo*” din vorbirea profană, înțeles aici drept un consimțământ sau un contract comutativ prin care un bun sau valoare este avansată cu funcția de arvună în anticipația unui alt beneficiu de obicei altruistic. Expresia „do-ut-des” își are originea între Frates Arvalis (frați ai lanurilor și câmpiilor care slujeau lui Lares, deitate a fertilității agriculturii și ocrotitor al gospodăriilor) – primul colegiu clerical Frates Arvalis, stabilit, a fost înființat, spune legenda, de către *Romulus*, el însuși mare preot, în fruntea celor 11 frați, feciorii naturali rămași de la mama sa adoptivă, Acca Larentia).

7. Mithoposis sau mythopoeia în înțelesul direct „creațiune de mit”, un gen literar de ordin fictiv-real, fără nicio obligație de exactitate cu privire la componentul real.

8. Chivotul și capacul ispășirii. „Să facă un chivot de lemn de salcâm; lungimea lui să fie de două coturi și jumătate, lățimea de un cot și jumătate și înălțimea de un cot și

jumătate”. Exod 25:10 (trad. Cornilescu 1924; rev. 2014) (esența salcâmului oriental este rezistența la apă și extrem de durabilă; folosit de marangozii antichității în construcția de ambarcațiuni. Salcâmul nostru importat din Nord America este o specie în întregime diferită (Robinia sau Acacia Pseudoleguminoasa – numit astfel din cauza păstăilor produse), dar extrem de rezistent în terenuri frivae.

9. Arche (de la *αρχή*) un concept în gândirea Greacă veche, presocratică, cu înțelesul de: origine, început, centru, mai târziu dezvoltat de Aristotel (în *Metaphysica*) cu înțelesul de „first principle”, *causa causarum*,... *primum movens*.

10. Messeme sau Messina de azi, în Sicilia, atunci colonie grecească, parte din „*Magna Graecia*”.

11. *Hiera agraphon* - Ἱερά ἀναγραφή. Din lectura acelor inscripții, Euhemerus află că Uranus ar fi fost de fapt un astronom faimos al vremii, care a introdus cultul constelațiilor, iar Zeus, un renumit conducător și binefăcător care a desființat tirania.

12. Insula universal recunoscută de Homer, Hesiod, Pindar, dar poate cel mai eloquent descrisă de poet (Virgilius). „Fiecare din noi are de îndurat propriul său spirit și lăsat să rătăcească după buna sa plăcere, în bucuria nesfârșită a Câmpiilor Eleusine până la împlinirea acelor vremuri când nimic nu mai rămâne decât simțirea pură eterală și flacăra spiritului. Virgilius, „*Aeneida*” 6.742. M. Eliade, într-un alt context se folosește de o referință la fel de poetică: „*una isola muy hermosa*”...

Generalul Dragalina, "Cetățean de Onoare" al Caransebeșului

La 22 septembrie 2020, în Caransebeș a avut loc o manifestare omagială în cadrul căreia a fost acordat titlul de "Cetățean de Onoare" generalului Ioan Dragalina, erou al Primului Război Mondial, născut pe aceste meleaguri în urmă cu 160 de ani (16 decembrie 1860)!

Inițiativa de acordare a acestui titlu de onoare aparține Asociației Cadrelor Militare Femei în Rezervă și în Retragere „Slt. Ecaterina Teodoroiu”. La manifestare au participat, în calitate de invitați de onoare, trei dintre urmașii generalului-erou: doamna Rodica Voiculescu, (foto dr. sus), una dintre cele trei nepoate în viață ale eroului, domnul Răzvan Voiculescu, strănepot, domnul comandor prof. univ. dr. ing. Alexandru Dragalina și trei reprezentante ale A.C.M.F.R.R. "Slt. Ecaterina Teodoroiu" – col. (r) Damian Natalia, col. (r) Chis Lucia și lt. col. (r) Stoian Floare.

Ceremonia a început cu depunerea de coroane de flori la casa natală a generalului Dragalina, a urmat

întâlnirea cu membrii Consiliului Local al Caransebeșului, în cadrul căreia viceprimarul orașului a înmânat nepoatei eroului titlul de CETĂȚEAN DE ONOARE celui care a murit cu gândul la bănațenii lui. ■

Omagierea Întâiului Ierarh al Episcopiei Armatei

Din Franța, dl. Dr. Dan Teculescu, un prieten apropiat al Cultului Eroilor, ne-a trimis un mesaj căruia îi facem locul cuvenit în cele ce urmează:

Stimate Domnule Colonel, iată câteva imagini ale ceremoniei binecuvântării bustului bunicului meu, episcopul Justinian Teculescu, la Alba Iulia, în 29 noiembrie 2019. Nu am făcut deplasarea din motive de sănătate, dar au fost de față fratele meu, Șerban Teculescu, precum și trei nepoți mai tineri.

Slujba de binecuvântare a bustului episcopului Justinian Teculescu,

așezat în Parcul Unirii, în apropierea Monumentului Marii Uniri, a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Irineu.

Manifestarea a fost organizată la inițiativa și prin strădania Despărțământului ASTRA „Eugen Hulea” Alba Iulia, cu sprijinul Arhiepiscopiei Alba Iulia și al Primăriei municipale, și se înscrie în seria evenimentelor dedicate Zilei Naționale a României.

După cum bine cunoașteți, Justinian Teculescu (1865-1932) a fost, între anii 1901-1922, protopop de Alba Iulia. Cu prilejul mărețului eveniment de la 1 Decembrie 1918, a contribuit

la buna organizare a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, când a avut loc proclamarea unirii Transilvaniei cu România. În anii următori, 1922-1924, a devenit întâiul ierarh al Episcopiei Armatei, după care a ocupat funcția de Episcop al Cetății Albe-Ismail. A trecut la Domnul în ziua de 16 iulie 1932, fiind înmormântat în cimitirul bisericii din localitatea sa natală, Voinești-Covasna.

Vă rog să primiți cele mai calde urări de sănătate și progrese pentru dumneavoastră și asociația Cultul Eroilor.

Cu sentimente amicale dr. Dan Teculescu ■

Într-o zi de toamnă, 20 octombrie 2020, spre amiază, a fost spartă pandemia gripală de acțiunea spirituală în Cișmigiu, între vestita buturugă, unde pe vremuri se bea bere la halbă, și statuia delicată a Izvorului.

Peste treizeci de oameni s-au strâns în aer liber, sub bolta de toamnă multicoloră a platanilor seculari, cu dizgrațioasele măști anticovid trase peste fețe, după cutumă și lege, pentru a asista la lansarea lucrării semnate de colonelul în retragere Remus Macovei, președintele Cultului Eroilor, Filiala Constanța. Biografia „Stan Poetaș. Generalul nepereche”, apărută de curând la Constanța, sub egida Editurii Next Book, este cea de-a 19 carte a lui Remus Macovei!

Așadar, un eveniment cultural obișnuit, aș spune – și totuși, neobișnuit, dată fiind „ținuta obligatorie” inedită a participanților.

Programată să aibă loc într-o sală de pe str. Anghel Saligny, în imediata apropiere a Primăriei Capitalei, lansarea de carte a intrat, brusc, sub incidența, deciziilor antipandemie ale guvernului, riscând să fie amânată sine die sau anulată pur și simplu. Soluția salvatoare a venit pe loc: lansarea de carte se va muta în aer liber, „peste drum de primărie”, în parcul Cișmigiu. O clipă de istorie pentru evocarea unui erou, Stan Poetaș, „generalul nepereche, cum l-a numit Remus Macovei.

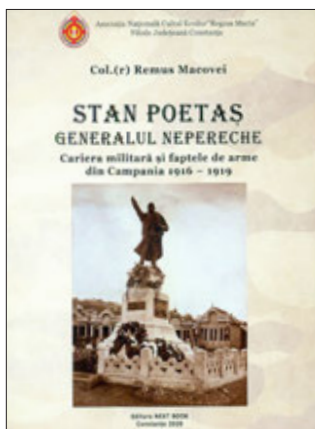
Cu puțini ani în urmă, Remus Macovei a obținut Marele Premiu „Comandor Virgil Alexandru Dragalina”, al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria, pentru o istorie a eroilor dobrogeni căzuți în Primul Război Mondial („România eroică” nr. 1(56), 2018). Stan Poetaș este al treilea general al armatei române căzut pe front în acei ani cumpliți pentru România. Primul a fost generalul David Praporgescu, în toamna anului 1916, în timpul luptelor de apărare a Regatului, căzut pe înălțimea Coți din Munții Coziei, aproape de localitatea Căineni. Al doilea a fost generalul Ioan Dragalina, rănit în Defileul Jiului, înaintea lui Praporgescu, dar care a

Colonelul în retragere Remus Macovei își pregătește condeiul pentru autografe...

Din vremea pandemiei

Lansare de carte în... Cișmigiu

murit, după el, două săptămâni mai târziu, în spitalul din palatul regal din București.

Stan Poetaș este unul din generalii aproape uitați, pe măsură ce ne-am îndepărtat de Marele Război și mai ales din cauza ideologizării istoriei după cel de-al Doilea Război Mondial. De ce? Pentru că el a căzut lângă Nistru, asasinat de rebelii bolșevici, pe 7 ianuarie 1919, în timp ce își inspecta trupa însărcinată să apere granița de răsărit a României și Marea Unire. Este generalul care cade apărându-se cu arma în mână, într-o

luptă disproporționată, el împreună cu doi soldați, care-l părăsesc, lăsându-l singur în fața unui grup de vreo 15 inși, din banda bolșevică condusă de G. Bărbuță. O femeie dintr-o casă din apropiere a declarat: „Domnule general a căzut jos, bolșevicii începând să-l lovească cu securi și ciomege. După aceea l-au dezbrăcat cmplet de haine și l-au lăsat în pielea goală. Corpul a fost lăsat despuiat până seara în drum.”

Colonelul Remus Macovei a considerat că este de datoria lui să scrie această carte, în care sunt inserate peste o sută de pagini de anexe documentare, ca succesor la comanda unei unități comandate cândva de generalul Stan Poetaș.

Generalul Nezir Gelaledin, și el aparținând ca ofițer tânăr, la începutul carierei sale, aceleiași unități, a sponsorizat apariția lucrării.

La lansare au vorbit generalii Virgil Bălăceanu, Nezir Gelaledin, Dumitru Siserman, Grigore Buciu, colonel Cristian Scarlat ș.a. ■

Grigore Buciu

Colonelul Constantin Chiper aduce încă un omagiu „scripta manent” eroilor județului Prahova!

O lansare de carte inedită, în spirit pandemic am putea spune, a avut loc joi, 3 septembrie 2020, la Ploiești, în organizarea Filialei județene a ANCERM (președinte interimar – colonel Puiu Cujbă) și cu sprijinul Consiliului Județean Prahova, al Asociației Române de Drept Internațional Umanitar, Filiala Prahova (președinte – colonel prof. univ. dr. Dumitru Codiță) și al Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga” (manager și director – doamna Mihaela Radu). Istorical și publicistul Constantin Chiper, ale cărui tenacitate și travaliu documentar în arhive sunt binecunoscute, a lansat o nouă carte. Este vorba de volumul „*Omagiu Eroilor și Veteranilor de Război Prahoveni*”, apărut în acest an la editura Karta-Graphic.

După cum se poate vedea și din imaginea alăturată, evenimentul s-a desfășurat „în aer liber”, mai precis în curtea interioară a Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga”, și ne demonstrează, dacă mai era nevoie, că vorbele cronicarului Miron Costin – „Nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub cârma vremii!” – sunt

valabile încă, după atâtea veacuri pe care le-au traversat.

Și totuși, în pofida pandemiei și cu toate restricțiile impuse – și respectate cu strictețe pe tot parcursul acestei manifestări culturale – oamenii se dovedesc optimiști și încrezători în lumina cărții și puterea științei și culturii de a trece peste toate crizele civilizației umane.

Despre carte și autorul ei au vorbit cu simțire, sinceritate și aleasă noblețe intelectuală: prof. univ. dr. Dumitru Codiță, Rodica Paraschiv, deputat de Prahova, Mihaela Radu, managerul Bibliotecii Județene „Nicolae Iorga”, prof. dr. Maria Mariana Gheorghe, inspector școlar, generalul de brigadă Grigore Buciu, vicepreședinte al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Din cuvântul acestor distinși vorbitori am reținut un amănunt extraordinar, care m-a bucurat sincer, mai ales că eroul acestei întâmplări culturale este „megieșul” meu, cum îmi place să-i spun în dulcele grai moldovenesc, din județul Vaslui (satele noastre, Boușori și Tanacu

fiind la o aruncătură de băț unul de altul): Constantin Chiper se bucură de respect și apreciere în comunitatea prahoveană, nu numai pentru hărnicia și cultura sa, ci și pentru anii dăruțiți cu toată ființa unei cauze nobile: Cultul Eroilor. De altfel, doamna Rodica Paraschiv chiar așa s-a și exprimat: „Când vorbesc de Cultul Eroilor, vorbesc de colonelul Constantin Chiper!”. Ce poate fi mai emoționant și mai plăcut pentru un om ajuns la o vârstă venerabilă – pe care o poartă pe umeri și în părul cărunț cu demnitate – și care își vede munca respectată și apreciată de semenii săi.

Și dacă n-ar fi zis-o cronicarul, mi-aș fi dorit să o spun eu într-un asemenea moment: „Nasc și la Moldova oameni!”

Felicitări, domnule Constantin Chiper! Cinstea tuturor celor prezenți la eveniment! ■

Dumitru Roman

Plăci comemorative pentru eroii din cele două războaie mondiale

De Ziua Armatei Române, 25 octombrie 2019, în localitatea Făgărașu Nou, din județul Tulcea, au fost dezvelite două plăci comemorative cu numele eroilor satului căzuți în cele două războaie mondiale. Acțiunea a fost posibilă cu sprijinul financiar al Primăriei comunei Topolog și al colonelului (rtr) Stan Vasile, președintele Filialei Tulcea a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

Plăcile comemorative au fost aplicate pe lateralele clopotniței de la intrarea în biserică cu hramul Sfinții Arhangheli. ■

Ziua Armatei României

Membri ai Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” distinși cu Emblema de Onoare a Statului Major al Apărării

Consemnăm cu plăcere un eveniment plăcut petrecut de Ziua Armatei. Prin Ordinul șefului Statului Major al Apărării, colonelului (rtr) Ionel G. Gîbu i-a fost conferită **Emblema de Onoare a Statului Major al Apărării**, iar colonelului (rtr) Ioan S. Timofte și locotenent-colonelului (rtr) Gheorghe G. Bușe le-au fost conferite **Emblema de merit Rezerva Armatei României clasa a II-a**.

Această apreciere onorează Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” – ai cărei membri sunt cei trei ofițeri – și răsplătește activitatea remarcabilă pe care o desfășoară de ani buni, în filialele județene din care fac parte, pentru cinstirea memoriei eroilor și pentru protejarea operelor comemorative de război. ■

România Eroică 60!

În iulie 2006, când am pornit la drum, la conducerea acestei reviste, scriam în editorialul aceluia număr (1/30): „România Eroică este o publicație a cărei autoritate culturală o dau tradiția, spiritul civic și prestigiul colaboratorilor. Dorim, și pe mai departe, să ne onorăm tradiția, să nu uităm că această publicație a ființat sub ocrotirea Reginei Maria și a Bisericii Ortodoxe Române și că în paginile ei au semnat scriitorii și publiciști de prestigiu: Liviu Rebreanu, Gib Mihăescu, Gala Galaction, G. M. Zamfirescu, Radu Rosetti, Constantin Bacalbașa, Mircea Rădulescu, Jean Bart ș. a. Acest trecut ne dă dreptul să privim cu încredere în viitor.”

Au trecut 15 ani de atunci, revista a ajuns la nr. 60 și încheie anul cu încă un număr.

Mulțumim tuturor colaboratorilor, redactorilor și cititorilor care ne-au fost aproape în toți acești ani.

La mulți ani, România „Eroică! ■

Dumitru Roman

ROMÂNIA EROICĂ

Revistă editată de Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”

* Fondată în 1919 sub numele „Cultul Eroilor Noștri” *

Nr. 1 (60)
Anul XXIII - 2020
Serie nouă

DOSAR România Eroică (2)
Ostaș român lăsat în urmă!...

p. 18

Din sumarul acestui număr:	Despre război și pace cu domnul profesor doctor Ioan Scurtu p. 7	Gala Premiilor „CULTUL EROILOR” p. 10	Vindecarea prin pelerinaj p. 27	Eroul din familia mea p. 39
-------------------------------------	---	--	---------------------------------------	-----------------------------------

Gala premiilor Cultul Eroilor ediția a VII-a, 2020

Marele Premiu

“Comandor Virgil Alexandru Dragalina”

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

“REGINA MARIA”

Premiul “Sublocotenent Ioan R. Marinescu”

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

“REGINA MARIA”

Premiul “Căpitan Alexandru Manoliu”

al Asociației Naționale Cultul Eroilor

“REGINA MARIA”

Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria” lansează ediția a VII-a a Premiilor Anuale acordate celor mai bune lucrări având ca domeniu de cercetare participarea armatei române pe câmpurile de luptă ale războaielor din 1877-1878; 1913; 1916-1919; 1941-1945 (analize ale unor bătălii; memorialistică de război, biografii ale unor personalități militare; soarta prizonierilor de război; militari dispăruți pe front; monografii ale unor opere comemorative de război sau ale unor unități combatante - batalioane, regimente, brigăzi, divizii, nave de luptă etc.).

La această ediție vor fi acordate trei premii:

- Marele Premiu **“Comandor Virgil Alexandru Dragalina”**, în valoare de 1000 de dolari SUA;
- Premiul **„Sublocotenent Ioan R. Marinescu”**, în valoare de 500 de dolari SUA;
- Premiul **„Căpitan aviator Alexandru Manoliu”**, în valoare de 500 de dolari SUA.

Condiții de premiere:

1. Sunt considerate eligibile pentru a fi premiate lucrările de autor (colectiv) în limba română editate în anul 2020.
2. În evaluarea volumelor propuse pentru concurs, membrii juriului vor ține seama de următoarele criterii: valoarea științifică; noutatea temei; originalitatea conținutului, analizei și interpretării datelor de arhivă; stilul de redactare; aparatul critic; prezentarea grafică.
3. Nu vor fi luate în considerație lucrările reeditate sau cele de ficțiune.
4. Volumele câștigătoare vor fi stabilite de un juriu a cărui componență va fi aprobată prin decizia Biroului Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”.
5. În cazul în care vor fi mai multe lucrări cu același număr de puncte, departajarea se va face în funcție de punctajul obținut la criteriul valoare științifică.
6. Lucrările (cel puțin două exemplare) propuse pentru concurs se trimit prin poștă sau curier, în plic închis, cu mențiunea Premiile ANCERM, pe adresa: Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria”, Bd. Ion Mihalache nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal: 011203.
7. Termenul limită de depunere a lucrărilor (cărților): 31 decembrie 2020.

Biroul Executiv Central
al Asociației Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”

DOSAR România Eroică
În vremea aceea...

Memorialistica de război, în vreme de pace...

Când colonelul Grigore Lăcusteanu (1813-1883) s-a apucat să-și scrie amintirile (1874), nici prin gând nu-i trecea că va intra în istoria literaturii române. Norocul lui a fost că un mare scriitor, Camil Petrescu, a avut curiozitatea să citească volumul apărut, postum, în 1935 (sub îngrijirea lui Radu Crutzescu, nepotul colonelului) și, entuziasmat de cele citite, l-a comparat pe Lăcusteanu cu Ion Ghica și Nicolae Filimon, afirmând că amintirile lui „reconstituie halucinant momente (...) colorate și cruciale ale acestui veac de renaștere națională cu iz de senzualitate grecească, război endemic, chef arhieresc și molime de tot soiul.” Camil Petrescu a fost vocea, autoritatea, care a girat intrarea în lumea literară a unui ofițer pe care istoria armatei române nu-l reține în niciun fel, nici de bine, nici de rău.

Dar câți dintre cei care s-au apucat să-și scrie “amintirile” au avut șansa să se întâlnească cu un Camil Petrescu sau un George Călinescu?

Ca să nu mai spunem că această condiție – necesară, desigur – nu este și suficientă pentru a-ți asigura succesul. Mai ai nevoie, cel puțin, de un element: darul povestirii, talentul de a pune pe hârtie cele trăite într-o viață de om sau într-un moment decisiv al existenței. Aprigul polcovnic de la '48 îndeplinește – fără să știe! – această condiție sinequa-non a literaturii, și-l face pe Călinescu să constate că, deși „scriitorul e străin de orice idee de artă”...“autenticitatea integrală, sub raport psihologic, a memoriilor produce o plăcere de ordinea umorului.”

Dar să-l lăsăm pe colonelul Lăcusteanu și veacul lui și să venim mai încoace, în vremea războaielor mondiale, când mulți români au plecat pe front și nu s-au mai întors niciodată acasă, iar dintre cei care s-au întors, unii, puțini la număr, s-au încumetat să-și pună pe hârtie experiența tragică prin care au trecut. Însemnările lor fac parte din ceea ce numim „memorialistica de război”, un gen ignorat cu desăvârșire de critica literară de la noi, din motive care ne scapă ori pe care nu dorim să le discutăm aici.

În cei 15 ani de gazetărie la “România eroică”, am avut marea șansă să intru în posesia câtorva manuscrise ale unor “oameni care s-au dus”. Din fericire, însemnările lor au fost păstrate cu mare grijă de urmași și nu știu prin ce întâmplări providențiale au ajuns la redacție, oferite cu încredere și cu nădejdea că vor fi publicate în paginile revistei noastre.

Le-am pregătit pentru tipar cu convingerea că aceste propoziții grăbite și, uneori, stângace fac parte din istoria noastră: iubire, suferință, sacrificiu, speranță, toate acestea se află în paginile următoare. Să nu uităm!... ■

Dumitru ROMAN

Un memorialist mai puțin cunoscut

În ziua de 8 februarie 1917, la Iași, pe platoul din Copou al Regimentului 13 infanterie, în fața propriilor trupe, generalul Alexandru Socec a fost degradat la gradul de soldat și i s-a rupt sabia, gest suprem de umilință pentru un general.

Această situație reprezenta materializarea uneia din deciziile rezultate din procesul său intentat pentru „părăsire de post”, în calitate de comandant al Diviziei 2/5 în timpul operației de pe Neajlov-Argeș. De asemenea, el a fost condamnat la cinci ani de închisoare.

Cine era generalul care s-a aflat în această postură neobișnuită, care a făcut multă vâlvă în epocă?¹

S-a născut la 17 august 1859, în București, tatăl său fiind celebrul librar și editor I.V. Socec. Acesta a participat la revoluția transilvană din 1848 și a fost nevoit să se refugieze la București, unde, în anii următori, a reușit să-și facă o bună situație materială.

Alexandru Socec a fost trimis la studii în Austria, Germania și apoi în Franța, dar fără a le definitiva pe cele universitare. Nemulțumit, tatăl său l-a înscris la Școala de subofițeri de la Mănăstirea Dealul, pe care a urmat-o în anii 1880-1882 și la absolvirea căreia a fost înălțat, în baza unei legi speciale, sublocotenent. Și-a completat studiile militare la Școala militară de cavalerie la Viena (1883-1885).

A avut o carieră remarcabilă, ajungând, în ierarhie, până la gradul de general, obținut la 1 aprilie 1913. La 1 aprilie 1914 a fost numit la comanda Comandamentului 5 teritorial (Constanța), în această calitate asigurând buna desfășurare a vizitei țarului Nicolae II (1/14 iunie 1914).

La intrarea în război, generalul Socec comanda Divizia 13 infanterie. În noaptea de 19/20 august a primit comanda Diviziei 2, dispusă pe valea Oltului. La 31 august, marea sa unitate a fost deplasată în Dobrogea, unde situația devenise gravă. A rămas pe acest front până la 28 octombrie 1916.

La 28 octombrie, diviziile 2 și 5 au fost contopite într-o singură mare unitate – Divizia 2/5 infanterie – pusă sub comanda generalului Socec și, după o scurtă și insuficientă perioadă de refacere, a fost trimisă la Pitești. De aici, a fost dispusă pe malul răsăritean al Oltului, iar în noaptea de 12/13 noiembrie 1916 a primit ordin să rupă lupta cu inamicul, pentru a putea fi angajată într-o operație pe Neajlov-Argeș, în apărarea Capitalei.

Potrivit concepției bătăliei, Divizia 2/5 a fost plasată în grupul de manevră, care trebuia să atace din flanc, gruparea Kosch care traversase Dunărea și înainta spre București.

Generalul Alexandru Socec

În primele zile ale confruntării, Divizia 2/5 a obținut unele succese, dar situația a devenit treptat critică.

La 19 noiembrie, Divizia 2/5 era dispusă în semicerc în jurul localității Matei Basarab, opunând rezistență inamicului spre nord-vest, vest și sud. Lupta căpătase, însă, accente deosebit de violente, iar punctul de comandă al generalului Socec, pe platoul de lângă localitatea Matei Basarab, era deosebit de expus. La propunerea maiorului francez René de Vauchier, care îl asista, Socec a ordonat mutarea punctului de comandă la lepurești, la 2 km sud de Matei Basarab. Din păcate, ordinul s-a executat fără precauțiile necesare, deplasarea precipitată a grupului de călăreți ce deservea punctul de comandă dând ostașilor din unitățile vecine impresia unei retrageri. Supralicitată și isterizată de atacul convergent al inamicului, trupa a început să părăsească pozițiile, încercările lui Socec de a redresa situația rămânând fără rezultat. Întregul front a fost zdruncinat, iar bătălia de pe Neajlov-Argeș s-a soldat cu un grav eșec, Bucureștii fiind ocupați de inamic în ziua de 23 noiembrie 1916.

Acest incident minor în dinamica bătăliei a fost amplificat considerabil în epocă, generalul Socec fiind

învinuit de "părăsire de post" și considerat vinovat de pierderea bătăliei.

Procesul s-a ținut în ziua de 21 ianuarie 1917, la Bârlad, iar Consiliul militar de judecată l-a găsit vinovat pe Socec pentru "părăsire de post" și l-a condamnat, cu patru voturi pentru și o abținere, la 5 ani închisoare și degradare militară.

După formarea guvernului Marghiloman, una din măsurile adoptate a fost și promulgarea Legii revizuirii proceselor militare. Primul dintre ele a fost procesul generalului Socec, rejudicat la începutul lunii septembrie 1918. Comisia de judecată s-a pronunțat pentru achitare. Socec a fost pus în libertate și reintegrat în drepturi, iar la 1 octombrie 1918, cu aprobarea comandamentului german, s-a întors la București.

A rămas, însă, cu onoarea pătată, iar ultimii ani de viață (a murit în 1928) i-a trăit în marginalizare.

*

* *

Generalul Al. Socec este autorul unui jurnal fluviu, rămas needitat până acum, care acoperă o perioadă de peste jumătate de secol, respectiv între 1874 și 1928. Fiul unei bogate și influente familii, el a făcut parte din high-life-ul bucureștean și a cunoscut bine epoca și personalitățile exponențiale ale acesteia. Însemnările sale vădesc o foarte bună cultură și spirit de observație, contribuind la conturarea unui tablou credibil al realităților românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Foarte relevante sunt notațiile sale referitoare la războiul româno-bulgar din anul 1913, la neutralitatea României, el fiind un adept convins al aderării României la Antantă, la campania din anii 1916-1917, atât de dramatică.

Poliglot (cunoștea limbile franceză, germană, engleză) a călătorit mult în diverse țări europene, ca turist sau cu diferite însărcinări la cel mai înalt nivel (era preferat de regele Carol I pentru astfel de misiuni confidențiale), iar observațiile lui sunt pline de substanță.

Pentru cititorii revistei „România Eroică” am selectat o serie de notații din jurnal care privesc anul 1914, an în care Europa a plonjat din „la belle époque” în cataclismul „Marelui Război”, cum a mai fost denumită conflagrația mondială din anii 1914-1918.

Extrasele din jurnal sunt publicate fără intervenții pe text. Am intervenit doar în unele cazuri, adaptând unele forme vechi, cum ar fi, de exemplu, *ear*, la normele actuale ale limbii române. Pentru orientarea cititorului în atmosfera epocii, am adăugat o serie de note privind personalitățile și evenimentele evocate. Referirile în paranteze drepte ne aparțin.

Petre OTU

* Prezentarea cazului în *Petre Otu, Pace și război în spațiul românesc. Secolul al XX-lea, Editura Militară, București, 2010, p. 64-72. (Biografii uitate. Cazul generalului Socec)*

Alexandru Socec, Jurnal, 1914

1 ianuarie. S-a mai întâmplat în viața mea să trec de la 31 Decembrie la 2 Ianuarie fără a mă opri la ziua de 1 Ianuarie!, însă preocupat de vreo petrecere à la colonel Odobescu la care începea ziua de 1 Mai la 30 Aprilie și se termina la 3 Mai! Astă dată, realmente am lucrat până la 5 dimineața, am dormit până la 10 apoi am dejunat și am continuat a lucra la Comenduire fără întreruperi până la 8 seara. Cât m-am trudit să mă țin departe de orice mișcare politică – până anul trecut îmi reușise – dar acum, vrând-nevrând, am uneori contact cu oameni politici, însă mă feresc de a mă pronunța pentru unii sau alții. După căderea generalului Averescu¹ era s-o pățesc, fiind luat de câțiva liberali prea zeloși drept „averescan” înrădăcinat și dacă n-ar fi fost Ministru ad interim la Război, Thoma Stelian², un om cu minte, era să fiu mutat din oficiu în provincie.

3 ianuarie. Chestiunea Albaniei tot mai preocupă Palatul și în special pe buna dar naiva noastră Regina Elisabeta³! Este incontestabil o femeie superioară, de o inteligență remarcabilă și inimă de aur, însă de o naivitate în toate privințele, care se explică prin faptul că orizontul de activitate al Reginei a fost și este enorm de restrâns...

4 ianuarie. Neînțelegerile în sânul Conservatorilor se accentuează pe zi ce trece mai mult. Nicu Filipescu⁴, un caracter onest, loial – sui generis – de o impulsivitate bolnăvicioasă, face mult sânge rău „șefilor” conservatori. Chestiunea „șefiei” preocupă pe mulți – Jean Lahovary⁵, Filipescu, Take Ionescu⁶, Maiorescu⁷, Marghiloman⁸, toți au veleități mai mult sau mai puțin pronunțate.

5 ianuarie. Ministrul Austro-Ungariei⁹ este privit cu neîncredere, eu îl cunosc de peste 20 de ani de la Contele [cuvânt indescifrabil]. El este un om foarte abil, din înalta societate cehă, dar cu desăvârșire Imperialist, prin urmare contra curentului de independență ungară și de autonomie cehă. Czernin și-a prezentat anul trecut la 20 noiembrie scrisorile de acreditare Regelui Carol. Când a venit la mine să-mi facă vizita mi-a spus că scopul lui principal este să creeze o apropiere intimă între Austro-Ungaria și România. I-am ripostat că Ungurii nu sunt oameni de înțeles, oameni care în oarba lor megalomanie caută să întunece orice sentiment național al Românilor din Ardeal. Mi-a răspuns: Multă vreme n-are să mai dureze preponderența ungurească, cât o mai trăiește bătrânul împărat, dar dacă o veni Franz Ferdinand¹⁰ la cârma statului, se va schimba mult, cu alte cuvinte, se va tăia din unghia Ungurilor.

Eu: Uită că Ungurii nu vor face dificultăți de a recunoaște „Regină” pe soția lui Ferdinand (contesa Chotek¹¹) și în schimbul acestei „recunoașteri” se vor face noi concesiuni Ungurilor!

Czernin: Crede-mă că în cercuri suspuse din Viena se vehiculează (sic!) cu energie continuă de a stabili o apropiere de România, chiar cu riscul de a intra în conflict direct cu Ungurii numai cu tendința de a atrage România în sfera de acțiune politică a Puterilor Centrale. (f.1355). Adevărul este că-mi aduc aminte că arhiducele Ferdinand cu care am făcut Școala de cavalerie (șase luni) la Viena avea mari simpatii pentru Români, însă este un lucru cunoscut că „moștenitorii”[când] vin la tron atârână mantaua după vânt!

6 ianuarie. După ce a prezentat Maiorescu demisia guvernului său la 31 decembrie anul trecut, l-a însărcinat Regele Carol pe Brătianu¹² cu formarea noului cabinet. Acum le pare rău Conservatorilor că s-au jucat cu focul!

10 ianuarie. Albania amenință de a deveni „mărul de discordie” între puteri. Principele de Wied¹³ nu este la înălțimea situației, deși este foarte bine informat. Îi lipsesc două elemente pentru a ține piept valorilor de intrigă – abilitatea și banii. Mai are și pe ambițioasa sa soție, care plesnește de dorința de a fi suverană, așa că este complet dezorientat și influențat de un oarecare Noya și înșelat de aventurierul Essad Pașa și de Erem Bey, șeful familiei Vlasa. Locotenentul Christescu din Cavalerie formează cu ajutorul princepelui de Wied și cu notabilități (!) albaneze din România o gardă personală prin care se va sprijini și păzi Principele de Wied în Albania.

15 ianuarie. Nici până astăzi n-am terminat bilanțarea refugiaților din Capitală. Numit imediat după terminarea Campaniei din 1913 membru în Comisia de Control al cheltuielilor cauzate de această campanie n-am mai putut lucra mai mult de șase ore la bilanțul refugiaților. Înscriu cu această ocazie un fapt care s-a petrecut anul trecut în luna Octombrie, bunul simț m-ar opri să mă erijez în cercul de mare încredere al Regelui Carol, însă mă mândrește mult gestul Marelui meu rege și va explica poate invidia care nutresc mulți camarazi contra mea. Guvernul a avut intenția de a numi o comisie mixtă civilă-militară care să controleze toate cheltuielile făcute în Campania din Bulgaria și să verifice, respectiv să constate abuzurile semnalate guvernului în așa mare măsură.

S-a prezentat M.S. Regelui o listă pe care figurau mai mulți foști miniștri, înalți demnitari și generali de divizie. Regele cu mâna sa a însemnat pe Istrati¹⁴, fost ministru, Morțun¹⁵, fost ministru, Thoma Stelian, fost ministru, și doi generali de divizie – gl. Culcer¹⁶ și Zotu¹⁷ și pe al treilea l-a șters, înlocuindu-l cu numele meu. Când a venit ministrul de Război, gl. Hârjeu¹⁸, să ia lista de la M.S. Regele și văzând numele meu i-a spus Regelui: „Maiestate, generalul Sococ este de abia de un an general și să devanseze el pe atâția generali mai vechi decât el!?”. Regele a răspuns scurt, „Se poate, dar am nevoie de un om absolut corect și gl. Sococ este „cristal”. Nu este lipsă de modestie că înscriu în jurnalul meu această frază măgulitoare a Regelui. Este numai o datorie a mea să exprim pe această cale devotamentul și recunoștința mea pentru buna apreciere Regală. Au rămas dar: fostul ministru Istrati, președinte, Mortzun, fost ministru,

Manolescu, președintele Curții de Compturi, Lupu Costache,¹⁹ inspector administrativ, g-ii Culcer și Zottu și eu – membri. Intendantul colonel Zaharia și magistratul Antoniadă – secretarii comisiei.

Despre lucrările noastre n-am scris nimic în jurnalul meu! Am un dosar întreg [pe] care-l voi desființa într-o zi, pentru a nu eterniza rușinea națională, greșelile de neiertat, furturile și escrocheriile comise de ofițeri superiori și inferiori din armată! Este destul de clar că din „mulți” s-au găsit numai 3 care s-au împușcat, 6 cari și-au dat demisia din armată și 2 cari au dispărut. Mă mărginesc numai a preciza că Comisia a găsit în defect: 1 General, 2 coloneli de front, 2 coloneli intendați, 1 Lt. col de front, 2 Lt. col intendați, 17 maiori de front, 6 maiori de intendență, 1 maior medic, 27 căpitani de front, 16 căpitani de intendență și de manutanță, 20 de locotenenți, 15 administratori, 3 medici locotenenți și 14 sublocotenenți de toate armele. Nu s-a luat nici o sancțiune în contra acestor abuzuri. Au fost iertați. Cine știe ce tâlhării vor comite într-o zi de mâine acești bravi șarlatani.

20 ianuarie. Sunt președintele Comisiei de lichidare a rechizițiilor din Capitală. Pe lângă delegatul Ministerului de finanțe mai aveam pe prefectul Capitalei, col rez. Dem. Moruzzi, care în urma schimbării guvernului fu înlocuit cu Corbescu. M-am înțeles bine cu Moruzzi, dar mă înțeleg mai bine cu Corbescu, care n-are atâția „protejați” ca Moruzzi!

21 ianuarie. Prințul Carol²⁰ a plecat la Berlin pentru a face un stagiu în armata germană. Este însoțit de Colonelul Perticari²¹ cu D-na, născută Davilla²². Gurile rele pretind că D-na P[erticari] s-a însărcinat cu educația psihică a tânărului principe, f[oarte] afemeiat pentru vârsta sa fragedă. Unii pretind chiar a ști că-l va păzi grozav de bine de tentațiuni - pentru că este moartă după junele Prinț, iar Colonelul Perticari după frumusețea lor! Să bage de seamă Colonelul Perticari să nu ofere Prințului Carol două păzitoare!

28 ianuarie. Alegerile noi se prepară în liniște! Compromisurile sunt multiplie și la ordinea zilei. Când mă duc pe la 5-6 p.m prin Jockey-Club am ocazia să aud de toate culorile! Un al 2-lea Parlament unde pune țara la cale!

4 februarie. Aflu cu mare satisfacțiune că Comitetul Inspectorilor Generali a discutat pe generalii propuși pentru marile comandamente și m-au caracterizat ca bun atât pentru Divizia de Cavalerie, cât și pentru Divizia de Infanterie. Am comandat doi ani Brigada, am comandat Divizia de cavalerie așa că este probabil să mi se încredințeze comanda unei Divizii de Infanterie.

18 februarie. Alegerile „libere” s-au terminat – ca de obicei – spre nemulțumirea tuturor opozanților. Se vorbește de cele mai grozave ingerințe. Fratele meu, Emil²³, fost deputat, a reușit să aibă mai multe voturi decât tribunalul Flevea²⁴. ...!

20 februarie. Am fost cu Susie invitați de Take Ionescu. Am avut ocazia să constat ce mare s-a făcut animozitatea dintre Take Ionescu și Nicu Filipescu. Take Ionescu, cu toată inteligența sa, cu toată superioritatea sa intelectuală, cu toată ura contra „ciocoilor”, are un mare *faible* pentru boieri; îi înjură pe ascuns, dar aleargă după ei și se simte cel mai

fericit când poate să le facă un „serviciu”, solicitat de ei! Cu o mare voluptate îi place să le spună „tu”. Îi crește inima dacă poate spune lui Jean sau Jacques Lahovary²⁵, tu! Slăbiciuni omenești. Numai lui Alex. Lahovary²⁶ n-a cutezat a-i spune „tu”! sau chiar pe nume Alexandre! Petre Carp²⁷ îi spune lui Take „tu”, iar el îi spune „coane Petrache” și... „D-ta”! N-am putut înțelege asemenea slăbiciuni decât la oameni de duzină, și doar Take nu este un om de duzină!

23 februarie. Citesc cu mult interes jurnale străine: „Le Temps”, „Le Journal”, „New York Herald Tribune”, „Pester Lloyd”,

Smaranda, soția generalului Socec

plus cele ilustrate din care văd că atmosfera este încărcată! Cel mai tare este regele Eduard care nu-l iubește deloc pe nepotul său Wilhelm al II-lea! Tripla Înțelegere – Franța, Rusia și Anglia – se comportă din ce în ce mai compactă. Este, după opnia mea, o fericire pentru Franța că Anglia este adversara Germaniei și, în consecință, aliata Franței! Altfel, sunt convins că Germania ar termina războiul cu Franța singură [subliniere în textul original] în 3-4 săptămâni! Tripla Înțelegere, însă, are mijloace mai puternice pentru a încolți pe Germani-Austro-Ungarii și Italienii! Încă Italia nu înseamnă nimic. În 10 zile dacă o blochează Anglia, n-are Italia ce mânca!

26 februarie. La ordinea zilei – împrumutarea nouă a țăranilor. Se muncesc politicienii noștri de a crea o reformă radicală a vieții constituționale! (f. 1364) Moarte

latifundiilor! Foarte bine! Dar este un cuțit cu două tăișe. Nu mă prea pricep pe acest teren, dar cât mă învață mintea și experiența altor țări cred că trebuie multă chibzuință pentru a nu regreta într-o zi avântul general al proprietarilor! Se mai naște întrebarea dacă va fi în stare țăranul, micul proprietar fără „capital” să lucreze ca marele proprietar, care dacă n-avea capital, avea credit!?

1 martie. Marea reorganizare a armatei prevede pe lângă cele cinci corpuri de armată existente înființarea a încă 5 Comandamente teritoriale cu câte 8 regimente de infanterie, un spor de 40 de regimente, așa că vom avea în caz de mobilizare 80 de regimente a 3 batalioane. Acest spor de 5 generali comandanți ai comandamentelor teritoriale ne va fi de folos, va lăsa cavaleriști ca comandanți de divizii.

4 martie. Ca de obicei am fost duminică dim[ineața] la M.S. Regele pentru a prezenta raportul și diferite alte cesiuni. M.S. Regele îmi întinde o mică cutie: „Primiți de la Regele dvs. o amintire – Medalia „Avântul Țării” care va memora Campania noastră în Bulgaria. (Eu mi-o procurasem din comerț) Ați contribuit cu multă activitate la întreaga mea operă”.

Eu: Este foarte bine chibzuită inițiativa, simbolizează toată existența noastră.

Regele: Ah, da. Eu am combinat fiecare detaliu”! Curioși oamenii! Cu de-a sila au vrut să-mi impună tot felul de semne și figuri alegorice. Eu am pus tot la sertar și am făcut așa cum am vrut eu. Și panglica am compus-o eu. A doua medalie o veți da soției dvs.[subliniere în textul original]. După această scurtă conversație am prezentat Regelui o listă în care am orânduit portul decorațiilor și medaliilor.

Regele: Ah, da, Foarte bine. Dar m-am gândit și eu la acest lucru. Am observat că fiecare poartă după gustul său insigne. Zicând aceasta îmi înmânează o listă scrisă de mâna sa cu următoarea ordine: „Ordinul Carol I”; „Steaua României” de război; „Steaua României” de pace; „Coroana României”; „Crucea Treceerii Dunării”; „Medalia Comemorativă a Războiului 1877-1878”; Medalia „Bărbăție și Credință”- război; „Avântul Țării”- Campania 1913 în Bulgaria; „Medalia „Beni Merenti”, cls. 1 și 2; Medalia „Bărbăție și Credință”- pace; Medalia „Răsplata Muncii”; Medalia „Răsplata Serviciului Sanitar”; Medalia „Răsplata pentru Biserică”; Medalia „Răsplata pentru Comerț și Industrie”. Încă o dovadă că acest Rege se gândește la toate.

10 martie. La Ministerul de Război se lucrează cu ușile închise. Mistere! Surprize! Sper să n-am vreo surpriză neplăcută./.../

16 martie. În politica europeană se resimte influența politicii lui Eduard al Angliei²⁸ în contra Germaniei. Neliniștea sau mai bine zis tulburările vor porni tot din Balcani, unde nu s-a făcut încă o ordine stabilă. Venizelos²⁹ mi-a spus după un dîneu la mine: „Nu este apă destulă în mările care înconjoară peninsula balcanică pentru stinge focul care arde pe toată peninsula. Acei care cred că vom stabili „o pace” durabilă se înșeală! Veți vedea, Generale, că am dreptate. În Rusia, în Bulgaria, în Serbia și la noi în Grecia sunt importante cesiuni de rezolvat și nu cutează nimeni să se atingă de ele”.

Venizelos este un mare amic al lui Take Ionescu care-l găsește „un geniu”, un „Cavour”. Eu nu împărtășesc această apreciere! Evident că Venizelos este un om de mare valoare, însă mie îmi face impresia unui abil revoluționar, curajos până la extrem, capabil de a distruge, dar incapabil de a crea sau de a governa „în stare normală”. Un element puternic pentru... de a impune voința sa, dar îndată ce domnește „buna ordine” pierde din valoare! Am avut cu Venizelos multe conversațiuni interesante. Așa de exemplu în privința Diadohului, anul trecut. Era vorba ca prințul Gheorghe să se logodească cu principesa Elisabeta. El era amoretat de principesă, ea însă deloc! Gândul îmi zbura la niște copilandri impertinenți, prieteni rău aleși ai prințului Carol, între care lua primul loc Romalo³⁰, un june rău crescut și lipsit de orice bun simț.

M-am dus cu Prințul la Cișmigiu, unde patina lumea și ambele principese în compania a 5-6 domnișoare și 10-12 tineri. Cu toate că ne-a văzut, Principesa Elisabeta nici nu s-a deranjat a-l saluta. M-am apropiat de Principesă și i-am spus pe românește: Prințeso, nu-l lăsa așa de singur pe bietul Diadoh! Uite cum se uită la Dta? Te rog du-te la el. Principesa a început să rădă, dar s-a dus la el.

Pentru România ar fi o căsătorie cu Prințul Gheorghe foarte avantajoasă pentru că noi n-avem prea multe interese cari se bat cap în cap cu ale lor. O căsătorie cu un Principe german nu ne-ar aduce nici un folos. Ea pleacă, în scurtă vreme se germanizează complet și este pierdută pentru noi, pe când dacă ar lua pe viitorul Rege al Greciei după regele Constantin, s-ar strânge legăturile cu Grecia care la

urma urmei se vor sprijini pe Români și pe Sârbi în contra „Bulgarilor”, dușmanii noștri de mâine. Asta este cert? Nu uită Bulgarii Dobrogea veche și nouă!

Dar și din acest punct de vedere cred că ar fi bine să se căsătorească Pr^{sa} Elisabeta cu Grecu. S-ar introduce, cum s-ar zice, „sânge nou” în trupul familiei noastre regale. Relațiunile noastre familiare cu Danemarca și Anglia s-ar mări. Statele nordice, inclusiv Anglia, s-ar ocupa mai mult de viața noastră privată. Nu vreau să zic că în zilele noastre mai au căsătoriile capetelor încoronate importanța de altă dată, dar relațiunile între State tot se accentuează mai mult dacă există legături de sânge între familiile domnitoare.

Iată familia regală germană: Casa Schleswig-Holstein – Sondenburg-Glücksburg: Constantin, născut 21 iulie/1868, fiul R. George, asasinat la Salonic 5/3 1913 & P^{sa} Sofia de Prusia, n.1870, 14 iunie. Copii: Pr Georgios, n. 1890; Pr. Alexandru, n. 1893 ; P^{sa} Elena, n.1896 ; Pr. Paul, n.1901 ; P^{sa} Irena, n.1904 ; P^{sa} Caterina, n. 1913.

Nu știu pozitiv ce s-a petrecut în culisele palatului, dar sunt convins că se trag sforile de mâini abile. Cu toată puternica împotrivire a Regelui de a tolera „Camarille”, tot se încearcă câteva „fuste” de a forma o camarilă în jurul reginei Elisabeta care să contracareze „impulsivitatea” crescândă a Principesei Moștenitoare. Aceste dame sunt în primul rând doamnele gl. Băicoianu, gl. Poenaru, N. Filittis și Sofia Vălleanu, Szecoulici, Romalo, Peticari etc, etc.

Regele Carol a îmbătrânit, a mai pierdut din vechea lui energie, iar preocupările sale multiple consumă o mare parte din puterile sale disponibile. Și dacă nu cutează multe să se împotrivescă Regelui sau să încerce să-l influențeze se datorește marelui prestigiu care-l are. Nu o dată mi-a spus: „A căutat să mă inducă în eroare!” Așa mi se pare mie că mariajul Diadohului nu se va face deocamdată cu Principesa Elisabeta.

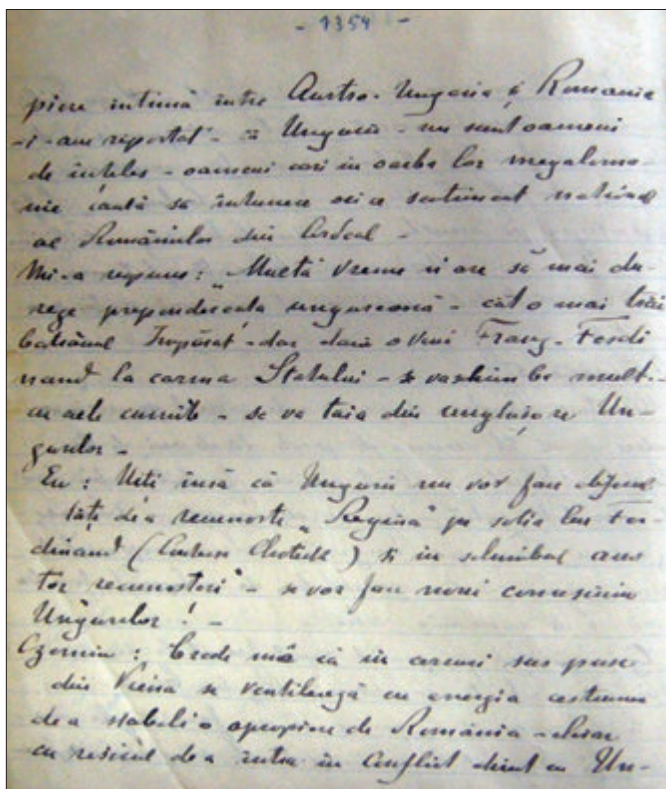
Mi s-a spus de o persoană bine informată că ar mai fi o altă cauză. Principesa Elisabeta ar trebui să facă înainte de a se mărita o cură la Tekirghiol! Alții pretind că Regina Elisabeta n-ar fi străină de o oarecare uneltire contra acestui mariaj!

20 martie. Am cumpărat un nou automobil Daimler limusină, model 1914, ultima perfecțiune de la fabrica din Viener Neudorff. Am desființat cu totul caii de trăsură. Regret pe de o parte că cel mai elegant automobil nu va înlocui niciodată pentru promenade un cupeu sau Victoria [-Daumont]³¹ trasă de caii stilat îmbrăcați.

22 martie. Cu mare greutate am reușit să reabilitez încă trei foști camarazi de școală care au comis câteva nereguli în campania în Bulgaria; vezi pag., [lipsă în text]

24 martie. Prezentându-mă azi, M. S. Regele Carol mi-a spus: „Am semnat azi, numirea Dvs. ca Comandant al Comandamentului 5 teritorial din Constanța. Să nu vă pară rău că plecați din București pentru că aveți un câmp larg de activitate în Dobrogea, unde este mult de făcut. Deocamdată păstrați pentru dvs. și soția dvs; aceasta este o știre bună care vă dau”.

1 aprilie. Sunt numit comandantul Comandamentului teritorial nr. 5; este o onoare care mi se face. Nu mă pot plânge; cariera mea în armată s-a făcut cu momente grele

O pagină de jurnal

din cauza invidiilor, dar bunul D-zeu nu m-a părăsit și până în ultimul moment al vieții mele nu voi ezita să slăvesc pe marele nostru Rege Carol I care m-a cinstit cu bunăvoința lui în atâtea rânduri. Am fost înaintat s-locotenent la 1 apr. 1883, apoi la alegere locotenent la 1 dec. 1887; tot la alegere căpitan la 8 apr. 1893; cu examen de maior am fost înaintat la 8 apr. 1898; am fost înaintat lt.colonel la 10 mai 1904; am fost înaintat colonel la 10 mai 1907 și general la 1913.

2 aprilie. Astă dată a pierdut gl. Pretorian³² trenul, el nefiind caracterizat nici pentru Divizie de Cavalerie și nici mai puțin pentru marile comandamente. A rămas neînaintat în funcție, tot la Brigada de Cavalerie.

3 aprilie. Am fost la Marele Stat Major. Am primit o sumedenie de instrucțiuni, directive și ordine pentru organizarea marilor comandamente care dau 8 regimente de infanterie noi. Cei 5 noi comandanți sunt rugați cu insistență de a pleca cât mai grabnic la marile comandamente.

4 aprilie. Azi m-am prezentat la plecarea din garnizoana București la M.S. Regele, la A.S.R principele Ferdinand și la Ministerul de Război. Mi-am luat o casă foarte bună și spațioasă la Constanța, chiar la colțul bulevardului, lângă cathedrală.

6 aprilie. Casa din București am lăsat-o complet instalată cu un servitor și cu o bonă. Am lăsat și automobilul la București pentru că la Comandament am 3 automobile având regimentele mele și depozitele de recrutare pe întregul teritoriu al Dobrogei. Am luat cu mine 5 cai de călărie/.../

10 aprilie 1914. Cu șeful meu de stat major locotenent-colonel Dragu³³ și cu cei trei căpitani de stat major lucrăm zilnic 8-10 ore pentru a organiza noul comandament. Am câte un regiment a 3 batalioane: la Constanța; la Brăila; la București, la Oltenița, la Slobozia, la Urziceni, la Călărași și la Tulcea, un regiment de artilerie a 6 bat. la Medgidia și 3 baterii la Turtucaia, plus depozite la Bazargic, la Siliștră, la [indescifrabil] și Balcik. Avem de fiecare regiment între 5-10.000 de oameni!

1 mai 1914. Optsprezece zile am inspectat noile regimente. Are fiecare statul major, 1 col, 1 maior, 4 căpitani, 4 lt., 4 slt. Și o companie de cadre de 165 de oameni trupă și 5-10.000 de rezerviști. Este o muncă enormă organizația acestor regimente, care nici în 10 ani nu vor forma o trupă capabilă de a face război! Întreaga idee este o fantasmagorie, o autosugestiune! Este o nenorocire la noi, fiecare maior care se simte, vrea să reorganizeze armata.

Îmi amintesc o prea justă observație a M. S. Regelui. Într-o zi mi-a dat generalul Hârjeu, ministrul de Război, un dosar (eram tocmai în biroul său): „Dacă te duci azi la Palat să depui acest dosar M. Sale; este proiectul de reorganizare a Arsenalului”. Ducându-mă ca de obicei, la 11^{1/2} a.m. la Palat am predat M.S. dosarul din ordinul Ministrului.

Regele: „Ce este acest dosar?”

Eu: Reorganizarea Arsenalului!

Regele: cu tonul caracteristic al vocii sale. Cum? Iar un proiect de reorganizare? Asta este „golozal” ([colosal]). Toată lumea reorganizează. Nimeni nu vrea să organizeze. Acum

câteva zile a venit să se prezinte la mine generalul Iannescu³⁴ și mi-a pregătit un proiect de reorganizare ...a armatei. Eu l-am întrerupt. Poate aveți un proiect de reorganizare a Institutului geografic? El mi-a răspuns: „Nu, Maiestate. Am studiat un proiect de reorganizare a armatei!”. Este „golozal”. A stat 10 ani la Institutul geografic, departe de armată, și vrea să reorganizeze „armata”!

Ce dreptate are Regele. Așa fac toți. Am la regimentele mele două secții de mitraliere, două secții!! La un regiment de 4 000 de oameni. Pentru a întări în populație credința românească am înființat în fiecare regiment o unitate de gimnastică și ele trec cu filiale în toate satele. Se țin ușoare conferințe, se cântă cântece naționale și vesele, se joacă dansuri naționale, în fine se iau măsuri pentru a dezvolta sentimentele patriotice vorbind românește, fără bagatelizarea sau jignirea naționalităților străine de origine a diferitelor minorități. Am un prețios ajutor în maiorul Dragu, care a înțeles vederile mele. Naționalizarea nu se face cu bâta! Ungurii ne dau cel mai bun exemplu de nereușită față de Români, Sași, Croați și Sârbi. Prin bunătate, superioritate intelectuală a administrației trebuie să câștigi încrederea minorităților și această încredere aduce cu sine iubirea și în cel mai rău caz stima. Sper cu aceste principii să reușesc la români și la minorități. (f.1381) Până acum, nici o lună n-a trecut s-au înființat 5 societăți de gimnastică prin regimentul de la Tulcea, unde maiorul Popovici depune o stăruință deosebită.

3 mai. Un ordin ministerial care-mi displace ne-a sosit astăzi: „Ministerul neputând procura corpurilor de trupă „îmbrăcămintea” și o parte a echipamentului, se însărcinează corpurile cu confecționarea îmbrăcămintelor! Se transformă regimentele în ateliere de confecțiune, ofițerii în maiștri și mănunchiul de oameni cadre în lucrători. Cum și când să mai faci instrucția și serviciul în campanie!? Mai mă tem de un lucru! Tentațiunea! Ca în 1913, în Campania din Bulgaria, se vor găsi mulți care nu vor rezista tentațiunii când se vor găsi cu sume mari de bani în mână.

4 mai. Aflu că gl. Pretorian trecut la ultima înaintare în funcțiune și-a dat demisia din armată – demisie primită. Această descalificare i se mai trage și în urma notei generalului Mustață³⁵, care comanda, în 1913, divizia în care gl. Pretorian comanda o brigadă. Fiind foarte fricos, l-a surprins gl. Mustață de 2-3 ori în defect și l-a notat în consecință, adăugând la sfârșit: „Nu pricep cum a dotat D-zeu un corp așa de frumos și mare cu un suflet așa de mic”. Soarta l-a ajuns.

5 mai. Se fac mari preparative pentru serbarea de 10 mai.

8 mai. Prefectul Mumuianu a venit la mine să stabilesc programul definitiv al serbării. Defilarea o va primi Comandantul Corpului 5 armată, George Georgescu³⁶, iar eu voi comanda parada. După defilare și Te Deum (f.1383) va primi prefectul în numele guvernului felicitările autorităților civile și ale corpului consular destul de numeros la Constanța.

9 mai. Cu vaporul „Principesa Maria” a sosit din Constantinopol o societate întregă de [indescifrabil] care vor să asiste la serbarea de mâine. Mi s-a spus că unii vor

să joace la Cazinoul nostru, fiind mari jucători de cărți de meserie. A mai venit multă lume din Cernavodă și Călărași.

10 mai. Conform programului s-a petrecut totul în perfectă regulă. Au defilat 6 batalioane de infanterie, 1 batalion de vânători, 1 regiment de artilerie, 1 regiment de cavalerie, pompierii și școlile. Au felicitat consulii și consulii generali ai Austro-Ungariei, a Belgiei, a Bulgariei, a Danemarcei, a Angliei, a Franței, a Germaniei, a Greciei, a Italiei, a Rusiei, a Serbiei și a Turciei. Seara dăduseră de gală la Prefectură.

14 mai. Am făcut o excursiune cu „Împăratul Traian” la Constantinopol și înapoi. Cunoscoam bine Constantinopolul de când am fost în misiune, trimis de ocazia raidului făcut de la București la Constantinopol de către căpitanii C. Scărișoreanu³⁷ din cavalerie și Alexiu³⁸ din infanterie; vezi pag... [lipsește mențiunea - n.n.]

17 mai. Plec cu șeful meu de stat major cu automobilul și cu doi ofițeri în inspecția regimentelor care-și termină la 1 lunie concentrarea.

29 mai. Brăila. Chemat telegrafic la București la Minister.

31 mai. Am primit instrucțiuni rezervate în privința vizitei [pe] care o va face Țarul Rusiei, Nicolae II, Regelui Carol I la Constanța. Deși înscris această notă în jurnalul meu, dar am păstrat cea mai absolută discreție. Am ordinul de a nu spune nici un cuvânt nici comandantului Corpului 5 de armată. Se întorc cu mine, la Constanța, subdirectorul serviciului secret din St. Petersburg, cu 10 agenți superiori. Am ordin să-i plasez la diferite hoteluri și să le dau explicațiuni necesare despre situația orașului și a portului. Acești 10 agenți vor primi încă 125 agenți superiori pe care însă eu nu-i cunosc. Cinci agenți călătoresc cu mine deseară cu vagon de dormit și cinci vin mâine cu trenul accelerat.

1 iunie. Constanța. Am luat toate dispozițiunile stabilite cu ministrul plin al Rusiei, Poklevski-Koziel³⁹. Nici, prefectul de Constanța este pus în cunoștință prin poliția locală abia cu 2 zile înainte de sosirea țarului. Vor lua numai agenți superiori contact cu poliția prefectului Constanța. Acești agenți superiori rusești vorbesc perfect de bine francezește, nemțește și englezește, probabil și alte limbi. S. directorul mi-a spus că vor sosi încă 4-5 inspectori ai serviciului de siguranță, necunoscuți chiar agenților superiori (!).

2 iunie. Se iau măsuri extraordinare de securitate. Fac un studiu foarte interesant asupra modului cum operează aceste legiuni de „secreți”. Toți au bani berechet! Trebuie să consume enorme sume de bani, judecând după cum cheltuie la hotel având aerul că nu se cunosc între ei. Câțiva dintre agenții inferiori vorbesc românește fără cel mai mic accent. Având enorm de mult de lucru, nu mai notez în jurnal detalii, ci voi nota în întregime vizita țarului după ce va părăsi România.

3 iunie. A sosit un batalion de grăniceri comandat de maiorul Bădulescu.

4 iunie. Trupele se concentrează supt pretextul că se vor face manevre.

14 iunie. Constanța. Vizita țarului Nicolae II. Un eveniment de cea mai mare importanță s-a petrecut. De la 1878 este cel dintâi semn de prietenie care ne dă Rusia. În 1913, când

eram comandantul Bucureștilor, am simțit, cu ocazia vizitei misiunii ruse care a asistat la inaugurarea monumentului rus [al generalului Suvorov] la Râmnicu Sărat, că se încearcă o apropiere. Am fost însărcinat de M.S. Regele cu primirea și îngrijirea acestei misiuni compuse din 14 ofițeri și 6 grade inferioare. Acum însă întinde chiar țarul o mână prietenească regelui nostru.

Oricât de puțin preț se poate pune pe sinceritatea demonstrațiilor prietenești ale Rusiei, nu se poate tăgădui caracterul politic al vizitei! Șoaptele – din culise, că este vorba de o căsătorie proiectată între Carol și una din prințesele imperiale – ar avea și ele o valoare, dar sâmburele politic al importanței acestei vizite trebuie căutat mai departe. Și din lungile conversații pe care le-am avut cu ministrul [Rusiei la București] Poklewsky-Koziell, cu directorul de Siguranță, cu colonelul Solowiew și cu alți „ruși” de importanță, am dedus că scopul adevărat este de a ne scoate din orbita de acțiune a focarului austro-german! Europa vede două centre puternice față-n față. Care pe care?! Iată misterul marilor prefaceri. Numai o mână norocoasă ne va da o soluțiune favorabilă.

MMLL și AALLRR [Altețele Lor Regale] au sosit cu suitele lor la Constanța, luând reședința în palatul Prefecturii, în pavilionul de la mare și în hoteluri. După ce s-a anunțat oficial vizita, s-a construit în paianță un pavilion de recepție la debarcader și o sală de gală lângă palatul Prefecturii, unde vor avea loc dejunurile și dineurile de gală.

În ziua sosirii țarului a început lumea, la 7 dimineața, să se posteze înapoia cordoanelor duble de soldați din Divizia a 9-a și o parte a Comandamentului 5 teritorial. Era ordin să fie toate ferestrele închise, însă în ultimul moment s-a permis, „pe răspunderea” directă a proprietarului, să stea lumea și la ferestre, numindu-se personal fiecare spectator agenților împărțiți pe sectoare. Toți suspjecții polițiilor ruso-române au fost expediați din Constanța sau închși. În ajunul sosirii, am trimis 43 de indivizi suspjecți cu 280 de soldați și 10 agenți ruși la Analdakioi, închși într-un grajd.

Regele Carol, cu regina și AALLRR, a sosit la 9.45 dimineața la debarcader. La 9.50 minute s-a apropiat „Standard” [iahtul imperial] la 1,5 mile de port și la 9,55 s-a tras primul tun de salut de la bateria română.

Punct la 10 a.m. a intrat frumosul iaht imperial: țarul Nicolae II a venit cu toată familia. Pe puntea de strajă s-au întâlnit întâi cei doi suverani, regele - în uniforma Regimentului [rus] de Wologda, cu Ordinul „Sf. Andrei”, țarul - în uniformă de colonel rus, ca fost adjutant al tatălui sau Alexandru III. După ce și-au strâns puternic mâna, s-au sărutat suveranii de două ori și s-au îndreptat: regele - spre țarină și țarul, cu chipiul în mână, către regina Elisabeta, sărutându-le mâna și obrazul. Apoi urmau salutările AALLRR și a suitelor.

Țarul era însoțit de ministrul de Externe rus Sazonov⁴⁰, regele de aproape toți miniștrii pare-mi-se. De la pavilion, unde s-au făcut prezentările uzuale, a plecat cortegiul imperial-regal la Catedrală, unde urma să se celebreze un Te-Deum. În primul Victoria-Daumont [trăsura] cu 6 cai negri ruși

conduși de 3 jokey și doi „Vorruteri” era țarul, având la stânga pe regele. La dreapta țarului călărea generalul Georgescu – la stânga regelui călăream eu; în al doilea Daumont erau țarina cu regina; în alte 6 trăsuri de gală urmau AALLII și RR [Maiestățile Lor Imperiale și Regale].

În momentul când a sosit cortegiul la cotitura dealului care duce spre bulevard aud vocea regelui: „General Socec, opriți caii trăsorii!” Eram așa de surprins încât nu știam ce s-a întâmplat. A doua oară strigă alandala regele: „Opriți caii trăsorii, generale Socec!”

Atunci m-am repezit în fața înaintașilor și am oprit cu crupa imensului meu irlandez „Antal” cei 6 cai! Eram sigur că s-a întâmplat ceva - vreun atentat sau așa ceva. Țarul era palid, Regele Carol însă, calm și impasant – cu bastonul de mareșal în mână – s-a sculat în picioare și s-a adresat țarului: „Sire, aduc cu respect la cunoștința Maiestății Voastre Imperiale că am hotărât s-o rog pe Maiestatea Voastră să fie proprietarul Regimentului meu 5 de roșiori” [în original, în limba franceză].

Apoi s-a adresat Regimentului 5 roșiori, care venise să ia parte la paradă și care era așezat tocmai în cotitura în coloana de regiment, spunând același lucru regimentului, terminând cu: „Să trăiască M.S. Împăratul Neculae al II-lea, stăpânul tuturor rușilor!” Erau momente sublimе!

Seara mi-a spus regina: „N-a știut absolut nimeni ceva despre intenția regelui - nici țarul, nici eu! Sărmana țarină era aproape leșinată și chiar cu tremurături la tot corpul!” Cortegiul și-a urmat calea până la Catedrală, iar după Te-Deum a început defilarea. În capul trupelor s-a așezat M.S. Regele Carol, prezentând, cu o eleganță care caracteriza întreaga persoană a marelui nostru rege, trupele Corpului 5 și ale Comandamentului 5 teritorial. Cele patru regimente de cavalerie le-am prezentat – din ordinul special al regelui – eu, deși comandamentul nu era de infanterie. Este o cinste mare care mi-a făcut-o regele!

Când a sosit Regimentul 5 roșiori, a trecut țarul în capul regimentului și l-a prezentat regelui. Este inutil de a mai menționa că aplauzele frenetice, strigătele entuziaste, aclamațiunile furtunoase însoțeau toate aceste demonstrațiuni de amicitie.

După terminarea defilării s-au suit înalții oaspeți în trăsuri, îndreptându-se spre pavilionul de gală unde s-a luat dejunul. La ora 5 p.m. mi l-a cerut contele Taube pe „Antal”, [pe] care l-am vândut cu 14.000 franci.

La ora 5.30 p.m. am primit Marele Cordon al Ordinului „St. Stanislas” și asemenea generalul Georgescu; la 6 p.m. am luat toți generalii români și coloneii comandanți de regimente și lt. col. Herescu Teodor - comandantul Reg. 5 roșiori - ceaiul pe Standard. La 8.15 seara - dineu de gală în pavilion. Cordonul de trupe s-a rupt. Poporul s-a apropiat de trăsuri la doi pași! Poliția țaristă și română au dat greș. Cu strigăte de „Ura! Să trăiască!”, cu entuziasm nebun, au fost conduși oaspeții regelui la pavilion și înapoi la Standard, fără cel mai mic incident, iar în fața iahtului imperial s-au apropiat locuitorii până la bordul cheului – la un metru de Standard!!! Țarul și-a exprimat mirarea! Așa ceva [atmosfera]

de încredere reciprocă între suveran și popor nu și-a putut închipui că există!

Pe la 11.15 seara au luat MMLL și AALLRR bun rămas de la familia imperială și încet-încet s-a îndepărtat „Standard” în întunericul Mării Negre, însoțit de entuziastele urale ale populației. În 20-30 de minute se vedeau numai puncte luminoase – luminile electrice ale frumosului iaht imperial. MMLL și în special regele erau deplin mulțumite de strălucirea zilei și de desăvârșitul succes care l-a avut întâlnirea intimă și plină de dragoste între suverani!

A doua zi a fost un dejun restrâns la care am fost și noi cei doi generali din Constanța, invitați (32 de persoane), iar seara a dat Regele un dineu de 120 de tacâmuri. Rareori am văzut pe Regele așa de vesel și de comunicativ ca în această seară! El anima conversația și vorbind de yahturi a povestit următoarea istorioară! „După ce am luat frăiele țării, am luat direct și indirect dispozițiuni diplomatice pentru a face o vizită sultanului⁴¹ însă cu condițiuni de demnitate admisibile pentru un domn al țărilor românești de viță domnească (vorbele Regelui „demn de un prinț de Hohenzollern”). (f. 1396) Se hotărâse ziua și Eu am plecat pe la Giurgiu și Rusciuk, unde m-a întâmpinat un pașă, care m-a însoțit până la Varna, de unde mi s-a atașat o delegație turcească până la Constantinopol. Acolo m-a primit sultanul cu multă dragoste, m-a instalat în palatele imperiale de la Dolmabahçe⁴² și mi-a remis ordinul If [indescifrabil].

După ceremonii, Sultanul a vrut să-mi facă o deosebită plăcere și mi-a propus să vizitez insulițele din Marea Marmara, punându-mi la dispoziție yahtul personal al Sultanului⁴³. Seara la 6, eram foarte obosit, eu m-am instalat în salonul de dormit și ca să mă odihnesc puțin, eu m-am lungit fără ghetе în picioare, pe divan, când deodată în acea liniște eu am auzit un zgomot și ce să văd trei mari șobolani în colțul patului. Oh! Eu așa m-am scârbit și speriat că am luat repede ghetetele și am plecat din dormitor.....”

Toți au râs cu hohote, iar când Regele, fără să se fi gândit la ceva, a zis „trei mari șobolani”, se schimbau vederi între diferiți comeseni! Regele era foarte mulțumit, mi s-a părut că a simțit o satisfacție de a fi îndrumat o nouă linie politică.

20 iunie. Am fost la București la concursul hipic fiind în comitetul de direcție. S-au făcut frumoase progrese în călărie și în dresaj. Nu este modest dacă pretind că-mi se datorește în mare parte acest progres, dar așa este adevărul. Numai eu știu câte sacrificii am făcut pentru a crea și întreține [indescifrabil] ajutorat numai de căpitanul Marin de Costin. Dovada cea mai bună este de când nu mai sunt continuu în București nu s-a mai făcut nici o vânătoare.

22 iunie. În locul maiorului Dragu mi-au fost mutați ca șef de stat major maiorul Todericiu D-tru și căpitan Rovinaru. Ambii foarte buni ofițeri, regret totuși plecarea lui Dragu pentru că avea multă impulsivitate naționalistă.

25 iunie. Ce am prevăzut cu cheltuielile și cumpărăturile executate direct de regimente din nenorocire s-a și întâmplat. Am două cazuri de „abuzuri” la doi locotenenți.

27 iunie. A început lumea să vie la Constanța. Mulți au

angajat case și odăi pentru sejur care a început la Tekirghiol (Băi de nămol).

1 iulie. Bandiții de la Casinoul de la Constanța⁴⁴, frații de Marçay⁴⁵ au sosit cu toți tâlharii de crupieri. Acești bandiți vin golași din Paris și pleacă la fiecare sfârșit de sezon cu buzunarele pline de bani.

4 iulie. Avem o locuință foarte confortabilă și bine împărțită pentru a primi. Tot ce este mai select vine la noi; din fericire se găsește la Constanța tot ce trebuie pentru un menaj convenabil, mai cu seamă pescăriile care le primesc, ca membru în comisia zootehnică din Ministerul Agriculturii, din prima sursă și cu preț redus. Atât folos am și eu.

7 iulie. O știre senzațională a umplut lumea de groază. Vine știrea din Sarajevo că Arhiducele Ferdinand cu soția sa Sofia au fost asasinați de un tânăr student „Princip”.

8 iulie. Azi aduc gazetele detalii mărunte asupra odiosului atentat de la Sarajevo. Arhiducele Ferdinand s-a dus în inspecții la Sarajevo; la ieșirea din palatul guvernatorului a tras liceanul Princip, un tânăr de vreo 18 ani, focuri de revolver asupra arhiducelui Ferdinand și asupra soției sale morganatice (ea este născută contesa Chotek). Acest asasinat este odios! M-a atins și pe mine această crimă. L-am cunoscut bine pe arhiducele și ea a fost una din dansatoarele mele; ambii erau oameni de treabă și el era chiar Românilor simpatic, era antimaghiar. Să sperăm că acest atentat nu va avea consecințe grave, mai cu seamă că s-a întâmplat pe teritoriu austro-ungar.

10 iulie. După ultimele telegrame se pare că lucrurile se complică din ce în ce mai mult! Am impresia că sunt diplomați care vor să pescuiescă în ape turburi și caută o turburare cu tot dinandinsul.

12 iulie. Se vede clar că cercurile guvernamentale austro-ungare caută în acest atentat un pretext de a căuta nod în papură Serbiei cu care mai are în multe cestiuni de regulat!

13 iulie. Austro-Ungaria a adresat un ultimatum Serbiei care atinge chiar demnitatea suveranității unui stat independent. Pare că pretind jurisdicțiunea, în propriul Regat al Sârbilor. Se zice ză Patsitich⁴⁶ face tot ce este omenește cu puțință pentru a împăca lucrurile.

14 iulie. Din ultimele telegrame publicate în gazetele noastre reiese că Serbia a primit toate condițiile ultimatumului austro-ungar, cu toate că erau jignitoare pentru demnitatea națiunii sârbe.

15/28 iulie. O telegramă ne aduce știrea că Austro-Ungaria a declarat război micului stat Serbia! Găsesc că s-a pus la cale cea mai cinică crimă împotriva umanității. Se dovedește încă o dată că politica Austriei este cea mai imorală care o cunoaște istoria lumii. De secole nu face Austria altceva decât să pândască momentul de a sugruma statele care îi stau în măsă și de a anihila viața națională a popoarelor subjugate. Așa a făcut pe la începutul secolului al 15-lea în Italia (ca imperiu german), așa a făcut în Olanda, în Bohemia, în Ungaria, în Croația, în Transilvania – în fine, acolo unde a pus Consistorul din Viena piciorul.

18 iulie. Acum se află că telegraful a lucrat neconținut între Viena și Berlin! Surprinderea este mare și la noi! Acest

eveniment nu va rămâne fără consecințe. Nu se poate admite ca Rusia să rămâie cu brațele încrucișate. Indignarea este generală în toate cercurile românești. Am întâlnit ieri la București pe Czernin. I-am spus că toată suflarea românească condamnă impetuositatea lui Tisza⁴⁷ care l-a împins pe contele Berchtold⁴⁸ la declanșarea războiului! El avea aerul foarte abătut și mi-a spus: „Mă tem de complicații! Nu văd că vor rămâne Rușii în inactivitate! Din contră o să ceară sprijinul Francezilor!”

19 iulie. Se colportează atâtea știri contradictorii încât nu mai știi ce să crezi! Armata este absolut anti-austriacă; sunt, însă, ofițeri cau au simpatii pentru armata germană, dar 90% sunt francofilii. Germania a declarat formal război Rusiei (31 iulie st.nou.)

3 august st.n. Germania declară război Franței și în aceeași zi invadează teritoriul belgian! (Cum rămâne cu garanția pentru Belgia!?)

3 august. După cum aud din oameni bine informați, se află regele Carol în mare emoție; de altfel fire liniștită, cumpătată, cu multă stăpânire de sine, se observă la regele Carol o enervare neobișnuită care indică că se petrece ceva în crezul acestui mare om pentru aproapele viitor! Atitudinea României întrucât-va hotărâtă încă din 1884!⁴⁹ Regele Carol este o ființă eminentemente cinstită, dar este și un patriot român! Ce se petrece în sufletul acestui mare Rege?? Pentru a clarifica situația României, s-a convocat la Sinaia un Consiliu de Coroană.

5 august. Consiliul de Coroană a fost foarte emoționant. Pentru întâia oară s-a vorbit franțuzește la un consiliu de coroană românesc! Regele Carol a cerut să se vorbească franțuzește pentru a evita fraze eventual cu înțeles neclar. În limba franceză se redă [redau] toate nuanțele particulare (f. 1404). Se zice că Regele a fost foarte categoric și a învederat situațiunea fără înconjur. Să mergem cu Rusia, cu Austro-Ungaria sau să rămânem neutri! Au asistat la Consiliul de Coroană: Guvernul în cap cu președintele Consiliului de Miniștri Ion I. C. Brătianu, președinții Corpurilor legiuitoare, foștii prim-miniștri și șefii partidelor politice! Incontestabil s-a simțit că Regele se găsea sub imperiul vechilor sale obligațiuni din 1884. Sigur și de zdrobitoarea forță a Germaniei, crede regele Carol că acele obligațiuni contrasemnate de Ioan Brătianu în 1833 și reînnoite de guvernele Catargiu-Sturdza și Maiorescu nu pot fi decât folositoare României! Dar cu toată autoritatea [pe] care o exercită Regele asupra oamenilor politici români, el n-a avut decât pe P.P.Carp care s-a unit pe deplin cu vederile sale. Toți ceilalți n-au găsit un *casus foederis* și nicio obligație de a intra în acțiune (f. 1406) alături de Austro-Germania. Aproape toți sfinții Coroanei s-au rostit în cuvinte mișcătoare pentru neutralitate care să aștepte desfășurarea evenimentelor. Prin urmare *casus foederis* se consideră neasistent și România neutră își păstrează completa libertate de acțiune.

* * *

10 august. Suntem convocați la București 5 comandanți corpuri de armată, 5 comandanți ai corpurilor teritoriale, șeful și subșeful Marelui Stat Major și inspectorii de arme.

S-a discutat despre lipsurile noastre, generalul Dragalina⁵⁰ și eu am arătat fără înconjur starea mai mult precară în care ne găsim. În definitiv noi de la corpurile teritoriale n-avem decât oameni fără echipament și ...fără instrucție militară (f. 1407) și neîncadrați de grade inferioare și ofițeri.

12 August. În lumea de toate straturile se aud cele mai variate comentări; încep simpatiile să se manifeste, bine înțeles marea majoritate pentru francezi; pronosticurile cele mai monumentale se fac și se împrăștie cu o siguranță extraordinară. Toți au știrile lor „din sursa cea mai autorizată”!

14 august. Oamenii își schimbă opiniile și vederile ca cămășile! Ce a spus unul astăzi, neagă mâine. Germanofili pe față sunt puțini. Câțiva cappiști⁵¹ Lupu Costache, Stere, Ciorăneanu, Pisoski etc. Se cam ascund. Succesele în Belgia ale Germanilor displace la noi, dar au ridicat cu 10-12% încrederea în succesul armelor germane; se mai crede: „Eh, am știut eu că nemții o să învingă”; bun înțeles că se mai aud totdeauna profeții. Eu unul am interzis în comandamentul meu comentarii de simpatii sau antipatii. Principiul meu este hotărât. Acolo unde voi fi pus am să lucrez cu tot zelul de care sunt capabil. Ca militar român nu cunosc decât interesul pentru România!

16 august. N-am avut ocazia să vorbesc cu Regele, dar am constatat că Prințul Moștenitor este cu trup și suflet germanofil; de altfel nici nu-și ascunde simpatiile sale pentru Nemți. Și prințul Carol este germanofil. Tot antantistă este Principesa Maria, ea este anglofilă. Mi-a vorbit de multe ori

ce prost s-au purtat cei de la Berlin cu ea! Principesa Maria este o femeie întreagă! Ea știe ce vrea și-și dă bine seama că Prințul Ferdinand nu este iubit. Într-o zi la călărie în câmp, mi-a spus: Doamne! Eu nu înțeleg pe Prinț, de ce nu este mai amabil cu oamenii!! Nu-l costă nimic să salute lumea, să le vorbească cu amabilitate.

Eu: Cu atât mai mult vă iubește lumea pe A.V. R! Nu numai bărbații, dar și femeile vă adoră!

Ea: Este adevărat?

Eu: Da, A.R.! Pentru că A. V. Regală aveți un surâs pentru fiecare! O vorbă bună, un salut amabil. Nu faceți distincție între supușii M.S. Regelui de astăzi și cei ai A.V. R. de mâine. Foarte bine faceți! Pentru A.V.R. toți sunt la fel!

Ea: Îmi dau toată osteneala să fiu prietenoasă cu toți Românii care sunt întotdeauna suflete bune. Și mereu îndemn copiii mei să fie amabili, să salute ei primii. Oh, de câte ori am certat pe „Mignon” dacă se uită „urât”. Prințesa moștenitoare Maria nu-și schimbă purtarea de azi pe mâine! Este întotdeauna aceeași. Va fi sigur un model de Regină!

25 august. Iritarea opiniei publice românești împotriva Austro-Ungariei crește mereu, mai cu seamă că zeci de mii de români din Ardeal și din țările române ale Monarhiei trebuie să lupte sub steag străin și să-și verse sângele pentru interesele Austro-Ungariei.

[Va urma]

[Arhivele Naționale, fond Alexandru Socec, vol 10, f. 1351 -1410]

1. Generalul Alexandru Averescu a deținut portofoliul Ministerului de Război între 13/26 martie 1907 și 4/17 martie 1909. Detalii în Petre Otu, Alexandru Averescu. Militarul, omul politic, legenda, ediția a II-a, Editura Militară, București, 2016, p.42-81.

2.Thoma (Toma) Stelian (1860-1925), om politic de orientare liberală, avocat cu studii juridice și doctorat la Paris, profesor de drept comercial la universitățile din Iași (1885-1896) și București (1897-1925). În perioada 4 martie-31 octombrie 1909 a deținut interimatul la Ministerul de Război. A fost unul dintre marii colecționari de artă ai epocii sale.

3.Regina Elisabeta (1843-1916). Soția regelui Carol I al României. Pseudonim literar Carmen Sylva. A fost o personalitate culturală remarcabilă, având și o activitate de mecenat impresionantă. A fost o scriitoare însemnată a epocii.

4.Nicolae Filipescu (1862-1916), om politic, lider marcant a Partidului Conservator. A urmat liceul la Geneva și dreptul la Sorbona. Proprietar al ziarului Epoca. Deputat și primar al Capitalei (1893-1895). Ministru al agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor (1900-1901), de război (1910-1912), al agriculturii și domeniilor (1912-1913). A militat cu vigoare și consecvență pentru intrarea în război alături de Antanta în scopul unirii Transilvaniei cu România. Ca ministru de război a întemeiat Colegiul Militar de la Mănăstirea Dealu și a contribuit la demararea lucrărilor pentru construcția Palatului Cercului Militar al ofițerilor din garnizoana București.

5. Ion.N. Lahovary (1844-1915), om politic și diplomat, lider al Partidului Conservator. A fost președinte al Senatului (iulie-1913-ianuarie

1914).

6.Take Ionescu (1858-1922), om politic, lider al Partidului Conservator Democrat (din februarie 1908), ministru în guvernările conservatoare din anii premergători Marelui Război, vice prim-ministru al guvernului condus de Ion I.C. Brătianu (decembrie 1916-ianuarie 1918), a plecat la Paris în martie 1918 cu un tren special pentru a susține interesele României, dar nu a ezitat să-l critice vehement pe Ion I.C. Brătianu.

7.Titu Maiorescu (1840 -1917). Filosof, critic literar, profesor universitar, mentor a societății „Junimea”, una dintre marile personalități culturale ale românilor. A fost unul dintre liderii Partidului Conservator și prim-ministru între 28 martie/10 aprilie 1912-4/7 ianuarie 1914. La Consiliul de Coroană din 14/27 august 1916, a susținut ideea neutralității, iar în perioada ocupației Puterilor Centrale a rămas în București, refuzând orice legături cu adversarii.

8.Alexandru Marghiloman (1854-1925), om politic, lider al partidului conservator, șef al acestuia din 1914. S-a pronunțat pentru neutralitatea României față de războiul mondial, favorabilă însă Puterilor Centrale. A fost prim-ministru în perioada martie-octombrie 1918, având o contribuție importantă la unirea Basarabiei cu România. În timpul mandatului său, România a încheiat pacea separată cu Puterile Centrale.

9. Contele Ottokar von Czernin (1872-1932), diplomat austro-ungar, apropiat prințului moștenitor Franz Ferdinand. A fost ministru plenipotențiar la București (12/25 octombrie 1913-14/27 august 1916).

10. Franz Ferdinand (1863-1914). Prinț moștenitor al Austro-Ungariei între 1896-1914.

A fost asasinat împreună cu soția sa la Sarajevo de un comando compus din sârbi bosniaci. Cel care i-a ucis pe cei doi a fost Gavrilo Princip.

11. Sophie, Ducesă de Hohenberg, născută Sophie Maria Josephine Albina Chotek, Contesă de Chotkova și Wognin (1 martie 1868-28 iunie 1914), soția arhiducelui prințului moștenitor Franz Ferdinand.

12. Ion I.C. Brătianu (1864-1927), om politic de primă mărime, lider al Partidului Național Liberal și prim-ministru al României (1908-1910; 1914-1918; 1919; 1922-1926).

13. Wilhelm de Wied (1876-1945). După proclamarea statului albanez, marile puteri au decis instalarea unui prinț străin pe tron. Cel ales, prințul de Wied, de religie protestantă, era nepotul reginei Elisabeta. Instalat la începutul lunii martie 1914, el s-a menținut pe tron doar șase luni (martie-septembrie 1914). În 1925 s-a stabilit în România și a murit la Predeal. Este înmormântat în Biserica Lutherană din București.

14. Constantin I. Istrati (1950-1918). Savant chimist, medic, membru al Academiei Române (1899) și președinte al acestui for (1913-1916). A făcut parte din Partidul Conservator, fiind ministrul Lucrărilor Publice (11 aprilie 1899-9 ianuarie 1909) și al Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor (26 februarie-12 martie 1907).

15.Vasile G. Morțun (1860-1919), ziarist și om politic român. Adept în prima perioadă a vieții al ideilor socialiste, a devenit primul deputat socialist în Parlamentul României (1888). A trecut apoi la liberali, în cadrul a ceea ce s-a numit „trădarea generoșilor” (1899). A fost ales în Parlamentul României ca senator și deputat.

16. Ioan Culcer (1853-1928), general. A

participat la războiul de independență, după care a urmat studiul la Paris. A fost secretar general al Ministerului Apărării (1904-1907) și inspector general de armată. În războiul româno-bulgar din 1913 a comandat Corpul 5 Armată care a acționat în nord-estul Bulgariei (Cadriater). Ulterior, a fost numit guvernator al provinciei intrate în componența României. În primăvara anului 1916 a ieșit la pensie, dar a fost rechemat în vara aceluiași an în cadrele active și numit comandant al Armatei 1 (15 august-11 octombrie 1916). În timpul guvernului Averescu a îndeplinit funcția de ministru al lucrărilor publice (29 ianuarie-4 martie 1918).

17. Vasile Zottu (1853-1916). Ofițer de geniu, trecut definitiv în arma infanteriei (1904). A comandat diferite unități și mari unități și a fost în două rânduri șef al Marelui Stat Major (31 martie-18 noiembrie 1911; 1 aprilie 1914-14 august 1916). De la data intrării în război a fost numit șef al Marelui Cartier General Român, fără a exercita funcția efectivă, armata română fiind condusă de generalul Dumitru Iliescu. S-a sinucis la 12 noiembrie 1916 la locuința sa din București.

18. Constantin Hârjeu (1856-1928), general și teoretician militar. Genist de profesie, cu studii în Franța, a scris Istoria armeei geniu (1902) ce își păstrează valoarea. A fost ministru de război în două rânduri, între 14 octombrie 1912 și 31 decembrie 1913, în guvernul condus de Titu Maiorescu, și 5 martie-24 octombrie 1918, în cabinetul Alexandru Marghiloman.

19. Lupu Costache, om politic, adept al lui P.P. Carp.

20. Prințul Carol a fost trimis, în ianuarie 1914, la Potsdam pentru a se instrui în Regimentul 1 al gărzii imperiale în care servea și regele Carol I, și prințul moștenitor Ferdinand. Însoțitor al prințului Carol a fost desemnat generalul Ioan Peticari, fost aghiotant al regelui Carol I. Declanșarea războiului l-a surprins pe Carol la Potsdam, una dintre ideile vehiculate fiind aceea de a rămâne în armata germană și a luptat în fruntea unei unități pe frontul de vest împotriva francezilor. Propunerea nu s-a materializat, Carol întorcându-se, în cele din urmă, după unele peripeții în România.

21. Ioan Peticari (1851-1919), General de divizie. Comandant al Regimentului 2 artilerie (1884-1886), director al Arsenalului Armatei (1856-1902). Detașat pe lângă Marele Cartier Italian (1916-1919).

22. Elena Davilla-Peticari (1865-1951), fiica generalului Carol Davila și a Anei Racoviță.

23. Emil Socac (1872-1939), om de afaceri și tipograf renumit care a continuat activitatea tatălui său I. V. Socac.

24. Nicolae Fleva (1840-1920), om politic, ziarist și avocat. Deputat în Parlament și primar al Bucureștilor (1884-1886). Orator de mare forță și polemist înnăscut.

25. Iacob N. (Jacques) Lahovary (1846-1907). General, senator și deputat, ministru de război (21 februarie 1891-21 februarie 1894; 11 aprilie 1899-13 februarie 1901).

26. Alexandru Em. Lahovary (1855-1950), important diplomat cu misiuni la Constantinopol (1902-1906), Viena (1906-1908), Paris (1 octombrie 1908-11 octombrie 1917), Italia (2 decembrie 1917-1 februarie 1928).

27. Petre P. Carp (1837, Iași - 19 iunie 1919, Tibănești, jud. Iași). Membru marcant al Partidului Conservator. A participat activ la îndepărtarea de pe tron a domnitorului Al. I. Cuza. La 11 februarie 1866 a fost numit secretar intim al Locotenenței domnești, iar ulterior

secretar al Agenției diplomatice a României la Paris (mai 1867 - iulie 1867). A fost ales în numeroase rânduri deputat și senator în Parlamentul României.

28. Eduard al VII-lea (1841-1910), regele al Regatului Unit și al domeniilor (1901-1910).

29. Eleftherios Kyriakou Venizelos (1864 - 1936), celebru om politic liberal grec, conducător al mișcării de eliberare națională a Cretei, insula unde se născuse, și ulterior al Greciei. În calitate de lider al partidului liberal a fost de opt ori prim-ministru, între anii 1910 - 1933. Adept al participării Greciei la Marele Război alături de puterile Antantei, contrar dorinței regelui Constantin I, cu care a intrat în conflict deschis producând Marea Schismă națională și detronarea suveranului. A reprezentat Grecia la Conferințele și tratatele internaționale dintre anii 1912 - 1922. Condamnat la moarte în contumacie după eșecul loviturii de stat de la 1 martie 1935, a reușit să fugă la Paris, unde a murit la 18 martie 1936. Este considerat creatorul Greciei moderne.

30. Grigore Romalo (1890-1928), membru al celebrei „Birjării”. Detalii în: Grigore Romalo, Carnete de război 1916-1917, traducere din limba franceză de Lia Decei, text îngrijit, prefață, notă asupra ediției și încheiere de Dan Romalo, Corint Books, București, 2017.

31. Victoria Daumont- trăsură foarte elegantă pentru două persoane, care a apărut la mijlocul secolului al XIX-lea.

32. Eracle Pretorian (1863-). Avansat general la 1 aprilie 1913. Era comandantul Brigăzii 5 cavalerie.

33. Constantin Dragu (1873-1956). A fost un teoretician important, contribuind la dezvoltarea psihologiei militare.

34. George Iannescu (Gheorghe Enescu) (1856-1942). General. Geograf militar cu apreciate contribuții științifice. Director al Institutului Geografic al Armatei, transformat, în 1910, în Serviciul Geografic al Armatei (1907-1915).

35. Alexandru Mustață (1854-). Avansat general la 1 aprilie 1911. În războiul româno-bulgar a comandat Divizia 2 cavalerie. Pentru acțiunile mării unități a se vedea: Operațiunile Diviziei a 2-a Cavalerie în campania din 1913, f.a. Generalul Mustață a fost prefect al Poliției Capitalei la începutul ocupației germane asupra Bucureștilor, comportarea lui nefiind la înălțimea așteptărilor.

36. Gheorghe Georgescu (1857-1944). General de brigadă, grad obținut la 7 aprilie 1909. A fost avansat general de divizie la 10 mai 1915 și a îndeplinit funcția de comandant al Corpului 5 armată până la 25 august/7 septembrie 1916, după care a fost trimis în Marea Britanie, ca ofițer de legătură.

37. Corneliu Scărișoreanu (1872-). General din arma cavalerie, frate cu generalii Constantin și Romulus Scărișoreanu.

38. Alexandru Alexiu (1872-). La data însemnării era maior, fiind avansat la acest grad la 1 aprilie 1911. În 1917 a ajuns la gradul de general de brigadă. În timpul războiului a fost șef de stat-major al Diviziei 6 Infanterie, apoi a comandat Regimentul 12 „Cantemir”. De la 26 octombrie 1916 a fost numit comandant al Centrului de instrucție al Armatei 2, iar începând cu 6 iulie 1917 până la sfârșitul campaniei a comandat Brigada 6 infanterie, cu care a participat la bătălia de la Mărășești.

39. Stanislav Poklevski-Koziell (1868-1939), diplomat rus de origine poloneză. A funcționat în calitate de consilier diplomatic la Londra

(1902-1909), ministru plenipotențiar în Persia (1909-1913) și București (1913-1916; 1917-1918).

40. Serghei Sazonov (1860-1927). Ministru de externe al Rusiei în perioada noiembrie 1910-iulie 1916.

41. Abdul Aziz (1830-4 iunie 1876), al 32-lea sultan al Imperiului Otoman (25 iunie 1861-30 mai 1876); detronat de ministrul său, s-a sinucis în închisoare câteva zile mai târziu. Vizita domnitorului Carol s-a desfășurat în perioada 12/24-19/31 octombrie 1866. Descrierea vizitei în Memoriile regelui Carol I al României de un martor ocular, ediție de Stelian Neagoe, Editura Scripta, București, 1992, p.132-141.

42. Palatul se află pe coasta europeană a strâmtoarei Bosfor. A fost reședința administrativă a sultanilor în perioadele 1859-1887 și 1909-1922.

43. Yachtul era „Izzedin”. La bordul vasului a fost întâmpinat de Gemil Pașa, aghiotant sultanului, gest apreciat ca o onoare deosebită.

44. Cazinoul din Constanța a fost ridicat în 1909 și inaugurat în 1910.

45. Frații De Marcey – Edmond, Edgar și Iv. – erau acționari la cazinourile din Monte Carlo și Nisa. Ei au fost acționari și ai cazinoului din Sinaia, construit după planurile arhitectului Petre Antonescu și inaugurat în 1912.

46. Nikola Pasić (1845-1926), politician și diplomat sârb și iugoslav, care a fost cel mai important lider politic sârb timp de aproape 40 de ani și conducător al Partidului Radical al Poporului.

47. Conte István Tisza (1861-1918), om politic maghiar de primă mărime, de două ori prim-ministru al Ungariei (1903-1905; 1913-1918). A susținut menținerea monarhiei dualiste, fiind adeptul curentului liberal-conservator.

48. Leopold von Berchtold (1863-1942). A funcționat ca diplomat al Austro-Ungariei la Paris și Londra și a fost ambasadorul dublei monarhii în Rusia (1907-1912). În perioada 1912-ianuarie 1915 a fost ministru de externe, calitate în care s-a pronunțat hotărât pentru declanșarea războiului împotriva Serbiei.

49. La 18/30 octombrie 1883, miniștrii de externe români (Dimitrie A. Sturdza) și austro-ungari (Gustav Kálnoky) au semnat un tratat de alianță defensivă între România și Austro-Ungaria. La acest tratat a aderat imediat Germania și ulterior Italia. Detalii în Documente Dipomatice Române, Seria I, volumul 11, 1883, volum realizat de Alin Ciupală, Rudolf Dinu, Antal Lukács, cuvânt înainte de Mihai Răzvan Ungureanu, ministrul Afacerilor Externe, introducere de Rudolf Dinu, Editura Academiei Române, București, 2006.

50. Ioan Dragalina (16 decembrie 1860 - 24 octombrie 1916), general; ofițer format în armata austro-ungară din care demisionează în anul 1887. A trecut Carpații și s-a înrolat în armata română, unde a avansat până la gradul de general, obținut la 23 noiembrie 1915. La începutul războiului a comandat Divizia 1 infanterie, apoi, la 11 octombrie 1916, a fost investit comandant al Armatei 1, în locul generalului Ioan Culcer. Rănit în defileul Jiului, a decedat la București, la Palatul Cotroceni, unde se înființase un spital pentru răniți, aflat sub coordonarea reginei Maria. (A se vedea Virgil Alexandru Dragalina, Viața tatălui meu, Generalul Ioan Dragalina, prefață Dumitru Roman, Editura Militară, București, 2009.)

51. Adepți ai liderului conservator Petre P. Carp.

Emanoil Georgescu, În vremea aceea...

Emanoil Georgescu

Cu aproape un an în urmă, colonelul ing. Cristian Crâmpiță (provenit din infanterie) n-are de lucru și-mi pune în brațe câteva caiete studențești, dactilografiate, cu un titlu inspirat, cu ecouri biblice, pe care l-am dat și dosarului de față: În vremea aceea...

Așa am aflat povestea trecerii prin lume a lui Emanoil Georgescu și, fără nicio ezitare, am decis să public, pentru prima oară, un fragment din această carte care stă de mai bine de 50 de ani în manuscris.

Emanoil Georgescu s-a născut la 10 ianuarie 1920, la Zimnicea. Are o copilărie fabuloasă, în Lunca Dunării, cu întâmplări despre care povestește cu talent și umor. Pasionat de radiotehnică, se decide să plece la București, unde auzise că se înființase un curs de radiotehnică la Regimentul Geniu Aeronautic, de pe dealul Cotrocenilor. Reușește să treacă de vizita medicală, este admis la concurs, dar, la final, constată cu stupeoare că numele lui nu se afla nici pe listele admișilor, nici ale respinșilor. Un sublocotenent îl trimite acasă: „Tu nu vezi că ești tuberculos?...”. Un caporal care asistă la „scena de umilință” îl sfătuiește să meargă la comandantul școlii. Căpitanul Niculescu, „înalt, brunet, cu o mustață tăiată scurt”, îl ascultă și promite să cerceteze situația. A doua zi, ofițerul îl chemă și îl anunță că este admis!

La 1 noiembrie 1939 începe cursurile de radiotelegrași militari. „Aveam doar 19 ani și adusesem cu mine tinerețea mea la poarta aceluia regiment, poartă prin care nu se mai intra decât o singură dată fără bilet de voie...”

Cursul acesta se făcea în cadrul stagiului militar, așa că îi convenea de minune. Dacă nu rămâne în armată, măcar se alege cu o meserie. După un an este declarat absolvent seria 1939-1940 a Școlii de radiotelegrași militari de pe lângă Regimentul Geniu Aeronautic. Al doilea în promoție!...

Fragmentul pe care l-am ales pentru acest dosar descrie un episod de pe Frontul de Est. Instalat la Tighina, la o stație de ascultare, subofițerul Georgescu pleca destul de rar prin oraș. Cei trei frunțași cu care lucra în tură aveau grijă cu regularitate să aducă porțiile de mâncare de la companie. Tot ei mergeau și la cumpărături, atunci când era nevoie pentru mica gospodărie cazonă... Titlurile aparțin redacției.

Gata de plecare în misiune, în linia întâi...

...Într-o bună zi am fost chemat la noua mea companie, nici n-am știut cum s-a numit și nu știu nici acum. M-am prezentat imediat la domnul căpitan Valecu. Nu eram obișnuit să fiu chemat la ordine. Este drept că m-am cam speriat. Îmi era teamă să nu mă trimită înapoi la Chișinău. În cazul că îmi dădea ordin s-o fac, nu mai aveam încotro.

Am pătruns sfios în cancelarie, unde se mai găsea un fost coleg, Stamate, din școala de radiotelegrași militari, care era luat de la coarnea plugului. Acesta sări în sus, mă îmbrățișă și îmi zise, surprins de această întâlnire:

- Ce mai faci, măi Georgescu? Că nu te-am mai văzut de mult.

Nu i-am putut răspunde, pentru că mă aflam în fața comandantului meu. Am fost obligat mai întâi să mă prezint, că de aceea mă aflam acolo, nu să mă îmbrățișez cu Stamate.

- Să trăiți, domnule căpitan, m-am prezentat la ordinele dumneavoastră!

- Foarte bine, foarte bine, răspunse acesta cu un aer ce răspânda o bunătate remarcabilă, bunătate de care

a dat dovadă întotdeauna. Ia luați voi loc, să stăm de vorbă, că dacă nu v-ați văzut de mult, aveți tot timpul să vă pupați și după ce ne înțelegem. Uite, ca să știi și tu, mi se adresă domnul căpitan, Stamate se află plasat cu o stație de radio, undeva, pe linia frontului. Este vorba de stația de la care primim acele informații de care avem nevoie ca de lumina ochilor. Ei bine, această stație n-a funcționat satisfăcător chiar de când a fost instalată acolo, iar acum nu mai merge deloc. Stamate nu a reușit s-o pună la punct și acum ne propune s-o înlocuim cu alta. În condițiile de acolo, nu e posibil așa ceva fără prea mari riscuri. Se află plasată într-o poziție în care oricând poate deveni ținta inamicului, dacă ne tot fâțăm de colo-colo. Iată ce am hotărât: pleci cu Stamate acolo și nu te mai întorci până nu pui stația la punct. Am fost informat că ești un tehnician bun și dacă până acum nu am avut nevoie de dumneata, acum avem.

- Ce fel de stație e? – întrebai eu pe Stamate, ca să știu la ce mă aștept.

- O stație de 100 wați, de fabricație germană – a răspuns.

O cunoșteam destul de bine, pentru că se afla în dotarea avioanelor pe care zburasem la Brașov.

- Domnule căpitan, intervenii eu, v-aș ruga să mă ajutați.

Eu nu mai am nici o sculă, dar nimic. Tot ce am avut am predat la compania 10, pentru că așa am primit ordin.

- Da, ne-am gândit și noi la asta. Nici Stamate nu prea are scule. Dar nu-i nimic. Te duci la stația de radio de aici din Tighina, la maistrul Nistor, și îi spui că am dat ordin să te împrumute cu tot ce ai nevoie. Îi mai spui că dacă „uită” să-ți dea ceva, atunci îl trimiți pe el acolo, să repare stația, că e ditamai maistrul.

- Cred că e mai bine să i-o spuneți dumneavoastră, nu prea mă înțeleg cu el.

- Bine, făcu căpitanul Valecu, dacă nu ajungeți la nicio înțelegere, îl trimiți la mine. Lasă că vă descurcați voi. Stamate! Luați acum hrana rece și pentru Georgescu. Dau ordin la companie să vă pună la dispoziție tot ce vă trebuie și plecați imediat.

Am ieșit din cancelarie. Stamate m-a pus în temă cu această stație și situația de acolo.

- E groasă, mă Georgescule, începu el. Suntem plasați în linia întâi și oricând putem fi mitraliați din aer sau de la sol. Oricând poate pune artileria pe noi, dacă ne depistează. Stația o avem montată într-o tranșee mare, o groapă, în care ne adăpostim zi și noapte, groapă camuflată cu pământ și cu plase. Ca să nu fim observați, nu ieșim decât noaptea, și așa, foarte rar, numai când mergem să aducem apă și hrană rece. Atât! Informațiile le culegem folosind o rețea de tranșee rămasă de la infanteriști, numai așa mai comunicăm și noi

cu alte subunități militare vecine, de unde putem primi o mâncare caldă și o pâine mai proaspătă. Suntem foarte aproape de o baterie de artilerie. Noroc cu ei, dar sunt niște vecini gălăgioși, pentru că trag într-una salve de tun de se cutremură pământul...

După ce am obținut câteva scule de la Nistor, mi-am luat ranița și carabina și m-am dus la Stamate.

- Cu ce mergem, domnule? – întrebai eu curios.

- Cu autocarul, răspunse el, zeflemist ca de obicei. Tu nu vezi limuzina gata?

O mașină staționa în apropierea cancelariei lui Valecu. Era o dubiță germană pe care fusese montată cândva o stație de radio. Mașina era nouă, în stare perfectă, confortabilă, cu două locuri în față, iar spatele despărțit complet. Rămăsese destul loc după demontarea aparatului. Când mi-am pus ranița și arma în mașină, mi-am dat seama că nu am muniție deloc.

- Măi Stamate, dar eu nu am niciun cartuș la carabina asta. Ce mă fac dacă o să fie nevoie pe drum? – mă plânsei eu.

- Nu-ți face griji. Am destulă muniție și aici, în dubiță, și acolo, dar să dea Dumnezeu să nu avem nevoie de așa ceva. Măi frate Georgescu, păi ce să faci cu două carabine dacă te atacă un avion de vânătoare sau cine știe ce mitralieră? Ca să fim siguri că nu ne „tăbăcesc” ăștia, noi trebuie să ajungem noaptea acolo.

- Dar dubița cine o conduce?

- Eu, mă frate, se laudă Stamate, bătându-se cu pumnul în piept. Păi, ce credeai tu? Că am șofer la scară?

Așa era Stamate, glumeț din fire și cam exagera, folosind deseori un limbaj de mahala. De data asta mă tot amețea cu felul său de a vorbi, care pe de o parte era plăcut, pe de alta, nu, dar așa îl cunoșteam de când lumea. Nu știai niciodată când glumește și când vorbește serios.

Stamate nu avea permis de conducere și nu-și făcea probleme. Aflând că nu are carnet, îl priveam cu neîncredere. Dar, când am pornit la drum m-am convins că Stamate conducea mașina foarte bine. Era greu de crezut că nu are o pregătire anume. Vorbă, vorbă, nici nu știu când am trecut Nistrul. Ne aflam de-acum la Tiraspol, unde nu mai fusesem niciodată. Am tot auzit vorbindu-se despre această localitate. Aveam impresia că este mai mare, dar arăta ca un sat ceva mai răsărit.

Nu știu din ce motive, Stamate oprise mașina pe un trotuar, aproape de gardul unei gospodării țărănești, și se apucase să meșterească pe sub capota ei. Mie mi-a convenit, pentru că eram tare curios să văd cum trăiesc acești oameni, care, după părerea mea, se aflau într-o altă țară. Dar... din ceea ce vedeam acolo, nu se deosebea prea mult de o gospodărie obișnuită de pe la noi. Parcă ograda era mai mare, parcă locuința prea mult retrasă de la șosea, parcă o curte prea goală. Ca să nu mai vorbim despre oameni, care nu se prea vedeau deloc, mai ales bărbații, care fiind ruși, ori se aflau pe front, ori fugiseră cine știe pe unde.

Numai un băiețel de vreo patru ani se juca pe lângă

Emanoil Georgescu, în cantonament la Brașov

Emanoil Georgescu, ipostaze din viața de familie

mașină cu o nuielușă, cu care bătea ceva imaginar. Poate un cal, n-am înțeles, pentru că „găvărea” în altă limbă. Era tare simpatic, ca orice copil, și am încercat să stau de vorbă cu el. Nu mi-a răspuns deloc. Se făcea că nu m-aude. Își vedea de treaba lui, lovind cu nuielușa în scândurile gardului. Intenționeam să-i dau niște bani, dar nici nu s-a uitat la ei, și poate că mai încercam să stau de vorbă cu el, dar o femeie care trebăluia prin ogradă l-a chemat autoritar în limba rusă, și astfel a pus capăt intervenției mele.

Am plecat destul de târziu, alături de Stamate, care pusese mașina la punct și se așternuse din nou la drum.

Eram mulțumit și mă bucuram că din poziția în care mă aflam vedeam totul perfect și în același timp eram curios să aflu cum este prin aceste locuri stăpânite de ruși, locuri despre care auzisem și citisem destule, dar aveam impresia că nu știu mare lucru, și nici nu știam.

„Un fel de hău în fața ochilor, un hău fără de hotare...”

Imediat după trecerea Nistrului peisajul s-a schimbat complet. Drumul pe care mergeam – probabil o șosea principală, cu toate că nu arăta deloc a așa ceva – era foarte larg, neobișnuit de larg, uneori nici nu mai știai pe unde îi sunt marginile laterale, unde se termină sau de unde încep... Praf peste tot, și pomi pe nicăieri.

După ce am părăsit Tiraspolul, în fața noastră s-a deschis o câmpie, care în afară de câmpie nu mai era nimic. Un fel de hău în fața ochilor, un hău fără de hotare. Din când în când, foarte rar, apărea câte un sat, care putea fi asemuit cu cel din basmele cu Păcală sau cu Harap Alb.

Casele erau plasate de-o parte și de alta a șoselei, foarte departe de ea, așezate la voia întâmplării, fără curți, fără

garduri și fără ulițe. Din loc în loc, apărea câte-o fântână cu cumpănă, așezată între șosea și un pâlci de case, tot atât de departe și de una și de alta. Toate adunate la un loc îți lăseau impresia unei pustietăți imense, și chiar așa ar fi fost, dacă n-aș fi văzut, pe ici, pe colo, câte o vietate, poate un om, poate un câine, mișcând prin praful și țărâna atotstăpânitoare.

Pe anumite porțiuni, drumul era presărat cu tancuri sau tanchete distruse de bombardamente. Mai apăreau și camioane sau fel de fel de mașini, descompletate sau arse, răsturnate prin șanțuri, uneori întoarse cu roțile în sus.

Din când în când, întâlneam coloane de soldați pedestri, înfruntând distanțele acelor locuri, care privesc în ansamblu păreau că nu mai au sfârșit.

Mi-a atras atenția un pluton de nemți, infanteriști probabil, tineri, foarte tineri, echipați de război, cu ranițele atât de încărcate, parcă intenționat îngreunate, cu armele atârinate cruciș pe piept, cu mânecile suflecate, făceau sigur un marș forțat în direcția Odessa. Ei știi unde se duceau, dar se observa de la o poștă că erau obosiți până la refuz, extenuați chiar și că intenționat forțau nota, cu scopul vădit de a se antrena... Pe cât erau de tineri, pe atât de zdraveni, unul și unul. Mergeau împleticindu-se, legănându-se ca rațele, sub stricta supraveghere a unui ofițer, care îi comanda pas cu pas, fără să-i slăbească o secundă. Striga la ei îmbărbătându-i și totodată silindu-i să nu se oprească. Nu era greu de observat că se aflau la limita puterilor, dar atâta timp cât i-am privit eu, nu s-au oprit niciun pic.

Din loc în loc, la distanțe foarte mari, eram opriți la un fel de bariere improvizate, păzite de santinele, care obturau șoseaua. Bariera nu se ridica decât după ce eram verificați amănunțit: ce transportăm, de unde venim și unde mergem. După ce toate formalitățile erau îndeplinite, urma o fază protocolară, cu discuții amicale, prilej cu care, dacă nu le

ofereai țigări, îți cereau ei și dacă le ofereai numai una, „îndrăzneau” și îți cereau mai multe. Pe măsură ce treceam de la o barieră la alta, am observat că acest procedeu devenise o modă. Ne întrebau aceleași lucruri, nu uitau niciodată să ceară țigări la toate barierele, și nu erau chiar atât de puține.

Mașina a continuat acel drum pustiu, de zeci de kilometri, care a fost mereu la fel, până când ne-am oprit ca să părăsim șoseaua. Poate să fi fost și mai departe așa. Cine mai știe?

Ne aflam undeva în apropierea unei escadrile nemțești, cu avioane de vânătoare, ascunse la poalele unei liziere de copaci.

În dreptul aceste formații de luptă am părăsit șoseaua, dacă ținem neapărat s-o numim așa, luând-o pe drum croit numai de tancuri și de camioane. Drumul trecea foarte aproape de aparatele de zbor nemțești. Stamate opri mașina pentru o vreme, la umbra unor copaci, în imediata vecinătate a avioanelor.

- Rămânem aici până când se lasă noaptea, mă anunță Stamate. Abia după aceea pornim.

Era încă ziuă și, ne-având ceva mai bun de făcut, m-am apropiat de grupul de avioane, din curiozitate. Nu s-a ivit nimeni, care să mă oprească, așa că am avut prilejul să le admir în voie.

Cred că erau avioane de tipul Heinkel, ca și cele de bombardament, pe care zburasem eu, dar mai mici, cu un singur motor, construite special pentru vânătoare. Destul de robuste și de înalte, aveau boturile vopsite alb-negru, pictate astfel încât imitau un cap de pește, de rechin, cu gura larg deschisă și dinți amenințători. Nu puteam înțelege de ce trebuia să le dea la toate această înfățișare, dar oricum, te speriau la prima vedere.

Am zăbovit acolo până noaptea târziu, după care am plecat cu luminile stinse. Mergeam foarte încet, cu multă băgare de seamă, pe un drum sinuos și denivelat, pe care îl puteai părăsi oricând, fără să-ți dai seama. Stamate nu vedea prea bine pe unde conduce mașina și se salta de pe scaun, din când în când, privind încordat în direcția de mers, ca și când ar fi dorit să descifreze ceva.

- Măi frate Georgescule, să știi că eu cunosc bine drumul

- căută el să se scuze, l-am bătut de zeci de ori, dar e prea întuneric în noaptea asta și nu se vede mai nimic. Nu mi-e teamă că am să-l părăsesc, mi-e frică să nu întâlnesc vreun obstacol. Aici, unde ne aflăm acum, încă nu e pericol, dar mai încolo, da! În caz că ne depistează vreun avion, lăsăm mașina și ne ascundem, până când trece pericolul, dacă nu... e mai bine. De obicei lansează câte o rachetă cu magneziu și se face o lumină așa de puternică, încât aduni acul de pe jos. Atunci, primejdia e mare, pentru că mitraliază totul.

Îl ascultam pe Stamate, în bezna care mă înconjură, cuprins de spaimă. Să vă spun drept că mi se cam făcuse frică. Curiozitatea mea de până atunci dispăruse de tot și simțeam că îmi este frig, cu toate că nu prea aveam motive. Cred că începusem să tremur un pic, sau poate că mi se părea. Nu puteam face altceva decât să stau crispat, ținându-mi carabina strânsă între genunchi.

Am bâjbâit mult cu mașina prin întuneric, nu știu cât, dar mi s-a părut o veșnicie. Aveam impresia că nu se va termina niciodată drumul ăsta pe care nu-l vedeai decât dacă făceai eforturi mari.

- Cum poți, domnule, să conduci pe întunericul ăsta? - întrebai eu, numai așa, ca să îmi fac de lucru.

- Vrei să aprind farurile? - întrebă Stamate în glumă. Acum le aprind și să vezi cât de repede ni le sting ei.

- Lasă-te, domnule, de bancuri, că nu-mi arde de glume la ora asta...

- Păi, tu ai impresia că eu glumesc? Ai să vezi că nu e chiar așa de ușor să trăiești pe coclaurile astea. De câte ori mi-a fost să dau „ortul popii”, nici eu nu mai știu. Dar, uite că până acum am avut noroc!

- Poate îmi povestești ceva mai vesel, încercăi eu să schimb subiectul.

- Nu prea cred că e cazul să ne veselim, făcu Stamate, așezându-se mai bine pe banchetă, în timp ce își muta privirile când prin parbrizul mașinii, când prin fereastra din stânga.

Am mers mult, mult de tot, până când îl aud pe Stamate:

- Ne-am cam apropiat. Uite, aici, în stânga noastră, ascunsă între maluri, se află artileria despre care ți-am vorbit. Sunt vecinii noștri, care, mai bine că nu trag acum, că ne mai speriau și ei.

M-am uitat în stânga lui Stamate, dar n-am distins decât o noapte de nepătruns.

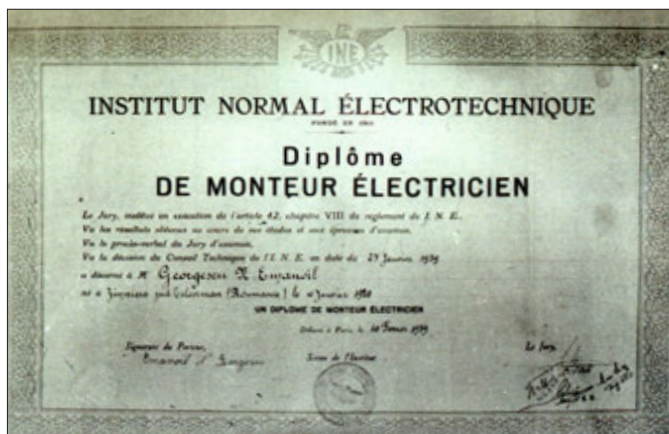
Deplasându-ne mult spre dreapta, am coborât o pantă, după care am intrat cu mașina într-o văgăună făcută intenționat parcă pentru adăpostirea unui vehicul.

- Aici lăsăm mașina, mă anunță Stamate. Suntem foarte aproape de stație.

la-ți ranița și arma, puneți casca pe cap și mergi în urma mea. Vom folosi niște tranșee părăsite, până ajungem la stație.

Așa am și făcut. Am sărit din tranșee în tranșee până am ajuns într-un loc în care se afla adăpostită stația, un fel de adâncitură, acoperită cu bârne și cu pământ.

La apropierea noastră, se auzi o voce venind din direcția

O diplomă obținută la jumătatea unui curs...

aceea...

- Cine e?

- Eu, Stamate! Noi suntem. Am adus un camarad cu mine.

- Mă așteptam să sosești, răspunse vocea din întuneric. Haleală ai adus? Că mor de foame.

- Este destulă, mă Vasilică, tată. Cum era să te las eu tocmai pe tine nemâncat? – glumi Stamate. Uite, coala, ți-l prezint pe colegul meu, și uite dincoala haleala, așa că stai liniștit. Dar aprinde lumina că am tras perdeaua sau ai de gând să ne ții pe întuneric?

Imediat se aprinse un beculeț auto și se făcu o lumină atât de puternică, încât ne obligă să ne acoperim ochii cu mâinile.

Pe Vasile nu-l cunoșteam. O fi făcut el parte din regimentul nostru, dar nu-l întâlnisem până atunci.

- Haideți să mâncăm acum cât e liniște, ne îmbie Stamate, că dacă începe vreun dans, nu are să ne mai ardă de mâncare.

În loc de scaune, traseră niște lădițe goale, în care probabil fusese muniție, și mâncărăm din hrana rece adusă de la Tighina: salam, brânză, conserve și nu mai știu ce se mai afla acolo.

Nici n-am terminat bine masa și se și porni „dansul”: exploziile puternice făceau să se cutremure pământul, cu noi cu tot. Am sărit în sus speriat, crezând că a început un bombardament.

- Stai liniștit, mă încurajă Stamate, cu calmul lui bine temperat, sunt vecinii noștri, artileria, trag ce trag, mai stau și iar trag și câteodată o țin așa toată noaptea.

Într-adevăr, se mai auziră și alte serii de bubuituri, după care se potoliră. În noaptea aceea, ca și în cele care au urmat, am dormit pe jos, în micuța incintă a stației.

A doua zi am făcut o revizie amănunțită emițătorului, pentru că el nu funcționa, și după ce i-am schimbat toate lămpile, urmate de o serie de reglaje, mergea ca și nou!

Stamate a reușit să-și reia legăturile radio cu toate posturile cu care avea un program comun, și totul fu gata. Se transmitea din anumite puncte situația din fiecare parte a frontului, folosind niște cifre. Fiecare dintre stații, răspândite în diverse puncte, comunica evenimente și situații existente în zona lor de activitate; că a căzut un avion în cutare careu, că sunt lupte aeriene în cutare loc, că se bombardează de sus sau de jos, o sumedenie de date, cerute de comandamentele militare...

Emițătorul funcționa de minune, dar eu nu mai puteam să plec de-acolo, deoarece se purtau lupte prin apropiere și nu mai aveam cum părăsi stația de radio.

Abia după câteva săptămâni m-am putut înapoia cu Stamate la Tighina, mai ales că se terminaseră proviziile și că era nevoie să ne aprovizioneze cu de toate.

Acolo, la stația dintre liniile de luptă, pierdusem noțiunea de zi și de noapte. Se dormea ziua, dacă era mai liniște, sau din când în când și noaptea, când se mai

„potoleau spiritele”. Bombardamentele se țineau lanț și nu mai știai când încep și când se termină.

Întors la Tighina, am întâlnit pe unul dintre prietenii mei din copilărie, de la Zimnicea, pe Tănase Pietreanu, după poreclă, Dogeanu. El îmi fusese coleg de clasă, bun prieten în adolescență și ne simțeam foarte apropiați unul de celălalt. După ce ne-am întâlnit, ne vedeam destul de des, dar nu l-am însoțit niciodată în anturajul său, pentru că nu am fost de acord când am aflat ce făceau acolo: beau toată noaptea și mai ales jucau pocher cu prelungiri de multe ori și în timpul zilei.

Nu prea aveam ce face eu, dar mai bine nu făceam nimic decât să-mi iroiesc timpul cu ceea ce se îndeletniceau ei.

Am scris aici câteva rânduri despre acest prieten, prezent cu unitatea militară la Tighina, pentru că într-una din nopți a dispărut într-un bombardament, care l-a surprins în clădirea în care locuia.

Tot la Tighina, dintr-o întâmplare, în timp ce trecea o companie de infanterie, chiar pe strada unde mă instalasem, am fost strigat de un unchi al meu, Smârcea, soțul Mariei, nora mamei mele, care m-a recunoscut. L-am văzut, l-am urmărit cu privirea și doar atât, pentru că nu a avut voie să părăsească plutonul, și nici eu să merg la el. De ce? Uite așa! Și nici unul dintre noi nu era nici prizonier sau cel puțin condamnat.

Nu mai pot să uit această întâmplare, care ar putea fi considerată banală, la prima vedere, mai ales acel unchi al meu mergea atunci către front și nu la o petrecere oarecare; s-a înapoiat acasă și a murit foarte de tânăr, dintr-o întâmplare nefericită...

Multă vreme n-am mai stat nici la Tighina, luptele de la Odessa luaseră sfârșit și regimentul nostru se pregătea să se întoarcă la București...

Din Tighina am plecat cu trenul, un marfar, la care s-au atașat și cele câteva vagoane ale regimentului nostru. Drumul a durat mai mult de o săptămână. Tranca-tranca, trenul oprea peste tot, și atunci când nu oprea, făcea manevră, așa că nu putea pretinde nimeni că nu are activitate. Aveam hrană rece la noi și ne răspândisem fiecare pe unde am găsit un loc mai comod, în tot acel marfar. Eu am ocupat o cabină de frânar din capătul unui vagon. Era îngustă, dar avea acoperiș, bancă, ușă și ferestre. Nici nu putea fi ceva mai bun, mai comod decât la clasa I.

Ajunși la București, am avut o primire nu prea strălucită. Am fost opriți în gară, încolonați și conduși direct la spitalul militar pentru deparazitare preventivă. Așa că am fost introduși în incinta spitalului, dezbrăcați în pielea goală și trimiși, noi, la baie, iar îmbrăcămintea la etuvă... După aceea, coletul, ținut o vreme la o temperatură știută de ei, ne-a fost înapoiat, cu hainele atât de boțite, ca și cum ar fi fost scoase de la etuvă. Așa am ajuns în curtea regimentului, cocoloșiți și la propriu și la figurat... ■

Nicolae Deleanu

"Astăzi, 14 iunie 1989, încerc a-mi scrie amintirile, cu bucuriile și necazurile din viața mea." Așa începe manuscrisul lui Nicolae Deleanu, un caiet studențesc, cu 88 de pagini, care se încheie cu semnătura autorului și data: 25 iulie 1989.

Avea 69 de ani când s-a hotărât să pună pe hârtie tot ce a trăit "de când am început să țin minte, cu anii copilăriei și ai tinereții, în care nu prea am avut parte de bucurii, mai mult necazuri și suferințe; de când eram la școală, ca ucenic, și mai târziu, cu războiul și în prizonierat, apoi cu căsătoria, cu copiii, cu neamurile și cu străinii..."

Nicolae Deleanu s-a născut la 24 august 1920, în comuna Boiu, județul Târnavele (astăzi județul Mureș). Nu este un om instruit, recunoaște că nu prea i-a plăcut cartea, zice, "nu am făcut prea multă filozofie, toți frații mei la carte au fost mai deștepți ca mine, afară de Sofica, care abia știa să scrie."

La vârsta de 14 ani a plecat "printre străini", să-și facă un rost. A fost toată viața când ospătar, când bucătar prin restaurantele Bucureștilor. De la celebrul restaurant "Carul cu Bere" a plecat la armată și, apoi, la război.

Omul acesta este genial în simplitatea și sinceritatea lui, scrie pe nerăsuflăte, după cum îi vin cuvintele în minte, esențializează la maximum, cu un talent ieșit din comun. Nu lungeste vorba, nu bate câmpii, merge direct la esențe.

Din manuscrisul care ne-a fost pus la dispoziție de doamna Cornelia Deleanu, unica fiică a lui Nicolae Deleanu, am ales paginile cu mobilizarea, războiul și prizonieratul.

Mulțumesc, stimată Doamnă Cornelia Deleanu, pentru grija cu care ați păstrat amintirile tatălui dumneavoastră și ați acceptat ca ele să vadă pentru prima dată lumina tiparului în această revistă! (Dumitru Roman)

Nicolae Deleanu, Vara în care a început războiul cu rușii...

...Vara a început războiul cu rușii și a început mobilizarea. Au fost luați mulți băieți de la "Carul cu bere". Așa au plecat pe front Mitică Magă, Blaj Ștefan și la nici o lună a venit înștiințare că au murit.

Eu, între timp, am cunoscut o fată, era din județul Ialomița, comuna Ciocina, o chema Lenuța, am tot mers pe la ea mereu, am vrut s-o iau de nevastă, dar ea nu a vrut. Într-o zi a dispărut, s-a dus acasă în Ialomița.

A venit și ziua în care trebuia să merg și eu la recrutare, m-am dus la Boiu și am recrutat în Sighișoara. Nu știu după câte luni am primit ordin de încorporare, eram tot la "Carul cu Bere". În anul 1942, în 14 martie, am fost încorporat la 18 Dorobanți, la Târgu Jiu. Deși eram recrutat la jandarmi, m-au vărsat la infanterie la Târgu Jiu.

Când am plecat din Boiu a fost mare jale, în sat soseau înștiințări că au murit mulți băieți mai mari ca mine cu un an sau doi și toată lumea plângea când am plecat din sat. Am ajuns în Sighișoara, acolo era lume multă, la Cercul de Recrutare începuseră să vină delegați de la diferite regimente, așteptam să ne strige și pe noi, să plecăm la regimentul unde eram repartizați.

Deodată am auzit strigând: Hegbeli Nicolae (încă numi redobândisem numele), Regimentul 18 Dorobanți. Ne-a luat delegatul în primire, am mers o noapte și o

jumătate de zi cu trenul până la Târgu Jiu. La regiment m-au repartizat la compania de brand, acolo era un sublocotenent, Capotă, era cel mai rău din regiment.

A doua zi a început instrucția, mergeam la câmp cu brandu' în spate, era compus din două piese, afetul și placa de bază, era destul de greu să faci instrucție cu placa sau afetul în spate. Instrucția a durat patru luni, slăbisem ca și acum când sunt bolnav de pancreatită. Acolo mă îmbolnăvisem de oreon și am stat în infirmerie o lună, eram la izolare. Când am ieșit de la izolare am făcut școala de gradați, am dat examen și m-a făcut caporal.

De acum se apropia luna august și ne-a dat drumul în concediu, dare eu nu m-am dus acasă, m-am dus la "Carul cu Bere" și am lucrat vreo 20 de zile, m-am mai reparat puțin și pe urmă am plecat la Boiu și apoi direct la Târgu Jiu. Aici am mai stat vreo două-trei săptămâni și ne-am pregătit pentru front. De aici încolo au început calvarul și suferința.

Ne-am imbarcat în tren bou-vagon, cu bucătărie de campanie, și am plecat spre frontul din Rusia. După ce am trecut prin Ploiești, Buzău, în două-trei zile am ajuns la Cernăuți, am trecut prin Polonia, am văzut evrei care lucrau la calea ferată, erau din România, erau ca vai de ei, dezbrăcați și nemâncați. După vreo două săptămâni de

mers cu trenul am ajuns la Stalino, un oraș la vreo sută de kilometri de Stalingrad, iar după încă o săptămână am intrat în zona frontului, mășăluim zilnic câte 30 - 40 km prin stepa calmucă. Erau acolo numai tătari sau nu știu ce nație, că mergeau la WC cu ulciorul cu apă...

Aici, în stepa calmucă, am învățat să culegem mine antitanc. Într-o dimineață m-am dus să iau ceaiul cu marmida pentru grupa mea și bucătarul mi-a vărsat un polonic de ceai pe un picior și mi-a ars pielea piciorului, când am intrat pe linia întâi am mers cu bocancul legat de sacul de merinde și piciorul l-am înfășurat cu o piele de miel. Schimbul pe poziție s-a făcut noaptea, am schimbat un pluton de brand, aveam adăposturile săpate în pământ, acum când scriu parcă mă aflu în adăpost și văd tot cum s-a întâmplat.

Eu stăteam în adăpost cu încă un soldat și făceam de gardă la Observator, era o livadă cu pomi și mergeam și tăiam pomii și luam lemnele și făceam focul cu ele, într-o zi ne-au văzut rușii și au tras cu brandurile după noi. Rușii se pregăteau de atac.

Pe ziua de 21 noiembrie 1942 a început atacul rușilor, era o ceață deasă, de nu te vedeai om cu om. Noi, Regimentul 18 Dorobanți, am făcut față rușilor, nu au putut să spargă frontul pe la noi, dar au spart prin stânga noastră, pe la Regimentul 92 Geniu.

La ora 6 seara am primit ordin de retragere, am început retragerea, dar nimeni nu știa unde să se retragă. Eu fusesem de două ori la Post Comandă Regiment, la infirmerie, de m-a pansat la piciorul care eram opărit, am condus tot plutonul până unde am știu eu, acolo era o mare debandadă, veniseră și pușcași, și mitraliori de pe linia întâi, ne-a reținat și ne-am pus în mișcare, eu aveam afetul brandului în spinare și o cutie de muniție cu cinci proiectile în cutie, ne-am dus vreo trei ore de marș și Colonelul Dinescu a dat ordin să se oprească regimentul și să se odihnească. Ostașii ne-am înghesuit unul lângă altul. Când ne-am trezit dimineața ninsese peste noi și era destul de frig.

Regimentul s-a pus în coloană de marș, am uitat să scriu că mai aveam comandant de pluton pe locotenentul Toltea. Ne-am dus până am urcat o pantă mare, când am văzut dincolo de pantă o întindere de vreo 3 km de șes, iar dincolo de șes altă pantă. Pe această pantă sau să zic deal se vedeau ostași, nu știam ce ostași sunt, ruși, nemți. Colonelul a chemat atunci un cercetaș călare și l-a trimis să vadă cine sunt aceia de pe coama dealului. Când vedeai cu ochii, numai ostași. Când a ajuns cercetașul la poalele dealului a făcut stânga-mprejur și rușii imediat l-au împușcat, că pe deal erau ruși. Au început și-ai noștri să tragă, atunci rușii au pus brandurile și mitralierele pe noi, noi eram toți masați pe o întindere de vreo 2 km pătrați, când au început să tragă vedeai cum sar în sus cai, căruțe cu răniți, ostași, era un fel de iad, la vreo 10 m de mine a căzut un proiectil, dar am avut noroc că l-am auzit cum fășăia în aer și m-am aruncat într-o groapă.

Sergentul și încheietorul de pluton au spus că, gata, suntem prizonieri, am aruncat afetul de la brand și proiectilele și am luat-o spre dreapta, am văzut niște tancuri, credeam că au venit nemții să ne scoată din Cerc, că eram încercuți, și ne-am întors înapoi după arme și le-am luat de unde le aruncasem. Când colo, și tancurile erau rusești! Am trecut dealul și ce credeți că am văzut? Mii de ostași români, ei erau prizonieri de două zile, unul a zis: "Du-te și depune arma acolo, că dacă te văd rușii cu arma, te împușcă".

Se vedeau armele aruncate, cum stau grămadă lemnele în pădure, ca stânenii. După ce am pus arma și afetul de brand, ne-am grupat și am văzut pe ofițerii noștri cum își rupeau gradele.

Au venit vreo cinci mașini cu ruși, cu puști și mitraliere în mașini. Un ofițer rus a venit spre noi și ne-a spus: "Zdrasvuite, români, seiceas podium la lagăr, seiceas concina voina, potom pașol la Doma". În românește: Noroc, români, acum plecați la lagăr, pe urmă se termină războiul și plecați acasă...

Au început calvarul și suferințele. Ne-am dus în coloană neordonată, toți strigau, mă, care ești din Buzău sau Brașov sau București, ca să se cunoască, să rămână împreună. Eu l-am întâlnit pe Socea Constandin și pe Toma Gabrea, care erau tot de la "Carul cu bere".

După vreo 10 km de mers, rușii au oprit și au pus trei foi de cort jos și toți prizonierii trebuia să treacă pe acolo, să depună inelele de aur și ceasurile.

"Pe Toma numai eu l-am plâns, dimineața au venit rușii, l-au luat și dus a fost..."

Am plecat mai departe. M-am întâlnit cu un sergent care era furier, făcuse școala de popi. Era pe un cal, călare, m-a văzut că eu nu mai pot să merg, m-a lăsat să merg și eu călare, dar m-a văzut un rus care mergea cu mâncare pe linia întâi a lor, mi-a luat calul și sacul de merinde, în care aveam niște ciorapi de lână făcuți de mama și niște mănuși de iepure și foaia de cort și pătura... Am rămas cu mâinile în buzunare, plângând. Atunci am vorbit cu Toma Gabrea și am hotărât să nu ne mai despărțim unul de altul și tot așa am mers vreo 20 de zile sau 15 zile, am dat de niște cai morți, toți tăbărâse pe ei și tăiau carne și o mâncau crudă, nu mâncasem de șase zile, dacă acum mi-ar spune cineva că nu a mâncat de șase zile eu nu l-aș crede, dar eu nu am mâncat șase zile! Am mai găsit și eu cu Toma puțină carne pe la gâtul calului și am strâns niște buruieni și le-am dat foc, ziceam să frigem carnea, am pus-o de s-a afumat, apoi am băgat-o în gură și am mestecat-o, dar am înghițit-o repede, de foame, s-a dus pe gât.

După încă trei zile ne-au adus rușii pâine și zahăr, ne-au dat o pâine cam de două kile la 10 oameni și câte

o lingură de zahăr. Asta a fost mâncarea. Pe urmă iarăși am pornit la drum, dar rușii ne duceau pe jos, ocoleau satele, că noi eram zeci de mii de oameni, nu știu câte zile am mai mers și am ajuns undeva, pe câmp, la o cale ferată, ne-au urcat în tren, erau paturi din scândură făcute comun, eram băgați câte o sută de oameni într-un vagon, este drept că erau vagoanele rusești mai mari decât vagoanele noastre.

Cu trenul am mers circa o lună, ne dădeau pâine surogat, pâine uscată, de război, rusească și pește sărat, dar nu ne dădeau apă. Lungeam cuiele de la vagoane, de frig se făcea pe ele ca o brumă, pe gaura de la weceu, unde ne făceam treaba, luam zăpadă cu gamela de pe linia de tren. Odată, când a venit rusul și-a deschis ușa vagonului eram aproape acolo și ne-a dat jos din tren vreo 3-4 prizonieri și ne-a dat câte o găleată în mână și ne-am dus după apă, era un râu și era un burduf spart în gheață, am umplut găleata și am stat în genunchi și am băut cred că un sfert de găleată, când am ajuns în vagon și am dat găleata, au tăbărât toți pe găleți și mai mult au vărsat pe jos, dar și mulți au rămas fără apă. Iar eu stăteam cu fața în sus și mă rugam lui Dumnezeu că dacă mor acum sunt sătul de apă.

Înainte de a cădea prizonier am primit o scrisoare de la Lenuța, aia cu care vorbeam, și mi-a scris că a născut un băiat, eu i-am trimis scrisoare, dar nu a mai primit-o, că a căzut și scrisoarea în Cerc.

Trenul s-a pus în mișcare, dar n-am mai primit apă. Toma Gabrea s-a pișat în bidonul de apă, a pus o batistă în patru și-a băut urina. A doua zi a murit, nu sunt sigur dacă a fost tifos ori o dizenterie, ori din cauza urinei pe care o băuse. Pe Toma numai eu l-am plâns, dimineața au venit rușii, au întrebat: "Esti Captur?" (dacă sunt morți), l-au luat și dus a fost.

Între timp am mai rămas în vagon vreo 50 dintr-o 100 de prizonieri. Cam după o lună a oprit trenul și am stat câteva ore, simțisem că ne debarcă. Cam pe la ora 2, după-masă, au început să dea jos și din vagonul nostru, cred că mai eram vreo 40 din 100, am debarcat și ne-au băgat într-o biserică. Aici în biserică am stat vreo 2-3 zile, în altar, ne făceam nevoile, era o grămadă de c...t, de începuse să curgă din altar în sala bisericii. A treia zi a venit un rus și cu un translator român și a zis: care sunt bolnavi să iasă afară din biserică, că au venit mașini și îi duce la lagăr cu mașina, am ieșit și eu și unul Gică, din Făgăraș. Rusul a închis ușa la biserică, iar noi nu am văzut nicio mașină, am vrut să ne întoarcem înapoi, în biserică, dar nu am mai putut, intrarea era blocată.

Atunci au apărut vreo 30 de sănii cu câte un cal, am zis, astea-s mașinile, și ne-au urcat câte șase într-o sanie și au pus o foaie de cort peste noi și ne-au legat cu o frânghie. Atunci am început să plângem toți. Au venit la noi lângă sanie niște rusoaice și ne-au dat câte un pumn de grâu, să-l mâncăm, că știau că suntem flămânzi. Iar eu am scos niște fotografii de-ale mele civil și cu diferiți prieteni, făcute pe la nunți și cu fete, s-au uitat rusoaicele la fotografii și au

început și ele să plângă, am mai stat puțin și un rus, care ne păzea, călare pe un cal, a strigat: "No, davai period!" (adică, să pornească coloana de sănii înainte).

Au început caii cu săniile să înainteze, am mers, cred, vreo 20 km și m-am dat jos din sanie, simțeam că mi-au înghețat picioarele, nu mai puteam de durere, am mers cât am mers și s-a oprit convoiul cu sănii într-un cătun, într-o pădure, rușii au intrat într-o casă să se încălzească, iar noi i-am așteptat în frig, au ieșit după două ceasuri, cred că au băut și ceva samonă, adică țuică de sifleclă, și am pornit, eu am mers tot după sanie, un rus a venit călare, a dat roată convoiului și m-a văzut că merg pe jos, s-a pus cu o bătă pe mine și m-a bătut cât a putut. Striga "Strilei, io foi mati!", adică "te împușc, futu-ți mama ta"...

M-am urcat din nou în sanie și nu m-am mai dat jos până la lagăr, când am ajuns ne-am dat jos trei inși, trei erau înghețați. Ne-au băgat în niște barăci și era o sobă de cărămidă, era foc în ea, eu mi-am băgat picioarele într-o căciulă, găsită pe jos, cred că era căciula unui mort.

De-acum se luminase de ziua, ne-au adus ceai cald, era fără zahăr, când am băut am început să strig: "Mă, nu mai murim!". După aceea ne-au dus la baie, am dat hainele la etuvă, aveam haine bunicile, pantalon și veston aproape nou. Șeful băii era un sergent, tot din regimentul meu, l-am rugat să aibă grijă de haine și i-am dat sacul de merinde cu sorogati (pâine uscată de război), care ne dăduse rușii când ne-am dat jos din tren. I-am spus să ia el jumătate din pâine și restul să mi-o dea când ies eu din baie. Am făcut baie cu picioarele înghețate, cu apa caldă și imediat mi s-au înnegrit picioarele. Plecaseră toți din baie și rămăsesem singur, în pielea goală, am mers în călcâie până la etuvă și i-am cerut sergentului Brejbeanu hainele și pâinea, pe care i-o lăsasem. Mi-a dat niște haine rupte și nu mi-a mai dat nici pâinea aia uscată, pe care i-am dat-o când am intrat în baie. Sergentul a început să mă înjure și a spus că nu i-am dat nimic. Am început să plâng și au venit cu o targă doi brancardieri și m-au luat și m-au dus la baracă. Aici erau paturi de scândură suprapuse, cu trei rânduri, pe mine m-a urcat la nivelul 3, i se spunea Baraca 2, un fel de infirmerie, aveam și o doctoriță rusoaică și sanitari români, am stat acolo o lună, nu m-am dat jos, ne dădeau găleata de ne făceam nevoia, mâncarea ne-o dădeau tot acolo, sus. Aveam păduchi, mii erau pe noi și ne mâncau, de urinat urinam într-o cutie de conserve, făcusem răni pe spate și pe la șolduri, îmi putrezise carnea pe degetele de la picioare și rămăseseră doar oasele la degetele mici, la amândouă picioarele. Într-o zi m-a văzut un sanitar, a doua zi a strigat: "Mă, ăla de sus, dă-te jos să te operăm!". M-am dat jos, m-a pus pe un pat obișnuit, a luat o foarfecă sanitară, unul m-a ținut de un picior, iar celălalt mi-a tăiat primele falange de la piciorul drept pe viu, am început să țip, dar ei mi-au dat un pumn în spate și am leșinat și nu am mai simțit nimic. Când m-am trezit eram gata operat, mi-a zis: "Urcă sus, că ești gata!". M-am urcat iar sus, la etajul 3 de paturi. Eram așa de mulți, că nu puteam să ne

întorcem de pe o parte pe alta, decât când ne întorceam toți odată.

Acolo, sus, mai cunoscusem un prizonier, era de prin județul Făgăraș, nu știu din ce comună, îl chema Vântu, tot vorbeam cu el de toate necazurile. Începuse tifosul, mureau pe capete, la ușa barăcilor dimineața erau morții ca stânenii de lemne, așezați cap la cap. Veneau săniile cu câte-un cal, îi puneau în sanie și îi duceau în gropi comune, făcute tot de prizonieri. Când săpau, înghețau și ei acolo, așa era de frig, doar îi răsturnau și îi băgau în groapă cu morții aduși cu sania. Adică își făceau ei singuri groapa...

După vreo câteva zile, a murit și făgărășanul Vântu. Eu, care stăteam în dreapta lui, și cu cel care stătea în stânga l-am ținut lângă noi două-trei zile și i-am luat mâncarea. Ăla care împărțea mâncarea tot ne întreba, mă, ce e cu ăla de lângă voi?, noi ziceam că este bolnav și nu se mai scoală, dar el era mort. După vreo trei zile ne prinseră, era mort, ne-au înjurat bine, au anunțat brancardierul și a venit și l-a luat, sub el a rămas o flanelă și i-am luat-o tot eu și am pus-o la geam. Dimineața, în fiecare ochi croșetat, erau 3-4 păduchi, că la frig păduchii ieșiseră cu fundu-n sus, flanela era neagră, dar cu păduchi se făcuse aproape albă. Când am văzut flanela am început să culeg păduchii și îi băgam în cutia în care mă pișam. În două zile se făcuse deasupra pișatului un strat de vreo trei centimetri de păduchi.

Nu a mai trecut mult și m-am îmbolnăvit de tifos și m-au dus cu targa la spital, aici am văzut mulți din regimentul meu, un sergent, Prințipiu, era tot de tifos [bolnav – n. red.], a căzut, din cauza temperaturii, din pat și a murit, în ziua aceea, seara, ne-a dat, la spital, mâncare ceva mai bună, cașa (mei) cu carne de cămilă, noaptea am avut temperatură și m-a durut burta, am făcut pe mine, adică m-am c...t pe mine, în pat, dimineața m-au schimbat în alt "salon", unde erau bolnavi mai grav, aici aveam temperatură tot mai mare, tifosul se manifestă prin temperatură, mi-am pierdut cunoștința, o zi și o noapte n-am știut nimic de mine, respiram foarte greu...

"...Și unul din ei a spus: "Zaftra, caput!", adică până mâine dimineață sunt mort..."

Când m-am trezit, am început să întreb unde sunt și ce e cu mine, bolnavul care era acolo mi-a spus că noaptea fuseseră doctorii de gardă, și ruși și români, și unul din ei a spus: "Zaftra, caput!", adică până mâine dimineață sunt mort.

Au mai trecut câteva zile și am început să mă dau jos din pat și să mă duc la veceu singur. Dar mergeam foarte greu, de durere, că mi se dusesse pielea de pe talpa piciorului, iar cea nouă era foarte subțire, ca foița de țigară. Eram foarte slăbit, cred că aveam, vreo 43 de kilograme.

Îmi aduc aminte că au venit un rus și două rusoaice să-mi ia interogatoriu, m-a întrebat prin translator cum mă cheamă, de unde sunt, mai multe date, eu mă uitam la o rusoaică, care fuma mahorcă, făcuse un cornet din ziar și îl aprinsese și fuma, eu tot mă uitam la ea și m-a întrebat dacă fumez, adică: "Tibia kuri?", i-am zis: "la kuri", mi-a dat țigara, am tras două fumuri și am căzut pe spate și am adormit, din cauză că eram prea slăbit. Interogatoriul a continuat a doua zi.

Am stat în spital, cred, vreo șase luni, a venit vara, eram prin curte, mai găseam cunoscuți, dar tot slab eram și amărât.

Mai târziu, cam prin luna august, am ieșit din spital și m-a dat la o baracă de distrofici, adică ăia care nu puteau să muncească, mă plimbam toată ziua prin lagăr, veneau prizonieri care erau sănătoși de la pădure și aduceau cu ei lobodă sălbatică. Îmi dădeau loboda sălbatică să le-o toc, le-o tocam mărunț, le plăcea cum toc de subțire și îmi dădeau și ei câte o mână de lobodă și o puneam în castron și puneam ciorba fierbinte peste lodobă și o opăream și mâncam de mă c... numai verde.

A mai trecut ce-a mai trecut și m-am întâlnit cu unul, Marin, care fusese la "Carul cu Bere", era bulegiu și plecase la restaurantul "Modern", vizavi de Casa Centrală a Armatei, acum "Berlin". Marin ăsta m-a cunoscut și m-a văzut așa prăpădit, mi-a zis să merg la el, la bucătărie, că era bucătar șef, el și cu unul Merer, mă duceam mereu la el și îmi dădea pâinea lui, așa că m-am mai întremat nițel.

Într-una din zile s-a îmbolnăvit șeful de baracă și m-a rugat să merg, că este "dejurnă" (de serviciu) la bucătărie, m-am dus și mi-a dat Nage al meu un halat alb și m-a plimbat printre cazane. A venit Marin la mine și mi-a zis că dacă vreau să-i fac la rus (Nacialnicu) niște chiftele, am zis că da, îi fac, mi-a dat rusul niște carne de cămilă, un ou și i-am făcut chiftele, i le-am pus pe o tavă de lemn, aranjate frumos și i le-am servit. Marin m-a lăudat că sunt "Povar" la "balșoi ristarant Bucarest", adică sunt bucătar la un mare restaurant din București. A trecut noaptea aceia, dimineața mi-a dat de mâncare, am mâncat un lighean de mâncare, m-am dus la baracă și stăteam cu burta în sus și ziceam: "Acum pot să mor, că mor sătul".

Am mai stat vreo două-trei zile și, ce mi-a venit în cap?, să merg la doctorița de la Baracă și să-i spun că m-a trimis nacealnicul de la bucătărie să-mi dea un bilet ca pot să lucrez la bucătărie, m-am dus la doctoriță și i-am zis pe rusește, doctorița mi-a dat un bilet către nacealnic și a scris: Moșna Deleanu Nicolaevici rabota na kuhne. M-am dus la nacialnik, i-am dus biletul și mi-a zis: „Harașo, povăr, vî iest povar na Bucarest Balșoi restarant”. Mă cunoștea de când am mers cu Marin la el. Din momentul acela eram bucătar, rusul îmi dăduse un sublocotenent ajutor, a zis: „Eta pomoșnik!”, adică „ajutor”. De acum nu mai stam la groapa unde se aruncau oasele de cămilă fierte și apucam și eu câte un os și tot rodeam noaptea până adormeam... ■

Un text inedit ne propune colonelul (rtr.) Remus Macovei, președintele Filialei județului Constanța a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria. Este o scurtă mărturie a împrejurărilor în care a fost ucis generalul Stan Poetaș, aparținând maiorului Ion Niculescu, comandantul Batalionului I, din Regimentul 34, care, în decembrie 1918, a acționat pe Nistru împotriva bandelor bolșevice.

Ion Niculescu s-a născut la 23 martie 1881, în familia lui Vasile și Zinca Niculescu, din comuna Piuva Petre, plasa Balta, județul Ialomița.

A urmat școala fiilor de militari, la Craiova (1896 - 1900), Școala Militară de Ofițeri Infanterie și Cavalerie (1900 - 1902), Școala de trageri Dadilov, Școala de trageri Slobozia, Cursul de informații al infanteriei de la Sfântul Gheorghe.

A avansat în ierarhia militară până la gradul de colonel (1920).

A participat în Campania din 1913, la comanda unei companii din Regimentul 74 Infanterie și, în 1916-1919, a fost comandantul companiei a 10-a din Regimentul 34 Infanterie „Constanța”. La 24 august 1916 a fost luat prizonier la Turtucaia, de unde s-a întors după doi ani de captivitate. La 28 octombrie 1918 a fost mobilizat comandant al Batalionului 3 din Regimentul 34 Infanterie “Constanța”, cu care a participat la acțiunile din Basarabia.

A decedat la 17 august 1924.

Maior Ion Niculescu, Fapte din campania 1916-1918 și de pe frontul basarabean

După două zile de lupte crâncene la Turtucaia, am căzut prizonier la bulgari. Fiind în lagărul Hascovo, prin diferite mijloace reușisem să ne procurăm gazete bulgărești, pe care mulți camarazi după scurt timp puteau să le talmăcească.

Ziarul „Mir” povestea și aducea laude Regimentului 40 Călugăreni, sub comanda colonelului Poetaș Stan, numele de Poetaș era scris cu litere mari, se arătau atacurile și contraatacurile acestui regiment.

Mai târziu, tot în această gazetă se descriau diferitele masacre pretinse ca făcute de soldații Regimentului 40 Călugăreni asupra bulgarilor din regiunea Dobrici și se hotărâse un mare premiu aceluia care va aduce viu sau mort pe comandantul regimentului.

În ziua de 28 august la Balbunar, o comisie de ofițeri bulgari cerceta de aproape și întreba de ofițerii din Regimentul 40 și mai ales de comandantul regimentului. Câțiva soldați, pe sub ascuns, și-au scos repede nr. 40 de la capelă. Mai târziu, când răposatul general Poetaș a luat comanda Brigăzii formate din Regimentul 40 și Regimentul ... (nenumit – n.red.), ziarele bulgare nu încetau de a arăta vitejia acestei brigăzi și numele comandantului.

Atacurile și contraatacurile date de Brigada General Poetaș Stan la Topraisar și alte localități din Dobrogea, desigur cunoscute de la prizonieri și dezertori, erau povestite și scrise cu litere deosebite în gazetele bulgărești. Mai târziu, ofițeri din această brigadă căzuți prizonieri și aduși în lagărul unde eram și eu mi-au povestit fapte de vitejie și curaj săvârșite de generalul Poetaș Stan. Domnia sa era totdeauna printre cei din linia întâi, încuraja și împingea la atac unitățile fără a-i fi teamă de gloanțele și proiectilele vrăjmașului... Disprețuia moartea și nu vedea alt lucru decât victoria și salvarea patriei.

Veșnic în picioare, ziua și noaptea, nu știa ce este odihna. Bun și blând cu cei conștiincioși, aspru cu cei ce nu-și făceau datoria. De soldați era iubit și era supranumit Tatăl soldaților.

Aceste lucruri frumoase le-am putut afla pe când eram captiv.

Repatriat, am revenit în regimentul de origine, făcând parte din Brigada General Poetaș Stan. În lunile august, septembrie, octombrie, noiembrie 1918, pe când eram în Soroca, nu de puține ori pe timp ploios, zăpadă, vânt,

ziua ca și noaptea, am văzut pe generalul Poetaș mergând în inspecție pe front, încurajând soldații, vorbindu-le lucruri frumoase, cum și [de] măsurile luate de stat de a-i împroprietări.

Cu acel din urmă soldat sta de vorbă și, când pleca, scotea portmoneul și-i da câțiva lei, spunându-i: „Tine, camarade, să ai pentru tutun.”

De ofițeri se ocupa mult, adeseori ne întrunea în localul brigăzii atrăgându-ne atențiunea asupra multiplelor îndatoriri și grija ce trebuie s-o avem pentru soldați, căroră li se datorește înfăptuirea României Mari.

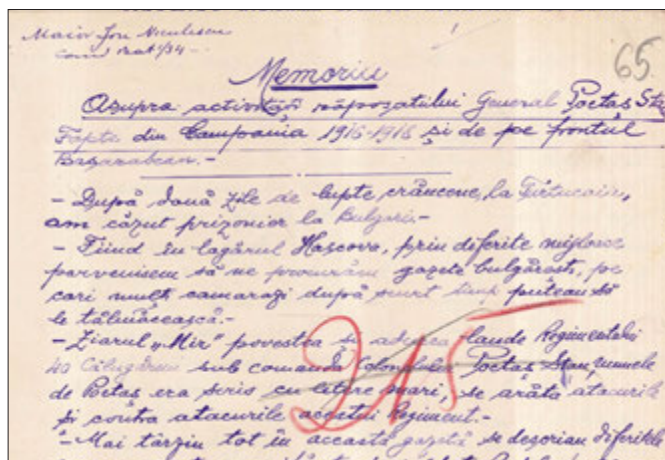
În luna decembrie 1918, batalionul I/34, II/34, I sau II/35 au ocupat front pe Nistru, de la Arionești-Negri până la Verijani (Harta Mobilev, scara 1/100000). Batalionul I/34 comandat de subsemnatul avea reședința în Atachi¹.

Pe la 12 decembrie, dl. General Poetaș Stan și-a luat reședința Brigăzii la Atachi¹. Aci în scurt timp m-am putut apropia de domnia sa și în fiecare zi eram în cabinet unde împreună discutam și puneam la cale măsurile de luat, în vederea că știrile ce le primeam de peste Nistru erau neliniștitoare.

Mi-am permis într-una din zile să-i spun: „Domnule General, n-ar fi bine ca unul din batalioane din cele trei să fie retras înapoi, ca rezervă, în Sanca, păstrând pe linia Nistrului numai două batalioane, iar dumneavoastră să stați la rezervă?”. Mi-a răspuns: „Acesta este dispozitivul Corpului de Armată, iar eu, să știi, băiete, că aș sta tot cu voi pe linia întâi, mie nu mi-e frică de moarte, la luptele de la Topraisar, când am dat cinci atacuri și eu eram în fruntea trupelor, tu nu ai făcut războiul, nu ai luat parte la aceste lupte...”

Aci am avut ocaziunea să constat personal calitățile frumoase de militar și om cu care era înzestrat dl. General Poetaș Stan.

1. Localitatea Atachi a făcut parte încă de la înființare din Ținutul Hotinului, numindu-se inițial Otaci.

O parte din timpul zilei se ocupa cu darea ordinelor iar restul pe front de la un punct la altul, încurajând soldații, spunându-le să nu aibă teamă de cei de peste Nistru.

Personal observă diferite mișcări de trupe bolșevice ce se petreceau pe stânga Nistrului, luând dispozițiuni în consecință.

Pe timpurile cele mai rele mergea de la post la post, de multe ori mă invita să iau parte cu dânsul, aci da soldaților norme, cum să-și îndeplinească însărcinările, atrăgându-le atențiunea să fie cu luare aminte ca să raporteze tot ce ar observa la inamic. La orice oră din noapte, lampa din camera sa de lucru era aprinsă și-l observam stând la masă cu harta înaintea.

Cum știrile ce se primeau de peste Nistru de la diferiți agenți secreți erau neliniștitoare și se trăgeau foarte multe gloanțe, mi-am permis pentru a doua oară să-i spun: „Domnule general, vă rog să mă iertați, n-ar fi bine ca dumneavoastră să vă mutați din Atachi în Sanca, fie în gara Volcinești?”. Mi-a răspuns: „Mie nu mi-e frică de moarte, îmi fac datoria alături de voi!”

Într-una din nopți, dacă nu mă înșel, era noaptea de 23 decembrie, s-au tras de peste Nistru foarte multe cartușe de armă și mitraliere. Am scos trupa afară, luând măsuri de luptă și m-am dus repede la domnia sa pe care l-am găsit cu carabina în mână, în mijlocul a cinci soldați. l-am raportat măsurile luate. Domnia sa mi-a răspuns: „N-ai grijă, nu vor încerca ei a trece Nistrul”.

În fiecare dimineață la orele 7.00 mă duceam în cancelarie, raportându-i evenimentele din timpul nopții. Toate știrile le primeam cu sânge rece, adresându-mi cuvinte de încurajare.

În ajunul Crăciunului a solicitat un concediu de 20 zile, nu i s-a aprobat decât 10 zile.

După câte îmi aduc aminte, a plecat cu trăsura din Atachi la Soroca, în ziua de 23 decembrie, și s-a înapoiat exact la data expirării concediului, adică la 2 ianuarie 1919, dând din nou probă de conștiință în îndeplinirea îndatoririlor și exactității la serviciu, deși timpul era așa de nefavorabil, încât eu am rămas surprins când l-am văzut sosind într-o căruță trasă de șase cai.

Pe una dintre plăcile comemorative ale monumentului închinat lui «Taica Stan» de la Soroca încă mai stă scris: „CUVÂNT URMAȘILOR NOȘTRI. Prin os de recunoștință de-a pururi sfântă aducem viteazului general Stan Poetaș, fiul născut din părinți săteni, care în lupte strașnice la Topraisar, în Dobrogea și Mărășești a făcut stâncă din pieptul său, luptând de-a valma și în același rând cu soldații, iar la Calarasoșca, în ținutul Sorociei, străjuind meleagurile bătrânului Nistru, a căzut mort, apărându-ne pe noi și pământul nostru strămoșesc de hoardele ce veneau din răsărit și miazănoapte ca să ne strice rânduiala și buna înțelegere. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Urmașilor noștri lăsăm cuvânt să-i împodobească cu flori și să-i cinstească în veci memoria acestui erou SANTINELĂ A ROMÂNIEI LA NISA.»

În ziua de 6 ianuarie, dimineața, eu am plecat la Soroca pentru două zile, fiind învoit de regiment. Am trecut pe la domnia sa pentru a mă prezenta, mi-a recomandat să vin la timp, având în vedere evenimentele.

În ziua de 7 ianuarie dimineața pe când eram la Soroca, am aflat că oarecare evenimente s-ar petrece la Atachi. Imediat am luat căruța cu care venisem și m-am întors la Briceni, în ziua de 9 ianuarie, unde am găsit regimentul pe poziție. Aci am aflat că domnul general Stan Poetaș ar fi fost omorât la Atachi.

În ziua de 10, luând ofensiva contra bolșevicilor, cu Batalionul I/34, comandat de subsemnatul, în avangardă, am reocupat Atachi. Prima grijă mi-a fost să aflu de soarta generalului Poetaș, în adevăr am aflat că a fost împușcat de câțiva bolșevici și îngropat într-o săpătură de pe șoseaua Atachi-Sanca.

Vineri 25 iunie 1920, la Soroca, a fost organizată solemnitatea punerii pietrei fundamentale pentru premonizatul simbol al cinstirii generalului Erou Stan Poetaș, căzut pentru Patrie. La Solemnitatea a participat generalul Iacob Zadik, comandantul Corpului IV Armată. Misiunea conceperii și modelării monumentului a fost încredințată de către Comitetul de inițiativă sculptorului George Dimitriu, care, în 1920, a modelat statuia generalului Stan Poetaș pentru Soroca, lucrare turnată în bronz, având înălțimea de 3 m., pentru a fi amplasată pe un bine proporționat pedestalul din granit cu înălțimea de 4 m. Monumentul a fost dezvelit în ziua de 30 octombrie 1921, exact de când este și această poză. Înainte de venirea ocupanților sovietici, în luna iunie 1940, a fost evacuat la București și repartizat Muzeului Militar. După eliberare statuia a fost readusă la Soroca și reinstalată probabil în anul 1942. Peste doi ani Basarabia a fost ocupată din nou de sovietici...

Am trimis pe primarul satului și pe câțiva locuitori care cunoșteau locul pentru a ridica cadavrul și pune în coșciug.

Asupra felului cum generalul Poetaș Stan a fost omorât și cum s-a apărât, am aflat următoarele:

În dimineața zilei de 7 ianuarie 1919, primind informații că oarecare forțe bolșevice au trecut Nistrul pe la Negri, domnia sa s-a urcat în trăsură însoțit de un cavalerist s-a dus în acea parte în recunoaștere, în acest timp Batalionul II/34 ce ocupa sectorul Negri părăsise postul retrăgându-se pe creasta dealului.

Pe când cobora șoseaua pentru a se reîntoarce în Atachi, probabil pentru a da ordine, a fost întâmpinat de o ploaie de gloanțe trase de bolșevici prin case și de după garduri. Domnia sa imediat a sărit din trăsură și luând arma conductorului de la trăsură a început a trage în diferitele grupe de bolșevici, se spune că ar fi împușcat 2-3.

Văzând pericolul mare și fără ajutor, a dat ordin ca trăsura să se întoarcă înapoi pentru a urca dealul. Din cauza înghețului și fiind caii nepotcoviți n-a putut urca dealul; din nou s-a pus la luptă și cu un curaj de nedescris s-a apărât timp de o oră și mai bine, când terminând cartușele și fiind părăsit de conductor și călăreț, rămânând singur, a căzut lovit de trei gloanțe. Fiind rănit de moarte și nemaiputându-se apăra, bolșevicii s-au apropiat de el, l-au lovit cu topoarele, l-au desbrăcat de haine și îngropat într-o săpătură de câțiva centimetri.

Astfel și-a găsit moartea eroul de la Topraisar și alte lupte, care până în ultimul moment și-a făcut datoria, ale cărui calități de cinste, curaj, devotament să ne servească de pildă tuturor.

Faptele asupra modului cum s-a apărât și luptat fiind singur le dețin de la doi frați basarabeni, tineri de 16-17 ani, care au denunțat și pe cei trei bolșevici: Ștefan Placside, Nichita Ștefan Placside și lancu Băjenaru, ca autori principali omorâtori ai generalului Poetaș Stan. Acești trei bolșevici au fost prinși de subsemnatul, trimiși în judecata Curții Marțiale Bălți și condamnați la moarte.

Maior Ion Niculescu, comandantul Batalionului I/34

Colonel Petrescu Ioan către
Dl. General, Comandantul Subsectorului Ocnița

În dimineața zilei de 7 ianuarie a.c., dl. General Poetaș m-a vizitat la cantonament, unde eram bolnav și venind știri de atacarea bolșevicilor, ne-am despărțit după ce se împărțise comanda frontului între mine și Dl. General Poetaș, domnia sa luând comanda unităților din flancul drept.

Ne-am despărțit fără a ne mai revedea. În acea seară la Sanca am primit vestea că dl. General ar fi fost prins, făcut prizonier sau ucis, iar de la medicul căpitan Botez am aflat că venind cu trăsura de la flancul drept a fost atacat de bolșevici și ucis. ■

Colonel Petrescu

Generalul locotenent
Ioan Z. Spirea

Născut la 26 octombrie 1892, în localitatea Grădinari, Ilfov.

În anul 1913 a absolvit Școala Militară de Artilerie, cu gradul de sublocotenent. În 1916, înaintat locotenent, iar în 1917, căpitan. În 1928 înaintat la gradul de maior. În 1933, locotenent-colonel; în 1938, colonel; 1943 – general maior; 1946 – general locotenent.

Între 1916 - 1919 a luptat în Dobrogea cu un batalion de sârbi, la Muratan, contra bulgarilor. Pentru actele de vitejie, i s-a acordat, în 1936, de către o delegație de iugoslavi, „Coroana Iugoslavă”.

La Mărășești a luat parte la lupte crâncene, când au spart frontul germanilor: pentru care i s-a acordat „Virtutea Militară” și „Steaua României”. În 1919, a primit „Crucea Comemorativă”.

Între anii 1916-1919, a fost comandant de baterie în Regimentul 20 Artilerie.

Șef de stat major la Divizia 16 din Dobrogea (1927-1931), după care a fost mutat la Constanța, ca ajutor de comandant al Regimentului 13 Artilerie. De la regiment a fost numit șef de stat major la Divizia 9, după care i s-a încredințat comanda Regimentului 18 Artilerie.

În 1941 a fost numit șef de stat major al Corpului 2 Armată, iar doi ani mai târziu,

comandantul Artileriei Corpului 3 Armată, după care a fost numit șef de stat major și comandantul Artileriei Armatei a 4-a, care a luptat în Cehoslovacia contra nemților. I s-a conferit atunci „Steaua României” cu spade și panglică de Virtute Militară în grad de Comandor și medalia sovietică „Victoria”.

Trecut în rezervă în 1947. A decedat în septembrie 1971, fiind înmormântat în Cimitirul Ghencea Militar.

Generalul Spirea a început să-și scrie memoriile prin 1951. Nu a apucat, însă, să scrie decât un capitol, pe care l-a intitulat „În loc de introducere”. Așa cum sugerează titlul, intențiile sale erau de a-și evoca întreaga viață. Dar, în 1952 a fost arestat. A stat,

fără să fie vinovat, mai bine de trei ani în închisoare.

În 1991, Arhivele Militare îi comunicau Luciei Spirea, soția generalului răposat, următoarele: arestat la data de 15.04.1952 și conform Deciziei M.A.I. nr. 533/1952, a fost încadrat într-o colonie de muncă pe timp de 24 de luni, pentru că în aparatul burghezo-moșieresc a ocupat o funcție de răspundere. Fără a fi pus în libertate, conform Ordinului M.A.I. nr. C/0054392/22.06.1954, a fost arestat la data de 1 iulie 1954 pe baza mandatului nr. 290/B pentru infrafracțiunea de activitate intensă contra clasei muncitoare. Conform Ordinului M.A.I. nr. 841/0089256/28.09.1955, a fost pus în libertate la data de 5.11.1955, dispunându-se clasarea și infirmarea mandatului de arestare.

După ieșirea din închisoare i s-a acordat onorurile cuvenite gradului său, dar generalul nu a mai revenit niciodată la caietul său de memorii.

Într-o documentare pentru revista „România Maritimă și Fluvială-Magazin”, acasă la comandorul în retragere Romeo Hagiac, din București, acesta mi-a încredințat spre păstrare caietul de memorii al generalului Ioan Z. Spirea, cu rugămintea să le fac publice. O fac în cele ce urmează... (Dumitru Roman)

General Ioan Z. Spirea,

„Declarat Armistițiu! Respectați condițiile!”

În ziua de 23 august 1944 mă aflam la Sărata Mică, în sudul Basarabiei, având funcția de comandant al Artileriei Corpului 3 Armată și, de la 13 august, comandam și Divizia 110 Infanterie, denumită „Comandamentul 110” (compunere: R. 23 I, R. 33 I., R. 38 I., R. 5 Art. Călărească, un batalion de pionieri). Misiunea acestei divizii era de a apăra Limanul Nistrului, între Palanca - Cetatea Albă - Bugaz, și litoralul maritim până la Jinrichi (front 120 km). Ca forțe de întărire mai avea două batalioane germane (lt. col. Helbing) și o baterie de coastă germană, 170 mm, cu bătaie 36 km.

Când a început ofensiva sovietică la 21 august aveam postul de comandă la Cetatea Albă și Portal și misiunea de rezistență pe loc. Ulterior, în noaptea de 21/22 august, am primit ordin de a retrage Divizia pe poziția „ANEMONE”,

indicată de Corpul 3, urmată pe linia Sărata Mică - Culevcea, unde să rezist, chiar încercuit, până se va produce contraatacul dat de Divizia 1 Cavalerie și un Corp blindat german, ni s-a pus la dispoziție și Grupul de Cercetare al Corpului 3 Armată, pe care l-am trimis să stabilească legătura la stânga (nord) cu Divizia 2 Infanterie.

Din ziua de 22 august n-am mai avut nicio legătură cu Comandamentul C. 3 A., care s-a retras, prin Ismail, la Tulcea. Nu s-a produs niciun contraatac și Grupul de Cercetare nu a dat nicio știre.

Prin înaintarea trupelor sovietice pe direcția Palanca - Arcig, am rămas încercuit între Nistru - Marea Neagră și lacul Conducul, fără nicio legătură.

În dimineața de 24 august, printr-un post T.F.F. al Diviziei

de Mare, de pe litoral, am raportat Marelui Stat Major situația în care mă aflu: „Rezistăm în Arcig la Sărata Mică, trimiteți munițiuni și hrană!”

În după-amiaza zilei am primit răspuns de la M.St.M. prin Divizia de Mare: „Declarat Armistițiul, respectați condițiile!”

Față de această situație, am trimis pe colonelul Silvestru, comandantul R. 38 I. (care știa rusește), ca parlamentar, însoțit de un subofițer trompet cu un fanion alb, ca să ia legătura cu trupele sovietice, în direcția Cetatea Albă. Colonelul nu s-a mai întors (a fost făcut prizonier și ținut, în Rusia, 4 ani în lagăr!).

După plecarea parlamentarului nostru, am fost atacați din spate de tancuri rusești. Câteva tunuri anticar germane, de la batalionul retras de pe litoral și venit la Sărata Mică, au deschis focul (al doilea batalion să retrăsese pe litoral, spre Vâlcov), și cu greu am determinat pe nemți să înceteze focul, explicându-le că s-a declarat armistițiul și că din acel moment nu mai sunt sub comanda mea.

Atacați în sat de tancuri, am fost făcuți prizonieri de o Divizie din Grupul Tolbuhin.

Amintirile și emoțiile războiului nu se pot uita! Situația în care ne găseam nu era deloc lămurită. La știrea declarării armistițiului, trimit parlamentar – conform legilor războiului – dar acest parlamentar nu se mai întoarce și inamicul atacă cu tancuri! Suntem considerați prizonieri și cât pe aci să fim împușcați!?

Un tanc a intrat în curtea în care aveam Punctul de Comandă. Eram în curte și lângă mine era colonelul german, comandantul artileriei de coastă. Din tanc pornește o rafală și lovește în picior pe colonelul german. Din partea noastră nu trăgea nimeni. O fetișcană coboară din tanc cu un aparat de filmat și începe să filmeze. Mi-am ferit fața ca să nu fiu filmat, totuși cineva care a văzut filmul, mai târziu la București, m-a recunoscut, așa că, cu tot camuflajul meu, n-am scăpat de... pozat!

Odată cu filmarea s-a repezit asupra mea un subofițer rus care în dimineața de 24 august fusese luat prizonier și adus la Comandament, dar fiind beat nu a putut fi interogat, ci a fost lăsat să doarmă într-un grajd. Acum, cu pistolul îndreptat spre pieptul meu, m-a apucat de mână. Nu pot să spun că nu mi-a fost teamă. Dar am stat liniștit, ca să nu-i dau impresia că vreau să ripostez, și el să tragă. Apucându-mi mâna a văzut ceasul

și se uita lung la el. În acel moment a apărut în curte și un maior, foarte tânăr, care întrebă tare: „Cuda Generala?” (Unde-i generalul?). Ofițerii care erau în curte i-au arătat unde sunt și el a venit repede la mine, dându-l la o parte pe subofițer.

Și eu, și ceasul ne-am considerat salvați, că după atitudinea maiorului am dedus că nu va fi brutal cu prizonierul, numai că ridicând mâna prea sus, ca să dea mâna cu mine, am crezut că vrea să mă lovească, dar nu a avut această intenție, ci a dat mâna, arătându-se vesel că a capturat un general, faptă care desigur atrăgea o distincție...

M-a condus, împreună cu șeful de stat major și vreo 20 de ofițeri români (pe nemți îi separase) la un comandament de Divizie sau Corp de Armată, la Mihăești, unde un maior foarte ceremonios și amabil, ne-a întrebat întâi dacă ne este foame și de câte zile n-am mâncat! În adevăr că în ziua aceea nu mâncasem nimic, dar nu eram atât de flămânzi, cât obosiți (trenurile regimentare, cu hrană, fuseseră capturate în regiunea Sărat, în ziua de 23 august).

Ne-a servit câte o felie de pâine și o bucată de slănină (mie mi-a servit și un pahar de vin). M-a întrebat apoi ce aveam de gând să fac cu Divizia. Interpretul, un sergent moldovean din Cuban, cam cu greu tălmăcea întrebarea, am răspuns că intenționez să străpung încercuirea spre Tatar Bunar, dar că aflând de încheierea armistițiului, nu am mai făcut nimic și am trimis un parlamentar, de care maiorul spunea că nu știe nimic.

De la Mihăești am fost duși toți ofițerii într-un camion timp de 24 de ore prin diferite sate, până când ofițerul care ne conducea a găsit Comandamentul ce-l căuta (Comandamentele fiind în deplasare, cu greu l-a putut găsi).

Am fost duși la un Comandament de Armată, unde mie și șefului de stat major ne-au servit masa la popota ofițerilor și am fost bine primiți și apoi interogați.

M-au întrebat dacă am dedus, din informațiile ce le aveam, intenția lor de a începe atacul și dacă am putut aprecia ce densitate de artilerie au avut pe km de front. Voiau să știe dacă pregătirea lor de atac a fost bine camuflată.

Am răspuns că din schimburile observate pe front reieșea că atacul era de așteptat, cât privește densitatea de artilerie nu am putut s-o apreciez fiindcă sectorul dintre Limanul Nistrului și Mare pe un front așa de întins atacul l-am apreciat că era demonstrativ și nu putea avea niciun succes. Au spus că în sectorul de efort au avut 240 de tunuri pe km de front! În acest sector al Diviziei 110 noi aveam un tun pe 3 km! (5 baterii plus 10 secții tunuri Krupp, de 75%, plasate pe litoralul maritim).

**„În noaptea de 28 august la ora 24.00
a venit un ofițer și ne-a invitat
să ne pregătim pentru plecare
cu avionul la Moscova..”**

Generalul care ne interoga (eram cu șeful de stat major, colonelul Constantinide) mi-a propus să refac divizia care

Legitimăția de călătorie a gl. Spirea

Ofițeri români cu familiile lor la Bazargic

acum se împrăștiase și să merg alături de ei, explicându-mi situația armatei române prin lovitura dată la Iași. Am cerut ca să mă pună în legătură cu Marele Stat Major, de la care să primesc ordine. De altfel, această M.U., neavând servicii și mijloace de transport, nu putea întreprinde operațiuni de mișcare, era o divizie teritorială. De la acest Comandament am fost dus eu singur fără șeful de stat major la Comandamentul Tolbuhin. Șeful de stat major a fost dus ca prizonier în Rusia împreună cu ceilalți ofițeri – unde a stat 7 ani.

La acel Comandament au mai sosit 5 generali germani, comandanți de divizii și au fost aranjați pentru fotografiat, dar eu arătând că nu mă consider prizonier și nu sunt dispus pentru fotografiat, am fost lăsat la o parte și am rămas nepozat. Și am fost interogați, fiind întrebat de un general colonel: „cum ați dus-o cu nemții?”. Am răspuns că nu am avut niciun conflict cu ei și cei ce au fost sub comanda mea s-au arătat foarte disciplinați. Pe nemți i-a întrebat: cum ați dus-o cu românii? Și un general german a răspuns că: „Românii nu sunt ca italienii...”

În noaptea de 28 august la ora 24.00 a venit un ofițer în camera noastră, a prizonierilor, unde dormeam pe paie și ne-a invitat să ne pregătim pentru plecare cu avionul la Moscova. Eu am protestat iarăși și m-au întrebat dacă vreau să văd Moscova. Am răspuns că-mi rezerv această plăcere pentru mai târziu, când va fi pace și am fost lăsat pe loc, plecând numai cei cinci generali germani. Mi s-a cerut apoi o „aftobiografie” pe care am dat-o, având și un mic conflict cu ofițerul interpret, care era un fost căpitan din marina militară română, anume Sișkin, originar din orașul Reni (Basarabia). M-a întrebat de ce am intrat în război! I-am răspuns că pentru Basarabia, care e provincie românească. Mi-a ripostat că nu e românească, ci moldovenească și că moldovenii nu sunt români! I-am răspuns și eu: „nu cred că la liceul Lazăr ai învățat așa!” (Vorbind foarte bine românește îl întrebam de unde știe așa bine românește și el a răspuns că a făcut liceul la „Lazăr”, în București).

Comandamentul Tolbuhin fiind în deplasare, am fost luat cu acest comandament și prin Bolgrad-Isaccea (unde se

construia un pod) am fost adus la Constanța în ziua de 3 septembrie 1944 și am fost predat garnizoanei Constanța cu o notă scrisă prin care se cereau scuze din partea Comandamentului pentru reținerea mea.

Comandamentul urma să treacă în Bulgaria, dar pe hărțile sale nu avea trecută noua frontieră a României cu Bulgaria, în urma cedării Cadrilaterului prin dictatul de la Viena din 1940. M-au rugat și le-am trasat-o eu. **A fost prima colaborare cu aliații!**

(subl. autorului, în manuscris)

De parlamentarul nostru trimis la ruși, nu am putut afla nimic, în schimb, când eram la Bolgrad a apărut un nou parlamentar român, generalul Stănescu Romulus, care fusese trimis de Armata a 3-a română la Ismail, dar care a fost dus la Odesa și de aci adus la Grupul Tolbuhin, la Bolgrad, iar de aci la Constanța, predat și el garnizoanei odată cu mine. (El era comandantul titular al Diviziei 110 I. și se găsea în concediu medical când a început ofensiva sovietică. Suspendându-se concediile, s-a prezentat la Armata a 3-a, care l-a trimis ca parlamentar.).

De la Constanța am plecat la București la M.St. M., unde am fost informat că comandamentul C. 3 A. se află la Roșiori de Vede, unde am ajuns în ziua de 7 septembrie. De aici Comandamentul C. 3 A. s-a deplasat la Craiova, unde s-a reorganizat și a luat denumirea de **C. 6 Armată**. (subl. autorului).

Cu acest Comandament am plecat în Ardeal și am ajuns la Careii Mari la 25 octombrie, chiar în ziua când a fost cucerit acest oraș.

*„Astăzi este mare sărbătoare!
Se serbează o nuntă mare
Mirele este amiralul Horty
Mireasa este Transilvania.
Armata noastră glorioasă
Înaintează în Ardeal
Iar Valahii fug...”*

Așa grăia o broșură de propagandă maghiară, pe care am găsit-o în localitatea Percupa (Ungaria), în casa parohială. Pe coperta broșurii era pozat Amiralul Horty, călare pe un cal falnic (în lipsă de „vas-amiral”) urmat de nuntași...

Valahii n-au fugit, dar au părăsit Ardealul de Nord, cu inima strânsă, în urma Dictatului de la Viena, în 1940, așteptând ziua răzbunării. Această zi a sosit la 26 octombrie 1944, când Valahii au trecut pe teritoriul ungar, fugărind „glorioasa armată”.

Teodor Castrișanu

Mobilizat, în 1916, cu gradul de căpitan de rezervă la Regimentul 3 Artilerie Grea, căpitanul de rezervă Teodor Castrișanu (1885-1961) a participat pe frontul de sud, în apărarea cetății Turtucaia, unde a căzut prizonier. Despre soarta în prizonierat a lăsat un carnet de însemnări, din care am publicat fragmente în numărul trecut al revistei.

Paginile de mai jos, inedite, evocă momente de dramatism prin care au trecut ofițerii și soldații români.

Teodor Castrișanu, Acum înțelegem noi cât de mare este valoarea unei arme în mâna celui care o poartă...

...Așa, din senin, i se năzărea câte unuia nu știu ce, apuca arma cu amândouă mâinile de la gura țevii, o învățea în jurul lui, strigând un „haida!” teribil, și se apropia de marginea convoiului sau intra de-a binelea până în mijlocul nostru. Cei ce nimereau în raza învățiturilor lui nebune picau la pământ plini de sânge, iar cei de pe de lături se îndesau unii într-alții îngroziți și trimiteau spaima, ca printr-un fir electric, până în capul coloanei.

Acum înțelegem noi cât de mare este valoarea unei arme în mâna celui care o poartă. Numai acum putem înțelege și simți freacă, fiorii de care e coprinsă o turmă, când lupul își arată colții în preajma unei stâne. Cât regretăm armele noastre lăsate grămezi-grămezi pe malul apei și în curtea Cercului militar! Acești briganzi ar fi plătit poate scump îndrăzneala și sălbăticia lor, dacă am fi avut măcar săbiile cu noi. Dar este prea târziu...

Convoiul merge, când mai încet, când mai repede și agitat, după cum îl îmboldesc și lovesc cei care îl mână.

Din deal coboară acum în goana mare a cailor, în țipete și chiote asurzitoare, o mulțime de călăreți urâți și înfricoșători la vedere.

Sunt pentru noi ca niște arătări ieșite din fundul iadului.

Se reped așa, călări, cu săbiile scoase, răgând. Nu știm ce vor. Încep să percheziționeze și să lovească pe cei din 'naintea noastră. Ne scoatem banii de prin buzunare, ca să-i avem la îndemână și să scăpăm de percheziția lor brutală. Însă ei nu se mulțumesc numai cu bani. Jambierele și ghetetele ofițerești le iau ochii, îi fac să cadă în extaz. Le scot de pe picioarele ofițerilor, le sucesc în toate chipurile și le privesc cu niște ochi mari, întocmai ca sălbăticiii de pe coastele africane, care se prăpădesc după sticlele colorate și după nimicurile pe care le găesc în câte un biet vas împotmolit în nisipurile țărnelor.

Pofta jafului li s-a ațâțat. Acum caută și giuvaericele. Mulți ofițeri, ca să scape de jaf și de lovături, își leapădă chipiurile, își rup epoleții, sperând că astfel vor putea trece

drept oameni de trupă. Tâlharii însă cu mirosul tâlhăriei: îi dibuie repede. Batiste, inele, ceasornice și câte alte lucruri, ținute, unele ca obiecte de mare preț, altele ca amintiri scumpe, nu sunt părăsite de ofițeri în acele câteva clipe grozave ale jafului.

Lângă mine pășește trist un ofițer de infanterie. O santinelă îl oprește și-i bolborosește câteva vorbe, apucându-i amenințător mâna stângă.

- Hait! Vrea să-mi ia verigheta din deget.

- Dă-i-o! Altfel nu scapi de el, îi șoptesc eu.

Se căsnește, se străduiește camaradul în fel și chipuri, dar degetul umflat de căldură nu lasă verigheta să iasă.

- Ha? exclamă namila înfuriată, vârându-și mâna în fundul buzunarului și scoțând de-acolo un briceag cât toate zilele.

Ofițerul îngălbenește.

- Vrea să-mi taie degetul!

Un pat de pușcă repezit de un altul pe la spate se năruie greoi în ceafa nefericitului ofițer, care cade în nesimțire.

- Stai, bre! spun eu bulgarului și, mai cu gesturile, mai cu vorba, îl fac să aibă puțină răbdare, până când în sfârșit, cu chiu-cu vai, isbutesc să trag verigheta din degetul celui căzut și să i-o întind. Bulgarul o ia, o privește lung, dă din cap mulțumit, își închide briceagul cel uriaș și, aruncând o căutătură plină de răutate spre fostul proprietar al inelului, îi mai dă vreo două lovături în piept cu potcoava cisme și se duce înainte, bodogănind.

Un altul se oprește brusc în fața maiorului D., care merge înapoia mea, abătut, cu ochii în jos.

- Pări! Pări! îi strigă bulgarul șezând cu mâna întinsă.

- Nu mai am parale! răspunde maiorul și își întoarce buzunarele pe dos, ca să-i arate că a fost jefuit de alții mai 'nainte. N-are însă timp să demonstreze mai mult, căci baioneta bulgărească i se înfinge adânc în piept, în dreptul inimii.

- Ah! M-a omorât! atât mai poate să spună și cade jos,

fără suflare, sub picioarele celor ce vin din urmă zoriți de loviturile santinelilor.

Îmi fac cruce și cu durere mă despart de acest ofițer care știuse să lupte atât de bine pe linia centrelor și care n-a avut măcar mângâierea de a muri acolo, pe front, în viforul gloanțelor, ca un erou ce era.

Am povestit aici numai scenele pe care le-am văzut petrecându-se în jurul meu. Lucrurile trebuie să se fi întâmplat la fel pe toată lungimea convoiului, căci prea multe sunt trupurile peste care, cu toată fereala noastră, suntem nevoiți să le călcăm sau să le lovim cu picioarele, împinși de graba și furia santinelilor.

„De-acum o să vedeți voi pe dracul!...”

Soarele cată spre asfințit. Pe dealul Șeremetului, de-asupra orașului, suntem adunați toți ofițerii laolaltă.

Cu capetele goale, mare parte dintre noi fără jambiere, fără ghetete, unii fără vestoane, sau chiar fără pantaloni, pârliti și plini de țărână pe mâini și pe față, cu cearcăni vineți sub ochi, nedormiți de atâtea zile, așteptăm în tăcere și nu știu ce-are să se mai întâmple cu noi.

La spatele nostru, în poarta unei curți, o mitralieră cu doi servanți ne privește liniștită, cu țeava spre noi.

Printre două șiruri de case se zărește la vale malul, dulcele mal românesc. Portul Oltenița se oglindește tremurând în apele Dunării. Nici o mișcare în port, în gară și prin împrejurimi.

În depărtare, orașul Oltenița primește resemnat ultimele obuze pe care i le trimite o baterie germană, așezată pe un deal turtucăian, nu departe de noi. Rezervorul de petrol din apropierea gării se mistuiește înălțând spre ceruri o urgie de nori negri și deși de fum.

Mă străduiesc să șterg cu o batistă sângele din ceafa unui camarad, atins și el de o baionetă în cap, când deodată mă pomenesc că cineva mă lovește zdravăn cu palma peste umăr. Mă întorc să văd. E un soldat bulgar, care, părăsindu-și compania așezată în dosul unei barăci, vine să ne privească, din curiozitate.

- Mă, și eu am fost la Rumania!

- Așa? Îmi pare bine.

- Am muncit la o moșie, lângă Brăila. Și la Galați am fost, mă!

Avea poftă de vorbă.

- Ce sânteți voi? Ofițeri, mă?

- Da.

- Se uită de sus până jos la mine, cu mâinile-n șold. E mândru, ca omul care a ajuns acolo unde nu s-a gândit vreodată.

- V-am bătut, mă! De-acum o să vedeți voi pe dracul! Ia să băgați de seamă, că o să vie „polcovnicul” nostru ăl mai mare să vă vadă. Să fiți cuminte, că ăla bate rău când se supără...

Și pleacă p-aici încolo, trecând în revistă întregul grup al ofițerilor.

În depărtare, pe șoseaua Daidîrului, se ridică un nor de praf. Cu încetul, ne lămurim, o ceată de călăreți, ce se apropie de noi în galop.

- Gospodin polcovnic! strigă un bulgar de lângă mine. Santinelele se fac stane de piatră.

Înconjurat de ofițerii săi de stat-major, comandantul bulgar se oprește în fața noastră. E înalt, smead, cu o mustață de culoare închisă și se silește să-și dea un aer grav.

- Ofițer rumanschi?

- Da! răspund câțiva din ai noștri.

Nu-l surprinde de fel halul în care ne găsește. Nu se miră câtuși de puțin, când vede că i se prezintă câteva sute de ofițeri goi și desculți.

Simțim că e momentul să-i atragem noi atenția și să ne plângem împotriva jafului la care s-au dat santinelele bulgare.

Căruntul colonel M. face câțiva pași înainte și se adresează ofițerilor inamici:

- Vă rog, este cineva care să vorbească românește?

Nu răspunde nimeni.

- Dar nemțește sau franțuzește?

Aceeași tăcere. Comandantul bulgar și toți ofițerii din escorta sa holbează niște ochi mari, nedumeriți. Nu știu decât bulgărește.

Din spatele lor își face loc un călăreț, un locotenent cu părul gălbui și cu trăsături mai puțin bulgărești, și ne întreabă în franțuzește ce dorim.

Cu ajutorul acestui tălmăci, colonelul M. arată tot ce-am îndurat, le reamintește că prizonierii în alte țări sunt puși sub scutul unor legi care le asigură viața și cere pentru noi un tratament mai omenos.

Comandantul scrâșnește din dinți, dă pinteni calului, în timp ce tălmăciul, un om mai subțire, ca s-o dreagă, ne spune în limba franceză:

- Ce să vă facem? Așa e la război!

A înserat de-a binelea. În curtea barăcilor e o forfotă mare. Magaziile și depozitele românești sunt devastate. Cojoace, opinci, bocani, lăzi cu zahăr, saci cu galeți și pesmeți și tot felul de bunătăți sunt împrăștiate pe jos, ca la iarmaroc. Fiecare ia ce vrea, se încarcă cât poate, în timp ce soldații noștri, câteva mii, șed la o parte, înconjurați de santinele și nu au voie să se miște un pas măcar. Ei privesc cu jind acest belșug care până ieri a fost al lor și din care alții se înfruptă cu atâta lăcomie.

Torturați de foame și chinuți cumplit de sete, ei se vaietă, se închină, aiurează...

- Ah! nu mai pot! Moor, mor de sete! strigă un milițian bătrân, svârcolindu-se cu pânțele în țărână.

Cine să-l asculte? Omul de piatră care șade cu arma în mână lângă el și care nu se mișcă decât așa, din când în când, pentru a potoli vaietele celor ce se tăvălesc pe jos cu câte o lovitură de cismă?

Sunt vârât și eu, împreună cu ceilalți ofițeri, într-o baracă de lemn, jumătate îngropată în pământ. Acolo,

înghesuindu-ne unii într-alții, ne lungim de-a dreptul pe scânduri, fără un așternut, fără un învăliș, fără paie măcar.

Mulți ofițeri, istoviți de chinurile și emoțiile acestei zile fatale, ațipesc deîndată ce se așază jos.

Întunericul se face din ce în ce mai negru în baracă. Nu se mai aud decât văicărelile și țipetele soldaților de-afară. La răstimpuri, niște împușcături scurte culcă la pământ pe cei care încearcă să-și ia lumea-n cap.

Foamea și mai ales setea mă chinuiesc și pe mine. Răcoarea se mărește și, spre miezul nopții, un junghi îmi trece fulgerător prin pieptul meu slab îmbărcat de un veston subțire. E avertismentul suferințelor viitoare. Cad pradă frigurilor. Prin fața mea trec tot felul de vedenii. În besna de nepătruns, ochii mei nu mai lămuresc decât chipuri de călai uriași, cu capul mare, cu sprâncene stufoase, cu fețe pământii, hidoase, ținând câte o măciucă în mână...

Așa am dormit în prima noapte a captivității mele...

„Fiți prudenți, căci altfel nu știu ce vi s-ar putea întâmpla în Bulgaria. Eu îmi cunosc neamul!...”

Mă deștept în zorii zilei. Prin curtea cazarmii zac lăzi de provizii aruncate, răvășite și prădate. Bulgarii iau din ele ceea ce le convine, își umplu dăsgii și-și văd de drum.

Pe șoseaua Silistrei urcă din greu carele încărcate cu tot felul de arme românești, adunate de pe uliți și de pe malul Dunării.

Frigurile nu m-au lăsat. Aș dori să-mi spal puțin obraji plini de praf, dar nu e chip să fac rost de apă. Santinelele, destul de numeroase, dau ocol barăcii și nu ne lasă să facem nici cea mai mică mișcare. Își vorbesc unii altora într-un grai atât de urât, cu un ton atât de răstit, încât n-am îndrăzni niciunul să le adresăm vreo cerere, fie ea cât de neînsemnată. De aceea, stăm fiecare ghemuiți la locurile noastre, cu resemnare în suflet, tăcând și așteptând noile clipe și noile surprize pe care ni le rezervă soarta.

Un locotenent medic, îmbrăcat în uniformă bulgară nouă, își face apariția în ușa barăcii. Îmi pare o figură cunoscută.

- Cum? Și tu ai căzut prizonier? Îmi zice el pe românește.

După glas, l-am recunoscut imediat. Și-a făcut studiile, pe vremuri, la facultatea noastră de medicină, unde trecea drept român

macedonean. Acum însă e patriot bulgar.

Intră în baracă, se interesează dacă avem și medici printre noi. E foarte încântat de succesul lor din ajun și ne dă povața să ne purtăm bine în captivitate.

- Băgați de seamă, ne zice el, să fiți cu ochii în patru. Fiți prudenți, căci altfel nu știu ce vi s-ar putea întâmpla în Bulgaria. Eu îmi cunosc neamul!

Iată încă un frumos avertisment pentru noi. Nu putem ghici ce are să ni se întâmple, dar e ceva lăuntric, care ne posomorăște fețele la toți și ne face să ne gândim cu teamă la viitor.

- Eu cred că or să ne împuște, zice un locotenent uscățiv, lungit într-un colț, pe scânduri.

- Și eu cred asta, zice altul. Căci dacă ar fi avut de gând să ne țină în viață, nu ne-ar fi lăsat așa, în părăsire, nemâncăți și nebăuți de atâta vreme.

- Haidaa! Scoro po cëtiri! Se aude un glas grav, de afară.

- Haidaa! repetă la rândul lor și santinelele din ușă.

Acest „haidaa” ne sună atât de straniu! Îl înțelegem, însă, așa, vag. Știu că înseamnă o poruncă de mișcare. Dar ce mișcare? Încotro?

Toată lumea se înfioară, se ridică în picioare, toți se pregătesc să facă ceva, însă nu știe nimeni ce. Așteptăm o lămurire. Câteva paturi de pușcă și câțiva ghionți de-ai santinelelor fac în sfârșit pe ofițerii de lângă ușă să înțeleagă că e poruncă să ieșim afară și să ne așezăm câte patru. Ne luăm după ei și facem la fel. Coloana este lungă și înconjurată de soldați cu baioneta la armă și cu dușmănie în priviri. În frunte, fără nici o vorbă se așează un ofițer bulgar călare. Fără a ne privi, strigă și el un „haida!” și convoiul pornește greoi și tăcut.

Încotro? Nu ne-o spune nimeni.

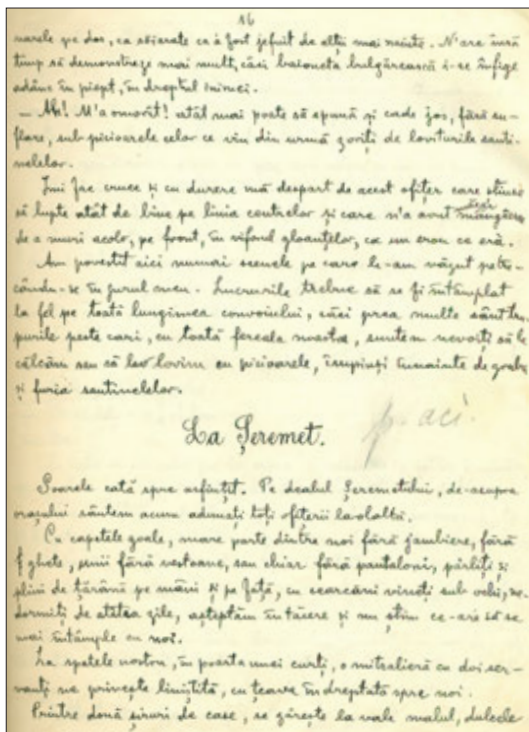
Câțiva ofițeri superiori mai bătrâni, îngrijorați, încearcă să vorbească comandantului bulgar.

- Unde ne duceți?

- Vrem să știm ce-aveți de gând cu noi?

Și avem într-adevăr motive destul de temeinice să ne temem și să ne turburăm. Pornim, goi și flămânzi, la un drum care ghicim că o să dureze mult, după proviziile cu care și-au încărcat santinelele dăsgii. Plecăm la un drum care avea să treacă prin sate și prevedem că populația civilă, cu care am făcut deja cunoștință la Turtucaia, nu va fi tocmai blândă cu noi.

De toate acestea credem că trebuie să-l punem în cunoștință pe comandantul bulgar. El însă ridică din umeri în semn că nu

O filă de manuscris

înțelege, ne răspunde un „ne răzbirăm” arogant și dă pinteni calului; iar santinelele ne lovesc și ne silesc s-o pornim înainte, pe șoseaua Staroselului.

O ultimă privire, o ultimă și duioasă salutare frumoasei Oltenițe, care încă mai trimite spre ceruri fumul negru al caselor incendiate și iată-ne înfundați printre dealurile bulgărești, care ne răpesc poate pentru totdeauna din fața ochilor priveliștea malului dunărean, pe care, nu din vina noastră, nu l-am putut apăra...

Mergem încet și o apucăm pe drumul ce duce spre orașul Razgrad.

Colbul șoselei și căldura înăbușitoare ne-au înnegrit obraji făcându-ne de nerecunoscut. Mă uit înapoia mea și convoiul nostru îmi aduce aminte de „Pohod na Sibir!”. Căderea noastră de la Turtucaia fusese atât de fulgerătoare! Surprizele prin care am trecut s-au succedat cu atâta repeziciune unele după altele, încât n-am avut până acuma răgazul de a ne gândi la situația noastră tristă. În lungul drum însă, urcând și coborând dealurile nenumărate și străbătând pădurile nesfârșite ce ne ies în cale, lăsăm gândurile să sboare înapoi spre locurile și spre zilele pe care poate nu le vom mai vedea.

Și mergând așa, abătut, de multe ori se întâmplă să mă depărtez cu un pas-doi de șirul alor mei. Atunci, câte un glas răstit, ieșit ca din fundul pământului, sau câte un pat de pușcă, cu strășnicie repezit în coasta-mi, mă readuce la rând și mă reculege. Suntem o biată turmă, dăruită de Dumnezeu cu niște ciobani nemiloși, plini de ură.

De la colonel până la sublocotenent, toți suntem tratați la fel. Comandantul merge înainte, călare, și nu catadicsește să ne privească. Ocările și înjurăturile santinelelor se face că nu le aude. Sunt unii dintre noi, care, trudiți de frământările din ajun, ar dori un repaus, să se lungească puțin pe un petec de iarbă, la marginea drumului, sub umbra unui copac. Dar cui s-o spuie?

Își târăsc picioarele cu atâta greutate, că te miri cum de nu cad jos leșinați.

Pe lângă noi trec spre Razgrad sute de căruțe cu coviltir, purtând în ele răniți. Șirul carelor curge neconținut. Nu credeam ca bulgarii să aibă așa de mari pierderi în oameni. Valea Daidârului, spun unii, s-a prefăcut într-un mormânt imens. Pe acolo, venind la atac, cu armele la subțioară și fără a mai face salturile și micile săpături prevăzute la carte, au fost secerăți de ai noștri. Mai târziu, din gazetele bulgărești, am aflat că au avut la Turtucaia opt mii de morți și peste patrusprezece mii de răniți. De aceea și ura lor cea mare, îndreptată în special împotriva noastră, a ofițerilor.

Tot pe acest drum au fost transportați și oamenii noștri de trupă făcuți prizonieri cu o zi mai înainte.

Din loc în loc, în șanțurile șoselei sau pe la câte o margine de porumbiște, se văd soldați români lungiți, fără suflare. Sunt mutilați în așa chip, că ni se ridică părul de groază. Unii au ochii scoși, alții sunt cu nasul și urechile tăiate; iar alții și mai oribili la vedere.

Lângă o piatră kilometrică, un infanterist cu galoane de

sergent zace cu fața-n sus, cu pumnii strâns înfipti în țărână și cu pantalonii desfăcuți pentru a lăsa să se vadă o rană adâncă, făcută de baionetă ceva mai jos de osul coccis.

Aceștia sunt desigur dintre nefericii care nu s-au mai putut ține de coloană din cauza oboselii și a nemâncării. Străbatem îngroziți aceste locuri în care văzduhul miroase a hoituri și unde ciorile, sătule de ospăț, ne întristează cu croncănitul lor funebru.

Inimile noastre tresar când din vârful unui deal zărim câte un sat și ne rugăm la Dumnezeu ca drumul nostru să nu treacă prin el. O fluturare de teamă cuprinde întreg convoiul și un curent se formează de la margini spre centru. Fiecare caută să-și asigure din vreme un loc mai înăuntrul coloanei, ca să fie mai ferit de atacurile populației.

Încă de la intrarea satului, femeile se interesează întrebând cine suntem, iar santinelele răspund ridicând capul cu trufie: „Ofițir Rumanski!”. Femeile holbează ochii nedumerite, apoi se luminează la față, își fac semne una alteia, zvonul pornește cu repeziciune prin toate casele, pe toate ulițele și în scurt timp întreg satul e în picioare de o parte și de alta a șoselei.

- Ha-ha! Auzi ici-colo câte unul, pe românește. România Mare? Na! Și ne arată cotul.

Sau câte un altul care-și înfinge pumnii în buzunare:

- Domnule mamaligarescule! Hai?

Am observat că în Bulgaria ne-a mers cam peste tot porecla de „mămăligari”. La ei, la țară mai ales, mâncarea favorită este un fel de fiertură de grâu pe care o numesc „bulgur”. Cei mai mulți ne fac impresia că cunosc binișor treburile de la noi, de vreme ce, în ocările ce ni le aruncă, amestecă cu mult necaz și numele unora dintre oamenii noștri politici. Am auzit atât de des numele lui „Tache Ivănescu”, cum îi zic ei.

La colțurile străzilor unde sunt adunați mai mulți, câte un patriot îndârjit se repede în convoi cu ciomagul, lovește în toate părțile, iar santinelele și ofițerul privesc cu nepăsare. Multă teamă ne pricinuiesc nouă cei de pe trotuare.

Femeile ne huiduiesc, copiii se țin după noi droaie, cântând cântece în care se vorbește dușmănos despre România și aruncă cu pietre.

Abia la ieșirea din sat începem să răsflăm mai din plin și ne pipăim, să vedem care din noi avem capetele sparte sau câte un umăr mai certat cu ciomagul...

Numai cu prilejul trecerii noastre prin satele și orașele bulgărești, am putut constata cât ne urăște acest popor tăcut, pe care l-am ignorat întotdeauna, crezându-l inofensiv. Îndeosebi acei care ne-au huiduit și ne-au batjocorit mai mult erau dintre cei care știau bine românește, acei pe care i-am hrănit prin România ca grădinari și ca muncitori pe la moșii. Unii se vârau amenințători până în mijlocul nostru, cercetând și întrebând dacă boierul „cutare” de la Brăila, sau administratorul de moșie X se află printre noi și țineau mâna pe cuțitul de la brâu, gata „să-și facă gustul!”...■

Vasile Năstase își scrie amintirile „din copilărie și până la supărătoarea bătrânețe” destul de târziu, prin 1995, la vârsta de 83 de ani.

Sunt pagini remarcabile, scrise cu sinceritate, cu durere în suflet și cu naivitatea omului care nu știe să mintă și nici să înflorească viața. Vasile Leonte nu face literatură. Nu-și alege cuvintele. El își spune povestea vieții, „...cu bune și cu mai multe necazuri nedorite...”

Născut în 1912, în comuna Hairancheoi, azi Dumbrăveni, județul Constanța, în familia lui Ilie și Maria Leonte, țărani săraci din comuna Talpa Buscoveni, Vlașca, fugiți de urgență răscoalei de la 1907 și stabiliți în Dobrogea, unde s-au îndeletnicit cu creșterea animalelor și cultivarea pământului. A fost obișnuit de la o vârstă fragedă cu munca și greutățile vieții. N-a făcut școală multă, dar inteligența nativă și hărnicia l-au ajutat să treacă prin momente dintre cele mai dificile...

Dureros, războiul l-a scos pentru prima dată în lume și, pe unde ajunge, este foarte atent la oamenii altor nații și, ca orice om simplu, de la țară, încearcă să le înțeleagă obiceiurile și durerile. În Polonia, îl impresionează copiii care cerșeau, la ei acasă, pâine de la soldații străini care curgeau șiruri-șiruri spre Răsărit. Copiii, notează Vasile Leonte, plângeau și spuneau: „Otieț net, mati esti, hlieba net”... Tata, nu; mama, da, pâine, nu!...

Am ales din acest manuscris inedit – pus la îndemână de fiul său, cunoscutul grafician și caricaturist Leonte Năstase – câteva fragmente care evocă războiul: plecarea pe front, cu episodul emoționant din gara Constanța, când soldații Regimentului 34 își iau rămas bun de la familia, mulți cu lacrimi în ochi și cu durerea despărțirii de cei dragi, drumul spre zona de operații, cu trenul și apoi, zeci de kilometri, în marș, prin întinderi nesfârșite de nisip și stepă, până la Cotul Donului... (D. Roman)

Vasile Năstase, Amintiri din armată și din război

...Pe 6 septembrie 1942, în jurul orei 16, am avut îmbarcarea din gara Palas, Constanța. Când garnitura noastră s-a pus în mișcare, atât de pe peronul gării, cât și de la noi, din vagoane, s-au pornit hohote de plâns, mai ales că erau două contingente tinere, '42 și '43. Noi, care eram contingente mai bătrâne, '34, căutam să ne abținem, dar nu a fost cu puțință. După o jumătate de oră s-a abătut tăcerea. Se gândea fiecare la ce lăsase acasă. Călătoria a fost: Focșani, Adjud, Cernăuți.

De la Cernăuți au început să se vadă cruci cu căști românești pe ele, dar și de alte nații. Pe acolo trecuse, cu un an înainte, furia războiului. Îmi amintesc de caporalul Bică Victor, din Rasova, care privea la cruci și spunea: „*Măcar de o cruce de-am avea și noi parte.*” Dar nu a avut parte nici de viață, nici de cruce, căci la 22 decembrie 1942 a fost sfărâmat de un proiectil.

Dar să ne continuăm călătoria. Trecând de granițele țării noastre, ne-au surprins aceleași dureri, ca și când am plecat din Constanța. Am trecut pe teritoriul Poloniei. Am ajuns la Lemberg (astăzi Liov – n. red.), cu multe ramificații de cale ferată și toate liniile încărcate cu imense garnituri de trupe, germani, italieni, toți îmbrăcați bine, cu o ținută frumoasă, în vagoane aveau paturi de dormit, parcă mergeau la paradă. Numai noi, românii, eram ca la noi, cu paie așternute în vagon, iar ținuta de militar lăsa mult de dorit. Ne spuneau „țiganii lui Antonescu”.

De neuitat mi-au rămas copiii polonezilor, care cerșeau pâine, plângând, la ei acasă. Și unul spunea: „Otieț net, mati esti, hlieba net”...

Am ajuns la Dnipropetrovsk trecând un fluviu (Nipru – n.red.) parcă mai mare ca Dunărea noastră, și ne-am oprit în gara Stalino, unde am debarcat, trecând Donețul.

Am fost cartiruit la un bătrân, care ni s-a adresat, rugându-ne, dacă avem nevoie de ceva, să cerem, că ne dă, numai să nu furăm. Dar preotul, când ne-a împărțășit, ne spusese să nu luăm nimic de la ei, că ne otrăvesc, că ei nu au copii, nu au neveste, la icoane le-au scos ochii. Bătrânul insistă. Atunci, văzând bunăvoința sa, i-am zis să ne dea țuică. S-a dus și a adus o stacană de vreo trei kile, a băut el primul din ea și apoi mi-a dat-o mie. Grupa mea era cu un efectiv de 22 de oameni la un tun anticar Breda. După ce am servit țuica, i-am dat cupa brătânului și i-am sărutat mâna. Omul, văzând că i-am respectat bătrânețea, m-a invitat înăuntru. Îmi era teamă să mă duc și am luat cu mine și pe cei patru caporali și cu cel care știa rusește, șase, am avut curajul de am intrat pe un hol lung. În dreapta mea văd o icoană, frumoasă, fără să aibă ochii scoși, cum ne spunea preotul. L-am întrebat dacă Stalin îi lasă să se închine. Bătrânul mi-a răspuns: Stalin te lasă să te închini la cine vrei, numai Constituția să n-o încalci. Am intrat în camera unde era o masă cu de toate, în stânga mea, pe un covor frumos, o ramă mare cu diferite poze de băieți și fete tinere. L-am întrebat: „Cine sunt?”. Bătrânul mi-a răspuns: „Copiii mei”. Avea patru băieți și trei fete și a lăcrimat și mi-a spus că doi băieți muriseră la Odesa și mai avea doi în viață și se ruga la Dumnezeu: „Să avem norocul să scăpați și să-mi scape și mie băieții.”

A doua zi am pornit la drum, spre Don, lăsând pe bătrân cu lacrimi în ochi.

Teritoriul dintre Don și Doneț era numit Bazinul Donețului, și pe bună dreptate, căci în multe locuri se săpau tranșee în cărbune. Dezgustător era că mulți kilometri i-am mers prin nisip. Pe câmpuri întinse, mașini, tancuri, tunuri distruse. Cimitire de toate națiile. Groaza era tot mai apăsătoare, nisip nesfârșit...

Dar ofițerului nostru, Ștefănescu Gheorghe, i-a venit pofta să cânte plutonul. Fără să țină seama că prin nisip nu poți ține cadența de care cântecul are nevoie. A trecut la pedepsirea noastră. A rupt rândurile, culcat... scoateți ranițele și trageți nisip în ele, ne-a încolonat și pas alergător... Să prindem compania din urmă. După circa 200 m am căzut jos toți, soldații peste mine. Supărat, m-am ridicat și am deșertat ranița. Atunci toți ostașii au descărcat ranițele. Ofițerul s-a supărat foc. Era primul conflict între noi și dânsul. Noi îl cunoșteam din cazarmă că era înfumurat, când primea dimineața raportul, în derâdere ne da „Bună dimineața, mârlnime!”

Dar să ne vedem de drum. După o lună de marș, comandantul regimentului, domnul colonel Jugănar, s-a gândit să ne încurajeze: „Peste două zile intrăm în zonă mai periculoasă. Și Divizia 9, din care și regimentul nostru, 34 Infanterie, face parte, trebuie să ocupe cota 228, la Don. Până acolo să fim mai distanțați, să fim asigurați în caz de vreun atac prin surprindere...”

După o lună și cinci zile am ajuns în zona de operații de luptă. Era după-masă, o liniște de te făcea să crezi că nu există inamic. Cea mai înaltă cotă, 228, a fost ocupată de Compania 5, la stânga ei era Compania 6, comandată de căpitan Poienaru. În dreapta companiilor 5 și 6, un interval de circa 100 m. Aveam tunul meu anticar Breda, în dreapta mea imediat începea lanțul de trăgători din Compania Pionieri. Peste Compania Pionieri urma Compania 2, tot din Regimentul 34 Inf.

Era 10 octombrie 1942. Pe la orele 16, regimentul nostru ocupase poziția de luptă fără vreun foc inamic. Dar un ofițer, comandant de pluton, de la Compania 2, a cerut căpitanului voie, că el nu a venit să stea și că el cu plutonul lui intră în luptă și, fără voia căpitanului, a ordonat plutonului să plece la atac. Rușii, care ne lăsaseră liniștiți până atunci, au dezlănțuit un puternic baraj de artilerie și branduri pe toată linia frontului, că din plutonul respectiv dacă au mai scăpat șapte sau opt ostași, la care domnul colonel Jugănar le-a dat drumul acasă.

Era prima zi de front pentru mine, când am auzit pentru prima dată glonț șuierând pe la ureche. Ce greșeală să pleci la atac fără să fii protejat. Dar ofițerii noștri, care îi aveam în linia întâi, erau rezerviști. Făceau trei luni armată și încă șase luni școala de ofițeri și erau băgați pe front. Mulți înfumurați. Și așa s-au produs multe greșeli, care nu le pot cuprinde aici.

Nu uit însă că și ofițerul meu mi-a dat ordin să duc tunul pe linia cu pușcași. Eu i-am raportat că este țintă prea mare,

dar dânsul insistă. Atunci am cerut să meargă cu mine să-mi indice locul. Și am plecat amândoi, dânsul înaintea și eu după. Ne-au observat rușii și au tras asupra noastră câteva proiectile de brand și atunci și-a dat seama că nu este bine și mi-a zis să las tunul pe loc. Și tot el îmi da un ordin: să fac releu din cinci ostași până la dânsul, la Punctul de Comandă Companie și prin releu să-i comunic cum se desfășoară ostilitățile și dânsul să dea dispoziții ce să fac. La câteva zile s-a abătut asupra noastră o vifoniță de era tot văzduhul plin de schije și gloanțe. Releul cunoștea ce are de făcut, primul care a sărit a rămas pe malul șanțului, al doilea și al treilea la fel, deci doi morți și unul grav rănit și am renunțat de a mai ieși cineva. După o oră și ceva focul a încetat și a urmat gâlceava cu domnu' sublocotenent, că nu am format releu. Atunci i-am arătat pe cei trei oameni care au pierit fără niciun folos. A plecat foarte supărat.

În ziua următoare, dis-de-diminează, vine să facă inspecție la arme. Fusesse o noapte plină de chiciură, armele erau murdare. la arma soldatului Păciu Oprea și i-o trânteste în cap. Ostașul se clatină și-i pornește sânge pe obraz. Eu i-am zis: „Nu suntem noi destul de însângerați?”. Ofițerul s-a supărat și mai tare și mi-a ordonat că nimeni nu mai are voie să tragă vreun foc fără ordinul dânsului. Dar când ghinionul te paște, nu-l poți ocoli. În noaptea următoare, o ceață încărcată de chiciură. Inamicul a profitat de ea și nu a mai pregătit atacul cu armament greu și pe firul văii, unde ceața era mai groasă, a încercat să pătrundă în spatele Companiei Pionieri. Tocmai trecuse o patrulă de-a noastră și ne atrăgea atenția să fim cu ochii în patru. Cu toate că nu dormisem toată noaptea, am țintit ochii pe firul văii. Parcă se mișca ceva prin ceață. Toți oamenii mei erau surprinși de somn, simt o spaimă și nu mai strig la nimeni, tremurând și de frică, și de frig. Am îndreptat tunul pe firul văii și dau drumul la o lovitură. Am trezit tot lanțul de trăgători. A început lupta direct corp la corp. Compania Pionieri avea inamic și în față și în spate. După vreo două ore de luptă, Compania Pionieri, ajutată de Compania 2, a reușit să respingă inamicul, luând și 20 de prizonieri.

După luptă, liniștea mi-a fost turburată, că trăsesem fără ordinul domnului sublocotenent. Nu mai puteam fi iertat. Mi-a făcut raport la Tribunal, să fiu chemat în fața instanței militare pentru neexecutare de ordin.

În ziua următoare vin doi curieri de la Punct Comandă Regiment și mă invită să-i urmez. Era o zi liniștită. Pe drum curierii mă obligă să predau arma și centura și să continuăm drumul. Am ajuns. Era o hrubă săpată pe sub pământ și câțiva ostași morți în fața hrubei. Mi-am dat seama ce mă așteaptă. M-au prezentat curierii în fața Justiției. Era prezent și ofițerul meu. Lipseau comandantul de regiment și comandantul de companie, cei mai cumsecade oameni. Erau așteptați, dar până atunci un magistrat a început să-mi pună întrebări: „Cum a fost cu ranița de nisip, de ce nu ai dus-o?”. Am răspuns: „Am dus-o până am căzut jos.” „De ce nu ai făcut releu?” „Pentru releu am pierdut trei oameni, doi morți și unul grav rănit, căci într-un regulament de război

spune că, atunci când ești surprins de un baraj de artilerie sau reperat de o mitralieră, nu scoți capul din adăpost, așa că nu am putut realiza releu." „De ce te-ai opus ofițerului, când a vrut să facă inspecția la arme?" „Nu m-am opus decât atunci când i-a dat cu arma în cap, atât am zis: că suntem destul de însângerați." „Dar ai mai primit ordin să nu mai tragi fără ordin?" Le-am explicat așa cum am arătat mai înainte. Între timp au sosit și domnul colonel și domnul căpitan, care a încheiat: „Lupta este o învâlmășală. Care dă la timp și mai repede are șanse de izbândă. Așa cum a procedat Leonte, când a tras cu tunul de a trezit la timp, când inamicul se strecurase în spatele Companiei Pionieri..."

Aceste întâmplări s-au petrecut între mine și domnul sublocotenent Ștefănescu Gheorghe. Începând de la 10 octombrie am fost silit să mă lupt cu doi inamici.

Pe 18 noiembrie, când pe cota 228 au pătruns rușii în dispozitivul Companiei 5, s-a dus luptă corp la corp, comandantul de companie, Lică Rădulescu, disperat, îndemna ostașii să nu cedeze. Această luptă se desfășura în stânga mea. Domnul căpitan Scipione Gheorghe îmi ordonă să opresc trei servanți la tun și restul de opt oameni să treacă în ajutorul Companiei 5, sub comanda caporalului Bică Victor. Și de la Compania 6 a sosit un pluton comandat de însuși căpitanul Poienaru, comandantul companiei 6. De la compania Pionieri au sosit aruncătoarele de flăcări. Așa s-a recucerit terenul pierdut după aproape o jumătate de zi. Din grupa mea mi-a scos din luptă doi ostași, Bodeanu Ion, pictor, care a rămas fără brațul drept, și Pîciu Oprea, un glonț i-a trecut prin genunchi. Pîciu era din Rasova, Constanța.

Cam pe 19 noiembrie 1942 am primit o veste neplăcută, că nu ne mai spune Divizia 9, ci Detașamentul Jugănaru. Rușii, pe fiecare seară, ne anunțau că suntem vânduți, trădați, că generalul e la ei. Au venit apoi cu aviația și ne-au bombardat depozitul cu hrană și muniție, noi ne alimentam cu greu, de pe sub zăpadă. Atacurile rușilor erau mai dure, cu armament automat.

În dimineața aceea m-a furat somnul și la iuțelă un vis se făcea că eram cu ofițerul meu pe moșie străină și au venit la noi niște necunoscuți și unul a scos o sabie și a lovit pe ofițerul meu, l-a lovit deasupra ochiului drept și ofițerul meu a căzut cu fața în jos și de spaimă m-am trezit, speriat, din somn. Și a venit plutonierul Pompiliu, mi-a dat „Bună dimineața!" și când m-a văzut schimbat la față, m-a întrebat dacă sunt bine. Și eu i-am spus visul. Iar el mi-a zis: „Vise de noapte!" S-a dus la Punctul de Comandă al companiei și îi spune visul meu. Sublocotenentul mi-a tras o înjurătură și iese din adăpost să treacă la telefoane. Și atunci un proiectil de brand i-a căzut drept în față, dar norocul l-a salvat, căci proiectilul a căzut în pământ proaspăt săpat și schije au fost amortizate, numai una l-a lovit deasupra ochiului drept și a căzut cu fața în jos, așa cum l-am visat eu...

Și m-am pomenit cu un soldat că mă cheamă comandantul de pluton. Eu nu știam ce se petrecuse. Am spus soldatului: „Ce mai are cu mine, iar mă duce la

tribunal?". Soldatul îmi răspunde: „Nu vă duce, vă cheamă că e grav rănit." Atunci am lăsat supărarea la o parte și m-am dus, și-a cerut scuze, era lovit deasupra ochiului drept, cum l-am visat eu. De față era și domnul căpitan Scipione. Așa am uitat de toate câte s-au întâmplat.

De când sunt, din câte vise am avut niciodată până atunci și nici de atunci încolo nu mi s-a întâmplat ca ce visez noaptea să se întâmple ziua.

După o zi am fost chemat la instanțele de judecată. Colonelul judecător spune: „Sergentul merită o decorație!". Eu am crezut că mă împușcă, mi-au crăpat buzele de spaimă. Atunci domnul colonel Jugănaru mi-a acordat decorația „Bărbăție și Credință".

După 20 noiembrie, pe Cota 228 luptele nu au mai încetat.

În noaptea de 22 noiembrie, grupa mea a fost numită să sprijine retragerea întregului Detașament. Eram însoțit și de două grupe de pușcași. Cu toții eram grupe de sacrificiu, să rezistăm până la semnalul cu o rachetă verde, apoi cu cea mai mare iuțelă să părăsim cota. Când a început retragerea, noi am deschis foc asupra inamicului, în dreapta noastră se auzea zgomot de tancuri. Frontul nostru era spart printre Divizia 14 și Regimentul 40 Infanterie. Pe la jumătatea nopții am observat racheta verde. Am înhămat caii la tun și, pe cai și pe tun, am îndemnat... Când se lumina de ziua, am observat că eram urmăriți de cavalerie rusă, de nu mai puteam scăpa. Am avut norocul cu 25 Artilerie, care i-a pus pe goană. Artileria noastră, 13 Artilerie, a rămas fără muniție. Le-au rămas tunurile la Frunze și Balșoi.

În 24 noiembrie ne-am regrupat să opunem rezistență pe șoseaua Rubaschin. Aci am primit ordin de la companie ca eu și cu caporalul Roșu să luăm două lăzi cu grenade, să mergem în șanțul șoselei, să montăm focoase. Eram la circa 25-30 m unul de celălalt. Până să ne așezăm în șanț, un proiectil de brand a căzut în apropiere de Roșu. L-am văzut când a căzut jos, m-am dus la el. Era căzut într-o parte cu maștele ieșite în zăpadă. L-am întors cu fața în sus. L-am luat maștele cu zăpadă cu tot și i le-am băgat în burtă, l-am încins cu mantaua și mă uitam la el cum se zbate cu moartea, nu aveam cu ce să-l ajut... În noapte se auzea o căruță, era caporalul Stoica Constantin, din Murfatlar, l-am rugat când trece înapoi să-l ia și pe Roșu, dar am avut noroc că a apărut o ambulanță sanitară germană. L-am făcut semn de a opri și i-am arătat pe Roșu, iar neamțul mi-a deschis ușa din spate: erau două rânduri de tărghi încărcate toate cu răniti, între tărghi pe dușumea era loc, dar nu pe targă, ci pe scândură. L-am rugat pe neamț să-l băgăm acolo și neamțul a îngăduit. L-am luat amândoi și l-am împins pe dușumeaua mașinii. Rar când mai respira...

Eu am montat focoasele la ambele lăzi, le-am luat târș pe zăpadă și le-am dus la Companie. Am raportat domnului căpitan cele întâmplate. A doua zi, domnul căpitan mă întreabă, din nou, dacă Roșu este mort. Eu i-am explicat: „Dacă unui om îi aduni maștele cu mâna din zăpadă mă

poate fi în viață?". Și atunci, lui Roșu i s-a trimis act de moarte acasă.

Luptele continuă, noi eram siliți să părăsim Rubaschinul, dar ca să scăpăm de urmărirea inamicului, domnul colonel Jugănaru a hotărât să dăm un contraatac, ca rușii să creadă că am primit noi forțe. Asta s-a întâmplat în 24 spre 25 noiembrie. Rușii au fost păcăliți. La acest contraatac am fost însoțiți de domnul colonel Jugănaru, care ne dăduse un consemn pentru retragere. Rușii, surprinși de iureșul nostru, s-au oprit să-și facă adăposturi, iar noi ne-am retras mai lejer în dispozitivul Diviziei 7.

În dimineața zilei de Sf. Nicolae ne-a surprins o escadrilă de aviație rusă, care ne-a atacat lansând câteva bombe asupra coloanei noastre, distrugând două tunuri Bofors și omorând pe sergentul Zmaranda Nicolae și pe sergentul Munteanu Ilie l-a lăsat fără picioare. Așa am petrecut ziua de Sfântul Nicolae 1942. Acum nu mai eram în linia întâi, ci o rezervă a Diviziei 7, trupă de intervenție în caz de nevoie.

Pe 19 decembrie, noaptea, ne-am încolonat și am pornit la drum, nu ne-a spus nimeni nimic, căci nici domnul colonel nu știa ce ne așteaptă. În apropiere de Cerniceskaia a desfăcut plicul și detașamentul nostru s-a desfășurat, luând formație de luptă.

În zorii zilei de 20 decembrie 1942 am trecut deasupra satului peste o prăpastie, unde era făcută o trecătoare. Cât am trecut de trecătoare ne-au observat rușii, care au deslănțuit un baraj de artilerie necruțător. Am fost nevoiți să ne retragem până aproape de prăpastie, am pus tunurile în bătaie, cam pe la 10.00 am fost atacați de cavalerie rusă. Am deschis foc cu toate tunurile asupra lor, la care i-am pus pe fugă... A urmat liniște până seara.

După ce s-a înserat, am primit ordin să pornim la atac, prin surprindere. Am pornit, am ajuns până la vreo 200 m, încovoiați și de foame și de frig; am primit ordin să ne oprim. Cum eram răspândiți în trăgători, ne întrebam ce o fi. M-am dus la sublocotenentul Cotrumbă, că era mai aproape de mine: „Ce avem de făcut?” Dânsul mi-a răspuns: „Stăm!”. Am răspuns: „Stăm, dar suntem prea aproape de ruși, să ne facem adăposturi.” „Nu am primit ordin, nu dau ordin!” – mi-a spus. „Să ne facem adăpost sau șanț?” Dânsul tace.

M-am dus la grupă și le-am spus că suntem în pericol dacă nu ne facem un șanț de apărare. Oamenii m-au înțeles și am pornit la lucru un șanț de vreo 15 m lungime și adânc de trecea mai sus de genunchi. În timp ce noi lucrăm, au trecut câteva tancuri germane pe lângă noi și au intrat în luptă cu rușii. Rușii au reușit să le scoată din luptă și au dat drumul tancurilor lor. Noi am văzut că vin tancuri, dar am crezut că sunt tancurile germane și nu am tras niciun foc în ele. Când au ajuns la circa 40 m au deschis foc asupra noastră, noi care am avut șanț ne-am ascuns în el. Tancul a trecut fulgerător peste noi, tunul mi l-a fărâmat.

După ce au trecut tancurile de noi, am auzit țipete infernale, cei ce nu au avut adăpost au rupt-o la fugă și ca să fugă mai repede au căutat drumul pe unde urcaseră, că

era zăpada bătută... Tancurile i-au strivit. Cei ce au încercat să fugă în lături i-au distrus pistolarii de pe tanc. Așa că tot detașamentul nostru a fost condamnat la moarte. Așa, ladul pentru noi era deasupra satului Cerniceskaia.

Tancurile se depărtaseră în spatele nostru și zgomotul lor era acoperit de țipetele infernale ale oamenilor răniți. Era o noapte senină și o zăpadă lucioasă. Privind pe zăpadă am zărit că venea și infanteria rusă după tancuri, cu curățirea terenului. Acum în spate aveam tancurile și în față infanteria. Am tras cămășile peste mantăi și prin flanc, câte unul, am luat-o după tancuri, să le prindem din urmă. Tancurile ajunseseră în apropiere de prăpastie și s-au oprit. Așteptau probabil să vină infanteria, ca să dea drumul să treacă prăpastia, care avea o singură trecere. Noi am ajuns în apropiere de tancuri, am căutat care distanță este mai mare între ele și târș pe burtă, tot prin flanc, câte unul, am pornit, când cel din față obosea, se da într-o parte și altul îi lua locul. Cu multă trudă am ajuns în fața tancurilor, mai aveam un pic de deal ca să ieșim să o luăm înspre trecătoare, atunci am hotărât să facem un salt, în care am fost descoperiți și au tras câteva proiectile de brand, un proiectil a căzut pe caporalul Bică Victor și l-a făcut praf.

Așa am trecut din cel mai greu moment, am ajuns la prăpastie și mergeam înspre trecătoare. Am ajuns la trecătoare și am găsit acolo pe domnul colonel Jugănaru și pe domnul sublocotenent Andronescu Anton și tunul lui Pavelescu Iancu, de loc din Tudor Vladimirescu, județul Constanța. Și nici un servant lângă el. Tunul l-am cunoscut, că era din pluton cu mine, tunul avea muniție, dar nu avea cine să-l manevreze. Sublocotenentul în ultimul timp îmi era comandant de pluton și până să sosesc eu făcuse planul că primul tanc distrus pe trecătoare le blochează pe celelalte. Căci dacă treceau toate tancurile după noi nu mai aveam nicio șansă de scăpare. Când m-au văzut că am venit, mi-a dat ca sarcină să așez tunul să bată pe centrul trecătorii, ca primul tanc care intră să fie distrus. Am rămas eu cu caporalul Ghenea, din Deleni (Constanța). Domnii ofițeri ne-au urat succes și, după ce ne îndeplinim misiunea, să ne retragem la Cășari.

După plecarea lor s-a lăsat o liniște copleșitoare. Ne gândeam la aspra moarte a lui Bică, săracul, care spusese odată că dacă ar avea parte de o cruce acasă, la cei din țară, de când noi mergeam pe a doua lună, de când nu mai aveam mâncare și nici muniții. Politicieni care până în război se dau jos unii pe alții și noi întâmpinăm gerul cu mantaua care am plecat la 6 septembrie din Constanța. Liniștea o mai turbura din când în când și nu mai apăreau tancurile, nu știam ce soartă ne așteaptă, victorie sau pieire. Dintr-o dată s-a auzit bubuitul motoarelor. Ghenea se apropie, tremură de emoții, de frică, de frig și de foame. Primul a intrat pe trecătoare. Intrăm și noi în acțiune. Trag primul foc, dar mormanul de fier înaintează, al doilea foc, gigantul ca un tigrul vine, pistolarii de pe tanc trag și cântă, noi eram bine camuflați, al treilea foc, namila a fost oprită drept de-a

curmezișul trecătorii. Pistolarii au sărit de pe tanc și au rupt-o la fugă. Ni s-au descrețit frunțile, dar curajul nu ne-a părăsit, tancul doi, care urma să intre pe trecătoare, era așezat cu coastele către noi, prin vizor nu-l puteam prinde. Am tras închizătorul tunului afară și l-am prins pe țevă și am tras primul foc, dar nu puteam să știm dacă și-a făcut efectul. Rușii ripostează. Ghenea strigă la mine: „Trage-l și pe ăsta, nea Vasile!”. Pun mâna, nu mai am cordiță, ca să nu scap ocazia am împins cu mâna cu podul palmei. Bucurie că l-am băgat în flăcări și durere pentru că reculul tunului mi-a luat carnea de pe podul palmei. Ghenea a scos închizătorul tunului și l-a zvârlit. Am părăsit cât mai repede locul acela, am coborât în vale. Ajunși în vale, bucuroși că ne-am îndeplinit misiunea față de comandanți. Cu această faptă am salvat o bună parte și pe noi, și le-am asigurat retragerea, îndepărtați de pericol. Ghenea m-a pansat la mână.

Să mergem în sat, s-o luăm înspre Cășari. În sat, când am intrat am văzut niște localnici cum duceau pe brațe un ostaș român, era rănit de un glonț, îl așezară în pat, îi dădeau îngrijiri. Ne-au servit și pe noi cu câte un ceai. Rănitul avea gradul de caporal. Se numea Anica lordache, era din jurul orașului Constanța, era grav, nu cred că a mai scăpat cu viață, nu se putea ține pe picioare. Noi ne-am luat rămas bun de la el și am plecat.

În sat, un foc mare. Am mers la foc și acolo am găsit pe sublocotenentul Amăreanu Ion, din Movila Verde, județul Constanța, care dăduse foc la un depozit de alimente. Și i-am cerut să ne dea și nouă ceva de-ale mâncării. Dânsul ne-a spus s-o luăm câte doi, până s-o luăm noi câte doi a sosit infanteria rusă și a deschis foc asupra noastră. Nu am mai așteptat să o luăm câte doi, așa că alimentele au rămas să le ia rușii și noi am fugit printre case și am dat de o coloană de mașini germane care tocmai se puneau în mișcare. Ghenea avea brațele bune să urce, eu am avut norocul cu o mașină care nu-i pornea motorul, m-am suit în ea, dacă am văzut că nu pornește m-am dat jos, să fug, dar când am ajuns în fața ei a pornit motorul și nu am mai fugit să mă urc sus și am sărit pe aripa mașinii din dreapta, cu mâna stângă mă țineam de radiatorul mașinii, că mâna dreaptă era legată de gât. Neamțul a dat drumul la mașină. Când a ieșit la marginea satului, un pușcaș mitralior rus a deschis foc asupra noastră, i-a spart parbrizul și i-a atins și radiatorul, dar, până să piardă apa, ne-am depărtat vreo 10 km. Mă întreb pe unde a trecut glonțul, că eu eram în dreptul radiatorului și pe mine nu m-a lovit. La un moment dat s-a oprit motorul, am izolat celula spartă, neamțul aducea zăpadă și eu cu mânerul baionetei o împingeam în radiator. După ce s-a restabilit defecțiunea, neamțul a servit masa, mă uitam la el cum pe o felie de pâine a pus un strat de unt și deasupra salam și se ospăta, dar mie nu mi-a dat. A dat drumul la mașină, după vreo 25 km, un comandant german ținea calea la mașini și pe românii care-i găsea în mașinile lor îi dădea jos.

Acolo m-am găsit cu Ghenea din nou. Am luat-o la drum

din nou spre Cășari, în fața noastră o coloană de tunuri grele germane trase de cai mergea înainte și noi după ei. Deodată, coloana germană lasă șoseaua și o ia la stânga, peste câmp. Îi auzisem că și ei mergeau tot la Cășari. I-am întrebat: „Nu mergeți la Cășari?” Ei răspund: „Cășari, kaput ruschi”. Atunci am luat-o și noi după ei, seara am ajuns într-un sat, un jandarm de-al nostru ne-a îndrumat să ne ducem la o casă unde mai erau români și să vă faceți pază, că altfel o să fiți atacați de partizani.

După vreo trei ore ne-am pomenit cu jandarmul, care ne-a spus să plecăm că s-au apropiat trupele rusești, mergem în centrul satului, acolo o coloană de mașini germane era gata de plecare, fiecare mașină avea câte 4-5 soldați germani. Ghenea m-a ajutat pe mine să mă sui, până să se suie și el mașina a plecat și el s-a suit în altă mașină. Am mers în ele, când s-a început să se lumineze, ofițerii din cabină ne-au văzut că suntem români și au ordonat la soldații lor să ne zvârle din mașină, eu nu am înțeles ce a spus, îi văd pe soldați că râd și vin doi la mine, mă ia unul de cap și unul de picioare și m-au zvârlit din mersul mașinii. Norocul că nu am murit a fost zăpada mare și am căzut cu spatetele pe raniță.

Când mă uit, după ce mi-am venit în fire, văd și pe Ghenea că vine. Pe el îl zvârliseră mai demult. Ne-am spus și noi focul unul la altul și am luat-o pe jos. Mergem înspre Feșnikov. Am ajuns seara. Acolo era Corpul de Armată. Ne-am dus să întrebăm de unitatea noastră. Am găsit pe comandantul de gardă, un plutonier de jandarmi, Lupșor, din Plopeni, Constanța. Nu îl pot uita că ne-a dat pâine și conserve. L-am întrebat despre unitatea noastră, el ne-a spus că toate trupele sunt în retragere dezordonată și ne-a spus că trebuie să mergem înspre Morozovka. Am dormit acolo. Dimineața am luat-o la picior, pe seară am ajuns într-un sat, la o santinelă care ne-a spus să mergem în centru, la Punctul de Comandă Companie. Ne bucuram că dacă ne cheamă poate ne dă și mâncare.

L-am găsit pe comandantul de companie beat și frânt și ne-a spus că de acum încolo suntem ai lui, că am format o companie de grenadierii și o să oprim înaintarea rusă. Eu i-am spus că la mâna dreaptă sunt rănit, el mi-a spus: „Ai să lupți cu o mână, camarade!”. „Da, domnule căpitan, dar ne e foame.” Dânsul spune: „Pe la ora șase veți primi masa”. Ne-a condus un soldat la o grupă. Sergentul, când ne-a văzut: „De ce ați venit, eu nu am putut face astăzi rost de făină pentru oamenii mei, dar vouă ce să vă fac?” „Păi, ne dați și nouă.” „Nu vă dăm deloc.” Foame ne era, când mă uit în paie, zăresc o turtă lângă un ostaș și, binișor, fur turta și o bag în sacul de merinde. Peste câțva timp sosește un curier și îi spune sergentului că pe la 10 noaptea face o alarmă, să vadă cum se adună compania. Eu îi șoptesc lui Ghenea: Când aștia fug la adunare, noi fugim și luăm drumul către Morozovka. Așa am făcut. Când a anunțat alarma, noi am luat-o la fugă spre marginea satului, acolo avea santinelă... Santinela ne somează, eu strig la el să treacă la adunare, că ne-au atacat partizanii. Santinela a fugit la adunare, iar noi am luat-o spre

Morozovka. Pe drum, Ghenea spune: „Măi nea Leonte, îmi este o foame. Dar eu îl liniștesc. „Lasă, mă, că eu am furat o turtă.” Ce bucurie era pe amândoi că aveam cu ce ne strica foamea. „Unde o ai, nea Leonte?”. „Vezi că este în sacul de merinde.” Bagă mâna și găsește turta, vrea să o rupă în două, dar turta nu vrea, este înghețată. Dar se opintește bine și turta cedează, s-a rupt drept în două. Când ducem la gură, lacomi, ce era: rusoaicele, când puneau să gătească mâncare de zarzavat, puneau în oale de pământ, pe gura oalei puneau un capac de scândură, îl lipeau cu cocă, ca leguma să fiarbă înfundată.

Doamne, când am văzut că suntem păcăliți, atunci parcă era mai greu de suportat foamea, ni se muiaseră și picioarele, dar trebuia să mergem.

Când se lumina de ziuă, intrăm într-un sat, văd un ostaș și îl întreb din ce unitate este și el spune că este de la transmisiuni. „Unde aveți comandantul de companie?” Și el mi-a arătat. I-am spus lui Ghenea că mergem să-l rugăm să ne încadreze la el, numai mâncare să ne dea. Ghenea a fost de acord.

Ne-am dus la domnul căpitan, i-am spus toată povestea, cum ne-am rătăcit și i-am cerut să ne încadreze la dânsul, dar mi-a răspuns că știe de soarta unității noastre, dar nu poate să ne ia, că are destui de care trebuie să le poarte de grijă și ne arată drumul spre Morozovka. „Da, domnule căpitan, da suntem frânți de foame”. „Păi, așa spune, mă!” Dă ordin la un ostaș și ne aduce câte două pâini de fiecare. Când am văzut pâinea, ca animalele ne-am repezit cu gura în ele, ne-a arătat drumul și am luat-o din loc.

Toată ziua am mers. Seara am ajuns într-un sat. Ne ducem la o casă, iese un neamț cu pistolul: „Țuric!”, pe unde ne duceam tot de „țuric” dădeam. Când dăm la o altă casă, iese un bătrân și ne primește, ne bagă într-o bucătărie, acolo mai erau câțiva români. Bătrânul avea cărbuni în curtea lui și ardea câți vrea. Am dat de căldură, ne-a făcut moșul câte un ceai și ne-a dat câte o bucată de pâine și ne-am culcat pe o rogojină. Când au dat păduchii de căldură, au ieșit la plimbare...

Era trecut de noaptea jumătate, când auzim pe bătrân vorbind. Se trezește și Ghenea. El știa puțin rusește. Partizani. Până bătrânul a ajuns la înțelegere cu rușii, că să nu ne facă nimic, ce facem? Facem pe adormiții. Au intrat câțiva cu balalaica deasupra noastră. Noi toți cu ochii închiși. Le-a dat bătrânul să mănânce și după ce au servit masa, ne-au sculat și ne-au cerut să stăm toți în șezut. Era unul care știa bine românește și ne-a luat la întrebări, de unde suntem, dacă avem copii, părinți, frați. Ne-a cerut să deșertăm tot ce avem munție. Ne-a lăsat câte cinci cartușe și armele și ne-a spus că ei ne lasă în viață, dar să mergem „na doma”, adică acasă. Nu s-a mai lipit somnul de noi. Când s-a luminat de ziuă, am plecat. Am trecut prin Feșnikov fără dificultăți, pe drum am văzut o skodă mare, facem semn și oprește. Ne-a luat și pe noi. Șoferul, Stancu din Argeș, era și el rătăcit de ai lui, avea pâine suficientă. Am mers trei zile cu mașina. Crăciunul l-am făcut în apropiere de Doneț, de Anul Nou am trecut Donețul. Aici era ordine. Pe Ghenea l-au trimis la unitate, pe mine m-au trimis la spitalul din Șahti. Nu ne-am mai întâlnit niciodată... ■

STROFE

Înmormântare de captiv

În odaia cea murdară și cu geamuri de hârtie,
Jos, pe scânduri, șade astăzi, adormitul pe vecie.
N-are nici vestmânt de mire, nici vr'un petec de mătăsoasă,
Să-i ascundă sărăcia de pe haina-i sdrunăroasă.
Lângă capul lui nu arde nici un muc de lumânare
Și pe piept nu-i stă icoana Sfintei noastre născătoare.
Nu se află o femeie mai miloasă, ca să-i strângă
Vr'un mănunchi de flori de toamnă și la capul lui să plângă.
Nu e astăzi slujbă mare, cum se face în orice casă,
Că i-a fost sărmana pungă suptă și sărăcicioasă.
Și nici preotul nu este cum fusese mai'nainte,
Că i-au luat și cărți și cruce și odăjdiiile sfinte.
Iară triștii lui tovarăși, ofiliți de zile amare,
Își usucă ochii umezi și-abia cântă la tropare...

.....
- Ce săracă 'momântare!... Cum îl sguode căruța!
Și în urmă-i nu-s copiii, nici soția, nici măicuța...

(*Darul visului*, Versuri din captivitate de Teodor Castrișanu, Editura și Tipografia ziarului „Universul”, Brezoianu 23-25, 1937)

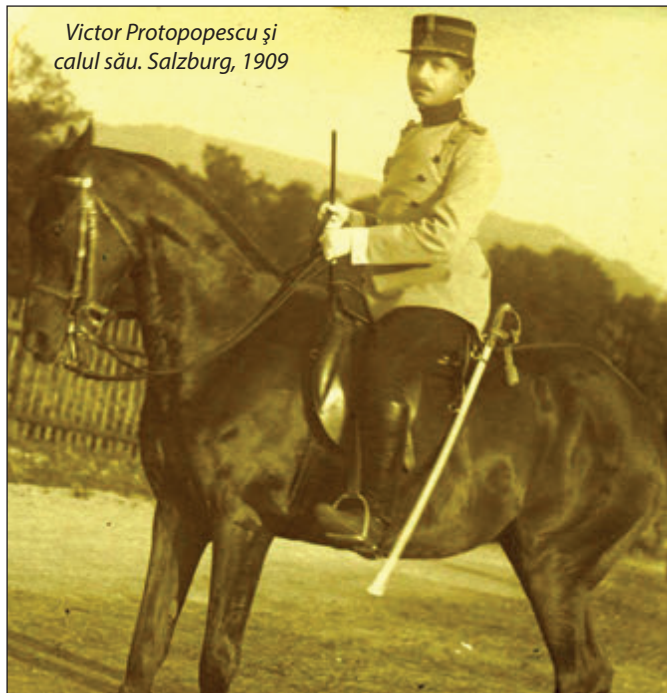
Oare unde se află cele 18 caiete de memorii ale generalului Victor Protopopescu?

„Este bine și frumos să se păstreze amintirile de familie. Așa judec eu, așa simt eu!”

Așa își începe amintirile generalul Victor Protopopescu, un nume cu totul uitat astăzi, deși acest ofițer a avut un rol important în Primul Război Mondial, fiind trimis din partea Guvernului Român în Imperiul Rus, să se ocupe de organizarea voluntarilor recrutați din rândul prizonierilor de război austro-ungari de naționalitate română (basarabeni și bucovineni) aflați pe teritoriul rus. “Eram atunci în cârje, rănit pe câmpul de luptă, încă incomplet vindecat” – notează generalul în memoriile sale.

Născut la 28 octombrie 1879, în București, în familia lui Theodosie¹ și Ralița² Protopopescu, Victor se decide să urmeze cariera armelor. La vârsta de 21 de ani ajunge ofițer al Armatei Române Regale.

Primul decret de avansare la gradul de sublocotenent, din 1 iulie 1900, precum și decretele următoare – locotenent (1905) și căpitan (1910) – sunt semnate de Regele Carol I. Decretele de avansare la gradele de maior (1916), locotenent-colonel (1917) și colonel (1919) sunt semnate de Regele Ferdinand, iar decretul de avansare la gradul de general este semnat de Regele Mihai. “Nici un decret de

Victor Protopopescu și
calul său. Salzburg, 1909

Generalul Victor Protopopescu

avansare nu-mi este semnat de ticălosul Carol III!” – ține să noteze generalul.

A fost trimis, prin concurs, la învățătură și practică, în Germania și Austria, pentru “studiul armelor comparative și mitralierelor în școala specială de la Brucha-Lanze”.

În anii 1907-1910, locotenent fiind, a fost trimis atașat în K. und K. Infanterieregiment “Erghezog Rainer” 59. Aici a luat parte la manevrele imperiale din Innsbruck, Linz a D., Salzburg, Viena și Briech a D.

A făcut campania din 1913, cu gradul de căpitan, în Regimentul nr. 40 Călugăreni. Sub Ferdinand I, a făcut războiul din 1916-1919, cu gradul de maior, în Regimentul 84, când a fost rănit pe câmpul de luptă, în timpul unui atac la baionetă (Monitorul oficial nr. 39 din 18/31 mai 1917).

...“Toate amintirile din viața mea, cu bucuriile, plăcerile, neplăcerile, durerile și suferințele mele, au fost cuprinse în 18 caiete. Când am ajuns la vârsta de 82 de ani, am clasat aceste amintiri, în rândul vechimei lor, ca să cunoască și nepotul meu viața mea, pentru că scumpa și neuitata Rodica, nefericita mea copilă, căreia doream să-i las aceste amintiri, a murit...”

Am început colecția cu un desen, copie după un tablou al pictorului Octav Băncilă, care reprezintă “munca”, explicând rugăciunea: “...Dă-ne, Doamne, pâinea cea de toate zilele!...”

Tatăl meu m-a sfătuit, încă de când eram copil, spunându-mi: “Victore, să-ți îngrijești sănătatea ca să poți munci, pentru că munca îți asigură viața!”

Port recunoștință părinților mei, care la vârsta de 6 ani m-au dat la pensionul Schevitz, să învăț franceza și germana. Tata mi-a spus că dacă vorbești o limbă în plus ești un om în plus.

Păstrez amintiri frumoase din timpul trăit și în Germania, și în Austria.

Rog pe nepotul meu, când va voi, să încredințeze această colecție strănepotei mele dragi, Coletta, ca să cunoască și dânsa din viața străunchiului ei! Pentru mai târziu?!... Ce va voi și cum va voi dânsa să dispună de această colecție. În orice caz, să se treacă la descendenți

în familie, să se gândească la nepotul lui Jenică Angelescu (Gheorghe), vărul meu, de la Pitești-Ștefănești, azi în vârstă de 4 ani!" (15 aprilie 1962 – n. red.).

Unde se află, oare, aceste 18 caiete?

Nutrim speranța că nu s-au rătăcit și că mai sunt încă păstrate cu grijă la una din rudele generalului...

Noi am intrat doar în posesia câtorva fotografii și însemnări sporadice, prin bunăvoința regretatei doamne Eugenia Greceanu, care, la rândul ei, le-a moștenit de la Colette Ghimpețeanu, soția locotenentului Constantin Ghimpețeanu, avocat strălucit în perioada interbelică. ■

1. Născut în 1842, **Theodosie Protopopescu** era fiul lui Gheorghe Iconomu, fost protopop de Argeș, Olt și Teleorman și al Mariei, fiica preotului Ioniță din Curtea de Argeș. S-a căsătorit cu Ralița Popescu și au avut mai mulți copii, între care: **Elena** (n.1871) și **Victor** (n. 1879 - 197..).

Elena s-a măritat cu colonelul Victor Ghimpețeanu și a avut doi copii: Victoria și Constantin. Acesta din urmă, tot ofițer, s-a căsătorit cu Geta Apotecker și au avut o singură fiică, pe Collete (1925-1997), măritată cu arhitectul Radu Berindei, de care a divorțat.

Victor a urmat cariera armelor și a ajuns până la gradul de general. A fost căsătorit cu Nina Ciurcu și a avut o fiică, Rodica (1920), care a murit înaintea părinților săi.

2. Ralița Popescu era fata lui Zoe și Cristache Popescu, proprietarul Loviștei și al Muscelilor. Ralița avea două surori: Elenca (căsătorită Nan), care a murit în Azil la boierul Barbu Bellu, unde a fost Casa Prager București; Marioara, soția lui Costache Tonegaru, a trăit și a murit la Curtea de Argeș.

Victor Protopopescu cu prietenul lui, Richard Tomazelli, la care a locuit trei luni până când s-a mutat la Mirabell-Hotel, unde îi plăcea mult fata proprietarului hotelului. "I-am scris tatei că mi-e dragă și dumnealui mi-a răspuns, rugându-mă să nu-i aduc "o șocăță". L-am ascultat și m-am însurat cu o româncă!?"

Casa familiei Lenny și Rudolf Gstöttner, din Linz. Aici, într-o cameră de la etajul I, a locuit, în 1907, locotenentul Victor Protopopescu: "Doamna Lenny era fiica inginerului Petroni din București. Am găsit-o măritată la Linz! Mare bucurie! Am fost găzduit la ea în timpul manevrelor. Trăia rău cu bărbatul, un evreu bețiv și cartofor. A divorțat. A venit la București. S-a remăritat cu Nicolae Dunăreanu, director la Casa de Depuneri.

Azi, în 1961, este văduvă și locuiește în str. 30 decembrie (fostă Câmpineanu). La Linz era cea mai frumoasă femeie. I se spunea "frumoasa româncă". Eu eram mândru cu ea, când mergeam împreună la teatru...

"În timpul manevrelor imperiale am cunoscut pe locotenentul Graf Zichi (maghiar) din Regimentul 9 Dragoni. Era atașat la comandamentul manevrei ca ofițer curier. Se împrietenise cu mine la popotă. M-a invitat la Traunkirchen, unde am stat cinci zile. Nu am auzit nici o vorbă ungurească, numai franceză și germană. În fotografie locotenentul Zichi; în dreapta lui, mama lui (văduvă); în stânga mătușa (văduvă); doi camarazi cu soțiile lor și un cadet-ofițer, logodit... Lângă mine pe covor domnișoara Eleonora Zichi. Avea voce plăcută, cânta bine la pian. Se împrietenise cu mine. Am petrecut foarte bine. Am purtat corespondență până la 1914, când a început războiul. Erau mari latifundiar în Ungaria. În fotografie, la stânga, este feciorul cu soția lui (femeia de cameră a bătrânei contese Zichi). Ce s-o fi ales din toți după două războaie!? Eu mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dăruit sănătate până azi, la 82 de ani! Azi, 6 dec. 1961, ziua numelui Colettei și ziua nașterii lui Bubi.

Mărire Vouă, Bravi Eroii!

Din vremuri străvechi s-au ridicat monumente, troițe, cruci care să veșnicească numele eroilor, ale căror trupuri tinere zac în pământul țării. Lor le datorăm biruința. De aceea, noi, urmașii, trebuie să povestim faptele lor și să săpăm numele sfinte în piatra veșnică, pentru a-i face cunoscuți urmașilor noștri.

Omagiu și Recunoștință pentru eroi a împlinit și o bună româncă din localitatea Negrești, jud. Argeș, pe numele Florica Ciorobea, care, din modestele ei venituri, a donat, împreună cu familia, o troiță în cinstea Eroilor căzuți în ultimul război mondial. Troița a fost ridicată în incinta parohiei din Negrești cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”.

În ziua de 20 mai 2020, părintele paroh Viton Gheorghe a sfințit troița împreună cu toți enoriașii prezenți. S-a săvârșit slujba de sfințire, s-a citit catalogul eroilor, s-a cântat veșnica lor pomenire, s-au depus florile recunoștinței și, cu iubire, s-a intonat Imnul Eroilor.

În semn de recunoștință și prețuire a meritelor doamnei Florica Ciorobea, în promovarea Cultului Eroilor, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” i-a acordat o Diplomă de Excelență, iar conducerea filialei Argeș i-a înmănat medalia Centenarul Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, împreună cu mulțumirile tuturor și urarea, „Dumnezeu să-i odihnească întru sfinții Lui pe toți Eroii Neamului!”.

Mărire Vouă, bravi eroi ai Țării! ■

Olga MOȘOIU, învățătoare,
fica eroului învățător Mosoia N. Vasile,
căzut la Cota 102 Ucraina, la vârsta de
numai 30 de ani, în al Doilea Război Mondial

Această cruce a fost ridicată de familia Florica Ciorobea, copiii și nepoții, în amintirea Eroilor din al Doilea Război Mondial din satul Negrești, Argeș.

Bologea Ilie
Marin Petre
Grigore Petre
Danu Petre
Diaconescu Nicolae
Crasanoiu Traian
Săraru Gheorghe
Mocioc Nicolae
Mocioc Nicolae
Dumitrescu Tane
Ciorobea Constantin
Zaharia Constantin

Sublocotenentul Gheorghe Ioneanu

Gheorghe Ioneanu s-a născut în anul 1922 în comuna Ciorani, județul Prahova, fiind al 12-lea copil în familia învățătorului Ioan Ioneanu. Toți băieții au fost ofițeri în Armata română, iar fetele învățătoare. După absolvirea școlii primare în satul natal, a urmat școala gimnazială și liceul în Ploiești.

În anul 1941 a fost admis în Școala Militară Ofițeri Artilerie din Timișoara, pe care a absolvit-o în 1944, cu gradul de sublocotenent, și a fost repartizat în Regimentul 13 Artilerie Constanța, în funcția de șef secție Artilerie.

În al Doilea Război Mondial a luptat pe frontul de Vest.

După eliberarea orașului Banská Bystrica de către Armata română în cooperare cu Armata sovietică, Divizia a 9-a Infanterie Constanța, care avea în subordine și Regimentul 13 Artilerie, a executat misiuni de luptă în teren muntos, în Cehoslovacia.

Subunitățile de aruncătoare de mine din Regimentul 13 Infanterie au sprijinit acțiunile infanteriștilor dobrogeni. Legăturile prin fir ale bateriilor de aruncătoare de mine cu prima poziție de luptă a infanterie au fost întrerupte de lovirile artileriei inamice. În acele clipe grele, în pozițiile bateriilor de aruncătoare, sublocotenentul Gheorghe Ioneanu, sosit de la observatorul înaintat, în primele linii ale infanteriei, s-a oferit să organizeze apărarea apropiată a bateriilor de aruncătoare.

Așa a ajuns la flancul drept al dispozitivului, la Bateria cea mai amenințată de inamic. Din spatele unei coline, au apărut trei tancuri germane, însoțite de infanteriști, care au deschis foc asupra artileriștilor români și au încercat să încercuiască poziția divizionului de aruncătoare.

Artileriștii români au ripostat cu toate aruncătoarele, reușind să scoată din luptă un tanc inamic, celelalte retrăgându-se în vechea poziție. Atunci, sublocotenentul Ioneanu și ostașii lui s-au avântat în atac.

În timpul luptei, curajosul ofițer a fost rănit la piciorul stâng, însă a refuzat să fie evacuat și a continuat să-și conducă subordonații împotriva inamicului, care se retrăgea. În timp ce urmărea inamicul, a fost rănit din nou, de data aceasta mortal.

Prin acțiunea îndrăzneță și jerfa sa, tânărul ofițer și-a îndeplinit misiunea: inamicul a respins și poziția de luptă menținută.

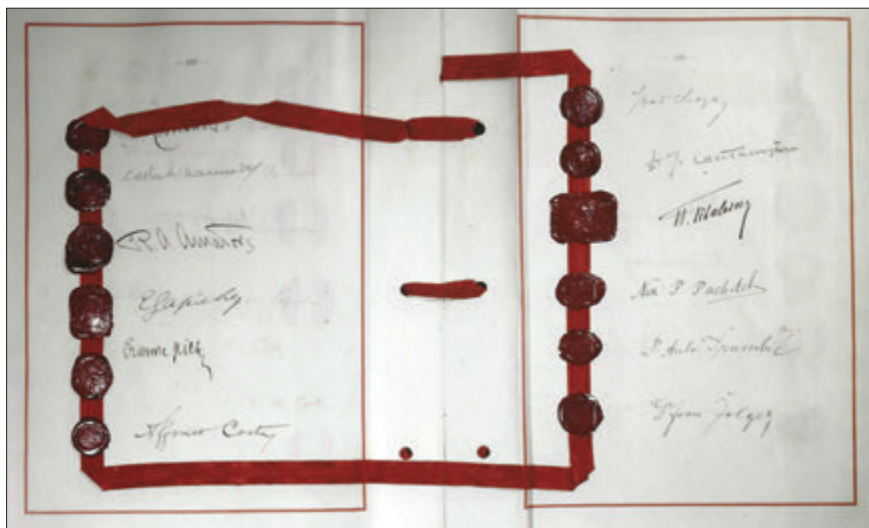
Trupul său a fost înmormântat în curtea unei școli în apropierea orașului Banská Bystrica.

A fost decorat post-mortem cu Ordinul „Steaua României”. ■

Emilia IANCU,

Director Muzeul de Științele Naturii, Ploiești

O donație istorică Documentele Tratatului de la Trianon

În anul Centenarului Tronianului, Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria” a primit o donație de excepție de la Paris, din partea domnului Ion Mihai Cantacuzino: Documentele Tratatului de Pace de la Trianon, 4 iunie 1920. Un document valoros, cuprinzând 524 de pagini, în copie desigur, în limba franceză, document pe care îl vom păstra cu mare grijă în arhiva asociației și pentru care aducem mulțumirile noastre domnului Ion Mihai Cantacuzino! Domnia sa este nepotul doctorului Ion Cantacuzino, cel care împreună cu Nicolae Titulescu, în calitate de plenipotențiar români, au semnat Tratatul de Pace cu Ungaria, la 4 iunie 1920. ■

Plecați din aceeași familie, viitorii scriitori au participat la bătăliile Primului Război Mondial. Scăpați cu viață din război, s-au întors acasă cu tot felul de răni (fizice sau psihice) sau au rămas traumatizați de experiența dură a frontului. Aceste traume le-au afectat într-un fel sau altul modul de a scrie, lucru sesizat în operele lor literare.

KIRIȚESCU

Alexandru (28 martie 1888 Argeș - 9 aprilie 1961 București).

Absolvent al liceului „Gheorghe Lazăr” și al Facultății de Drept, din București. Publică din timpul liceului, semnând cu pseudonimele: Cadet Roussel, Chilon Chilonidis, Kir, Rivarol. Colaborează la revistele: *Rampa*, *Rampa nouă ilustrată*, *Lupta*, *Adevărul*, *Cuvântul*, *Gazeta*, *Indreptarea*, *Vremea*, *Teatrul*, *Contemporanul*, *Gazeta literară*, *Lucafăru*, *Flacăra*. Membru al Societății Scriitorilor Români și al Societății Autorilor Dramatici Români, al cărei președinte a fost în perioada 1945-1949. Căsătorit cu Lili Popp, actriță, fiica bancherului Nicolae Popp. Dramaturgia: *Învinșii* (1910), *Marcel și Marcel* (1923), *Florentina* (1925), *Gaițele* (1932), *Borgia* (1936), *Dictatorul* (1945). Piesa care l-a făcut celebru rămâne *Gaițele*, nemuritoare prin talentul unor mari actrițe.

A luptat în Primul Război Mondial.

KIRIȚESCU Nicolae

Dramaturg, scenarist de filme, regizor, director de teatru. În perioada interbelică a scris textele unor spectacole celebre de revistă. Prieten apropiat și colaborator al marelui

Frați-scriitori pe frontul Marelui Război (2)

actor Constantin Tănase. Scenarist pentru filmele *Visul lui Tănase* (1932, în colaborare cu Constantin Tănase), *Odessa în flăcări/Cătușe roșii* (1943, în colaborare cu Gherardo Gherardi), *Escadrila albă* (1943, în colaborare cu Ion Sava). A fost textier pentru unele din marile succese ale teatrului de revistă: *Intr-un ceas bun* (1926), *Zodia porcului* (1927), *Cioc, cioc, Cioc* (1928), *In plin, în draci* (1928). A fost director al Teatrului din Botoșani și al Teatrului din Ploiești, unde a lucrat cu actorul Toma Caragiu.

MORARIU (Leca)

Alexandru (25 iulie 1888, Cernăuți - m 15 decembrie 1963, Râmnicu-Vâlcea). A participat la război pe frontul din Galiția, unde a fost rănit de două

ori, decorat, apoi pe frontul italian, unde este din nou rănit. A luptat și pe frontul din Bosnia și Herțegovina. În 1944 s-a refugiat cu familia la Râmnicu-Vâlcea, unde va continua să scrie și să desfășoare o activitate culturală remarcabilă, inclusiv în domeniul muzical. A avut o publicistică bogată, însă cărțile sale au fost publicate după moartea sa. Provenit dintr-o familie cu trei băieți, toți participanți la Primul Război Mondial, dar în tabere diferite. Alexandru a crezut în armata austriacă. A fost profesor la Facultatea de Filologie a Universității din Cernăuți, director al Teatrului Național și al Institutului de Literatură, Etnografie și Folclor din Bucovina, întemeietor și coordonator al publicațiilor *Buletinul Mihai Eminescu*, 1930-1943, *Făt Frumos*, 1926-1944, *Fond și formă*, 1938-1944. A publicat în diverse reviste: *Junimea literară*, *Viața nouă*, *Deșteptarea*, *Gazeta Bucovinei*, *Revista Bucovinei*. S-a căsătorit cu

Octavia Lupu, o femeie frumoasă și bogată, fiica politicianului Teofil Lupu. Memorii: 1986 *Iraclie și Ciprian Porumbescu*, 2001 *Viață*, *Eminescu. Note pentru o monografie* (2001). Proză: 1920 *De la noi. Povești*, 1923 *Războiul Troadei*, 1925 *Institorul Creangă*, *La frații noștri* (1928).

MORARIU

Aurel (15 mai 1886 Cernăuți - 1945

Craiova) participant la Primul Război Mondial, pe frontul de la Mărășești, cu gradul de sublocotenent. S-a afirmat ca un naționalist tumultos, dar și ca un antisemit exagerat. A trecut în România militând pentru intrarea țării în război împotriva Austriei. A făcut studii de drept la Universitatea din Cernăuți, licența fiind obținută în 1909, și-a luat doctoratul la Praga în anul 1914. A fost de mai multe ori deputat în Parlamentul României făcând politică liberală. La Cernăuți, după război, întemeiază Cooperativa Meseriașul Român și înființează două bănci. A colaborat la diverse publicații: *Deșteptarea*, *Glasul Bucovinei*, Opera: 1915 *Bucovina 1774-1914*, 1924 *La zece ani de la izbucnirea marelui război*, 1926 *Un capitol din viața pribegilor bucovineni*, 1938 *Amintiri* 1940 *Bucovina*

MORARIU Victor

(12 februarie 1889 Cernăuți - 1 iulie 1946 Caransebeș)

participant al Primului Război Mondial, prieten și coleg de școală cu Ion Grămadă. A fost profesor la gimnaziul greco-ortodox din Suceava, a obținut doctoratul în filologie la Universitatea din Cernăuți.

A scris mult, dar dintr-o modestie exagerată, multe din articole sau lucrări au rămas îngropate în pagini de ziare și reviste. După decesul primei soții, se căsătorește a doua oară cu Porfira Ieșan, sora profesorului universitar Al. Ieșan, în 1942. A semnat cu pseudonimele Vimo și sau V.M. Opera: 1920 *Un proces de înaltă trădare în Bucovina de la 1780*, 1921 *Călăuza istorică a orașului Suceava*, 1926 *Amintiri despre Ion Grămadă*, 1927 *Sintaxa propozițiunii în Psaltirea Scheiană*, 1933 *Pedagogia lui Jean Paul*, 1936 *Pedagogia lui Herder*, 1939 *Istoricul reuniunii muzical-dramatice Ciprian Porumbescu*, 1940 *Vasile Bumbac*, 1940, *Problema nuvelei în literatura germană*.

STOIKA Cezar Alexandru (12 ianuarie 1891, București – 21 martie 1942)

fratele mai mare al lui Constantin Titus Stoica, a participat ca soldat la ambele războaie, fiind decorat pentru curajul dovedit. A urmat cursurile Facultății de Drept al Universității din Iași, a făcut politică, fiind consilier municipal din partea Partidului Liberal din Chișinău. A fost căsătorit cu Natalia Petrovna. După ocuparea Basarabiei, Cezar Alexandru Stoica a fost condamnat la 8 ani de muncă silnică. A murit în lagărul colonie din Nijne-Amursk, Siberia. Poezii: 1912 *Flori de primăvară*, 1913 *În ritualul vieții, Miragiile sufletului*. Nuvele și schițe: 1924 *Basarabia pământ românesc*.

STOIKA Constantin Titus (24 februarie 1892, Buzău – 23 octombrie 1916, Vâlcea)

voluntar, a urmat cursurile Școlii Militare de Artilerie, Geniu și Marină, obținând gradul de plutonier. Va fi rechemat sub armă în 1915 și în noapte de 15 august 1916 primește botezul focului. A urmat clasele primare la piatra Neamț, a continuat studiile la gimnaziul Radu Greceanu din Slatina, apoi a fost elev

al liceului teoretic Nicolae Bălcescu din Pitești. A absolvit Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București. A publicat în diverse publicații precum *Neamul românesc literar*, condus de Nicolae Iorga, la *Vieța nouă* a profesorului Ovid Densusianu, etc. Rănit în luptele duse a refuzat să fie internat în spital, fapt care nu a fost de bun augur, încât va pierde lupta, doamna cu coasă nu iartă. Va fi înmormântat unde și-a dorit, dar ulterior osemintele eroului vor fi reînchinate pe Dealul Mlaci din județul Vâlcea, iar mormântul îi va fi străjuit de o cruce ridicată în 1970 de fratele său, Titus T.Stoika. Frații Stoika, Constantin, Titus și Cezar, au înființat o revistă, care a fost efemeră, doar un an, *Tinerimea literară și artistică*, Pitești.

STOIKA Titus Titus (14 octombrie 1893, Buzău – 15 aprilie 1983, București)

este fratele mai mic al celor doi frați Constantin și Cezar Stoika. A participat la Primul Război Mondial în calitate de ofițer. A fost rănit, decorat pentru eroismul său și avansat la gradul de căpitan. A urmat Facultatea de Drept al Universității din Iași. Se va stabili la Chișinău, unde a fost numit comisar regal. A profesat ca avocat dar și ca magistrat militar. După 1944 a revenit în țară. Memorii: *Luptele de la Jiu și Tisa, Note de călătorie, Basarabia – pământ românesc*.

TEODOREANU Alexandru O. sau Păstorel (30 iulie 1894, Dorohoi – 15 martie 1964, București)

a fost mobilizat la intrarea României în Primul Război Mondial, și a luptat pe fronturile din Transilvania și Moldova. A fost rănit grav și decorat. În 1918 își va pierde fratele mic, Laurențiu, pe front. Intelligent, spirit vesel, Alexandru Teodoreanu a urmat Facultatea de Drept a Universității din București. După 23 august 1944 spiritul său aplecat spre glume îl va face să sufere,

în 1960 va fi arestat și condamnat la 6 ani. După un timp va fi eliberat. Schițe: 1931 *Mici satisfacții*, 1933 *Un porc de câine*, 1934-1935 *Tămâie și otravă*. Catrene și parodii: 1936 *Vin și apă*, 1973 *Gastronomie*. Dramaturgie: (în versuri) *Rodia de aur*.

TEODOREANU Ionel (6 ianuarie 1897, Iași - 3 februarie 1954, București)

este mobilizat în 1916-1918 participând la Primul Război Mondial. Scriitorul Al. O. Teodoreanu este fratele său, iar prozatoarea Ștefania Velisar-Teodoreanu i-a fost soție. A urmat Facultatea de Drept la Universitatea din Iași, iar după obținerea licenței se va dedica avocaturii, ajungând unul din maestrul barei, mai întâi la Baroul de Iași, iar după 1938, când se stabilește la București, la acela de Ilfov. A fost apreciat de Garabet Ibrăileanu, dar ironizat de George Călineanu. A legat prietenii cu Mihail Sdoveanu, Tudor Arghezi, Ion Pillat. Schiță: 1919 *Bunicii*. Proză: 1923 *Ulița copilăriei*. Romane: 1925-1927 *La Medeleni, vol.I-III*, 1928 *Turnul Milenei*, 1929 *Bal mascat*, 1931 *Fata din Zlataust vol.I-II*, 1933 *Golia vol.I-II*, 1934 *Crăciunul de la Silvestri*, 1935 *Lorelei*, 1936 *Arca lui Noe vol.I-II*, 1937 *Secretul Anei Florentin*, 1938 *Fundacul Varlamului*, 1939 *Prăvale Baba*, 1940 *Tudor Ceaur Alcaz*, 1940 *Ce-a văzut Ilie Pânișoară*, 1945 *Hai, diridam*, 1946 *La porțile nopții*, 1948 *Zdrulă și Puhă*, 1971 *Să vie Bazarea*. Memorialistică: 1938 *În casa bunicilor*, 1941 *Întoarcerea în timp*, 1946 *Masa umbrelor*. Poezii: 1970 *La porțile nopții*, 1996 *Cina cea de taină*. ■

Teodora MANOLE

Bibliografie

- Dicționarul General al Literaturii Române*, vol. L-O, București, Editura Univers Enciclopedic,
- Lucian Predescu, *Enciclopedia României Cugetarea*, București, Editura Cugetarea - Georgescu Delafraș, 1940
- Călinescu George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Semne, 2008
- Zaciu Mircea, *Dicționarul scriitorilor români*, vol. D-L, București, Editura Fundația Culturală Română, 1998.

Luminița Giurgiu, Marius Adrian Nicoară, Valeriu Nicolescu, Alexandru Tudose, *Monografia unui lăcaș al identității naționale a românilor – Biserica și Cimitirul Eroilor din Buzău*, Editura Alpha MDN, Buzău, 2019.

Patru autori uniți de aceeași pasiune – istoria națională și animați de respectul pentru eroii acestui neam și-au dat mâna pentru a scrie o monografie mai puțin obișnuită. O carte despre un cimitir imens, poate cel mai mare din țară, în care își dorm eternitatea, lângă biserica ortodoxă din Buzău, 9653 de eroi necunoscuți, 8001 militari români, 753 de militari germani, 744 de militari austro-ungari, 136 de militari ruși și bulgari, 14 militari turci și 5 militari italieni. Este menționat și cimitirul ostașilor sovietici organizat în exteriorul celui multinațional, dar nu se dezvoltă subiectul.

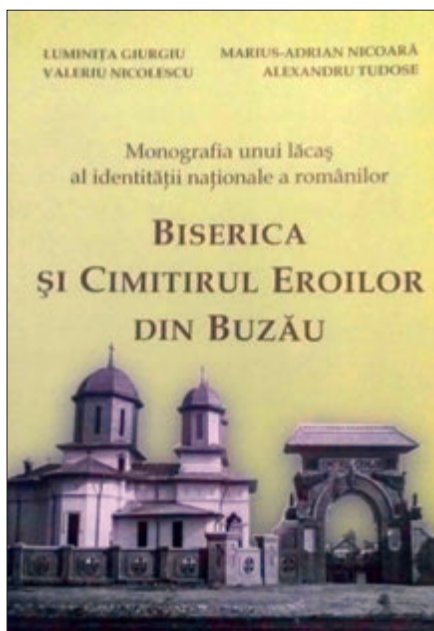
Cimitirul eroilor și biserica militară au fost renovate cu ocazia aniversării Centenarului Marii Uniri, prin grija Primăriei municipale Buzău și a primarului Constantin Toma – un om cu profundă simțire românească. S-au inaugurat pe 13 mai 2018, cu mare ceremonial religios și militar și participarea Brigăzii 30 Gardă „Mihai Viteazul”, incluzând defilare și o spectaculoasă retragere cu torțe.

A fost așteptat și președintele României, care își anunțase prezența, dar care nu a mai venit, orașul rămânând cu amintirea de la inaugurarea cimitirului militar și a bisericii eroilor, în 1932, când regele Carol II și prim-ministrul Nicolae Iorga au onorat evenimentul, cinstind cum se cuvine somnul cel lung al tuturor eroilor înhumați aici.

Lucrarea de față începe printr-un cuvânt înainte semnat de primarul Constantin Toma, el fiind și în spatele finanțării editării volumului. O prezentare istorică a așezării formează cadrul general în care este descris Buzăul ca importanță strategică, comercială și socială în toate timpurile

și ca centru de mobilizare a oștilor care au plecat la luptă în războaiele voievozilor, dar și în Războiul de Independență, în al doilea război balcanic, în primul și al doilea război mondial. Se menționează că 1081 de militari buzoieni au trecut podul de vase de la Călugăreni, călărașii buzoieni care au trecut pe la Corabia pentru a lupta la Plevna și Vidin.

Aici și-a avut sediul Divizia 5 Infanterie, care a trecut în Ardeal pe la Tabla Buții. Au luptat în Dobrogea,

în bătălia pentru București, bătălia de Crăciun de la Rm. Sărat.

Trecerea în revistă continuă cu eroii, cu faptele de vitejie din Moldova, apoi participarea în Ungaria cu Regimentul 23 Artilerie Buzău.

Divizia 5 Infanterie a luptat peste Prut, la Orhei, în Basarabia, la Odesa, apoi, la 30 septembrie 1942, a intrat în dispozitivul de la Cotul Donului.

Puțini au scăpat de încercuire. Au murit 335 de ofițeri, 369 de subofițeri,

12.782 de soldați.

În acest context sugestiv este prezentată istoria construcției bisericii eroilor, biserică militară cu hramul tuturor sfinților ridicată prin contribuții publice, colecte ale doamnelor din înalta societate, cu solda pe o zi a tuturor militarilor buzoieni, cu contribuția substanțială a câtorva sponsori, printre care comandantul Diviziei, generalul Nicolae Uică, care s-a și ocupat direct de construcție și de organizarea cimitirului pe parcele.

Au fost aduse oseminte din mai multe părți ale județului, mutându-se cu grijă și monumentele comemorative aferente. Renovarea actuală le-a redat aspectul inițial, atât locurilor de veci, cât și însemnelor și deopotrivă bisericii.

Cartea de față și renovarea celor două obiective sunt omagiul cel mai semnificativ, poate din țară, pe care o comunitate l-a adus eroilor cu ocazia Centenarului.

În anexe sunt prezentate listele de eroi din cele trei războaie, din revoluție și sunt menționați și eroi contemporani căzuți în teatrele de operații. Sunt prezentate și câteva personalități importante, preoți militari, generali și ofițeri, în urma cărora a rămas ceva în cultura și memoria orașului Buzău.

Este prezentat în anexă și un foarte interesant jurnal de front al preotului militar iconom stavrofor, maior Marin Dumitrescu, din care rezultă bogata acțiune de recreștinare a rușilor, în timpul războiului, o acțiune spirituală extrem de importantă și în general ignorată de istoriografie.

Lucrarea este un exemplu bun de urmat și de intelectuali din alte filiale ale Cultului Eroilor „Regina Maria”, care ar putea pune astfel o stavilă în calea uitării eroilor neamului. ■

Ilie Schipor, *Deportarea în fosta URSS a etnicilor germani din România, Argumente arhivistice ruse*, Editura Honterus, Sibiu, 2019.

Ilie Schipor, licențiat în istorie și doctor în științe militare, dăruiește societății românești o lucrare științifică despre drama celor peste 70 000 de cetățeni civili, deportați de trupele sovietice la începutul anului 1945, și puși la muncă forțată pentru reconstrucția URSS. Calvarul lor a durat până în 1950, când, în principiu, s-a încheiat repatrierea lor, cu excepția unui număr de condamnați de tribunalele poporului din republicile sovietice, pentru diferite delictе în lagărele de muncă. Aceștia din urmă s-au întors în țară abia în 1953, când au beneficiat de un decret de grațiere din partea lui Stalin.

Cartea de față este a doua lucrare monumentală a sa, după ce în 2013 a apărut în Editura Monitorul Oficial volumul „Prizonieri de război români în Uniunea Sovietică. Documente 1941-1956”, pe care l-a elaborat împreună cu un colectiv de cercetători și istorici români și ruși. Cartea aceea a obținut Premiul Dragalina al Asociației naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” și se bucură de o apreciere unanimă din partea specialiștilor și a tuturor celor care vor să afle ce cumplită dramă au trăit militarii români căzuți prizonieri pe front, ori luați prizonieri de ruși, în Moldova de dincoace de Prut, după întoarcerea armelor în 23 august 1944, prin decizia regelui Mihai, dar fără nicio înțelegere prealabilă cu sovieticii.

Un admirator al lui Ilie Schipor vorbește despre lucrările lui, asemuindu-le cu listele evreilor salvați de un binecunoscut diplomat, Schindler – numindu-le Listele lui Schipor, calchiind titlul celebrului film care s-a ocupat de caz.

Fiind ministru-consilier la Ambasada României de la Moscova, timp de 10 ani, 1 august 2009-august 2019, istoricul din el l-a îndemnat să-și folosească șansa pentru a intra în cele mai importante instituții arhivistice

ruse, pentru a căuta urmele celor răătăciți ori definitiv pierduți în lagărele sovietice, certificate prin doumente oficiale.

Studiul de față, foarte bogat documentat, este bazat pe argumente arhivistice ruse și întregește prin multitudinea de date, redate pe criterii strict științifice, studiile, memorialistica, cercetarea științifică publicată până acum în România. El aduce în context bogăția de necontestat a sursei autentice, care a fost păstrată până nu demult sub pecetea secretului în arhivele rusești.

Pe parcursul a 70 de pagini ce alcătuiesc prima parte a lucrării, autorul face o analiză complexă a fenomenului, cu o rigoare documentară aproape uscată, sesizând contextul geopolitic, pregătirea deportărilor ca idee și apoi ca politică aplicată, oprindu-se pe larg asupra temei propriu-zise, deportarea etnicilor germani din România, erorile și abuzurile comise de cei care îi selectau și îi duceau în robie, atitudinea autorităților române aproape anihilate de presiunea ocupantului sovietic, intervențiile lor, ale ambasadelor

din București și ale unor organizații civice, la autoritățile sovietice pentru eliminarea abuzurilor și respectarea întocmai a deciziei oficiale a Moscovei privind deportările. Filmul dramei continuă cu descrierea destinului deportaților civili români în lagărele de muncă din URSS, a procesului de repatriere treptată, a condamnărilor, evadaților și morților.

Partea a doua a cărții, cea mai voluminoasă, două treimi din lucrare, cuprinde anexe extrem de importante și diverse, unele dintre ele în facsimil, în limba rusă. Este vorba de ordine și dispoziții ale autorităților sovietice, note ale generalilor sovietici adresate guvernului Nicolae Rădescu, telegrame, rapoarte, note informative și nu în ultimul rând liste nominale cu deportații români de etnie germană, deportați, arestați decedați, ș.a.

Rigoarea cercetătorului nu-l lasă pe Ilie Schipor să aibă aprecieri subiective, dar generează emoții puternice prin prezentarea unor cazuri particulare absolut impresionante, soții de militari, unii dintre ei pe frontul antihitlerist, trimise în deportare, bătrâni născuți la sfârșitul secolului al 19-lea, copii de la câteva luni până la adolescență, români sau de altă etnie decât cea germană vizată de reglementări, duși abuziv, soți nevizați de deportare dar care își însoțesc benevol partenerul în deportare, soldați români activi trimiși în lagărele de muncă etc.

Ideea de a reface țara distrusă de război, cu mâna de lucru gratuită oferită de deportații din țările învinse i-a venit lui Stalin după dezastrul de la Stalingrad-Cotul Donului. Se miza ăe aducerea din germania a cinci milioane de cetățeni la muncă forțată timp de 10 ani, motivând că aceasta ar conta în compensațiile de război pe care Germania nu le-ar putea suporta altfel. Partenerii de alinață nu prea au agreat ideea. Occidentalii erau conștienți că

și Germania înfrântă va avea nevoie de reconstrucție și respectiv de forță de muncă, pe care nu avea de unde să o ia după marile pierderi suferite pe front.

Năpasta a căzut pe țările de după cortina de fier, acceptate de aliații occidentali a rămâne în sfera de influență sovietică: România, Ungaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, Bulgaria. În total, au ajuns în lagărele de muncă, în anul 1945, 208.239 de civili europeni, România furnizând numărul cel mai mare de etnici germani (69.332), urmată de Ungaria (31.923), Iugoslavia (10.035), Cehia (215), Bulgaria (75).

Cartea abundă de cifre și date care fluctuează cu vremea, din multe motive, care demonstrează abuzul și suferințele selecției pentru deportări făcută de cei peste 12 000 de militari sovietici implicați în operațiune, împreună cu jandarmeriile locale românești. Astfel se constată că doar la câteva luni după încheierea operațiunii – pe 22 februarie 1945, pe 5 noiembrie sosesc în țară 1671 cetățeni deportați,

printre care sute de bătrâni și femei, 22 de minori cu vârste de la câteva luni până la vârsta adolescenței. Au fost ridicați abuziv aproape 4000 de români care nu aveau nicio legătură de familie cu germanii - cetățeni ai României cărora li se adaugă alți 621 de arestați de către trupele sovietice în trecerea lor spre Berlin.

Pentru ducerea lor în URSS s-au format 91 de garnituri de tren, însemnând 5204 vagoane. În urma sesizării abuzurilor și erorilor în selectarea deportaților, făcute către autoritățile române, care au intervenit la cele sovietice de ocupație, unii dintre îmbarcați au fost întorși de la lași, alții însă care apucaseră să treacă granița n-au mai avut această șansă. Unele liste de deportați din județul Timiș au fost scrise pe partiturile muzicale ale cântecului „Fetița din Banat”, de I. Velceanu. Ce ironie, Doamne!

După doi ani au început repatrierile, dar acțiunea s-a încheiat în 1950, cetățenii români rămânând mereu pe

ultimul loc. La 1 martie 1947 România mai avea 41.183 de deportați în timp ce Germania avea doar 27.000 de cetățeni.

Documentele relevă că din totalul general de cetățeni europeni, care atinsese cifra de 271.627 de civili, în 1950 muriseră 66.456, iar 24,46% erau în detenție în urma unor delict ce se întindeau de la rea-credință, denigrarea URSS până la încercările de evadare. Dintre deportații români au murit, până în 1950, 5500.

Sunt semnalate multe drame personale cutremurătoare, dintre care o amintesc pe cea a unei evreice din România, ridicată de ruși din lagărul de exterminare de la Auschwitz și trimisă într-un lagăr de muncă în URSS, unde a stat mai mulți ani.

O carte cutremurătoare pe care citind-o cu răbdare și sufletul curat, îți vine să-ți strigi revolta ținând în mână toate cifrele și datele după care se ascund suferințele unor oameni care nu aveau decât vina de a fi germani și cetățeni români. ■

Ion I. Brătianu, *Generalul C. I. Brătianu în fața judecății istoriei*, Editura Fundației Culturale „Ion I. Brătianu”, București, 2019.

Suntem în fața unei cărți care la prima vedere pare o lucrare de autor, dar nu este, Ion I. Brătianu fiind doar îngrijitorul unui volum adagio la o carte apărută anterior. Este vorba de „*Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 de ani, 1866-1907*”, semnată de bunicul său, generalul Constantin I. Brătianu.

Casa Brătienilor a dat țării acesteia o întreagă pleiadă de intelectuali și excelenți oameni politici, care și-au făcut din patriotismul autentic și din promovarea fondului profund al neamului un scop suprem în viață. Începând cu mijlocul secolului al 19-lea și până la fatidicul an 1952, când s-a declanșat decimarea intelectualității cu origini ori preocupări neproletare, Brătienii au dominat scena culturală românească, în primul rând ca politicieni, dar și ca istorici,

ingineri, deschizători de drumuri în modernizarea țării, ca militari ai armatei în plină racordare la evoluția europeană în domeniu.

Generalul Constantin I. Brătianu s-a născut în 1844 și în 1864 este absolvent al Școlii Militare de Ofițeri din București, cu gradul de sublocotenent în arma Geniu. Se specializează în lucrări topografice la instituții militare de profil din Franța, apoi își continuă studiile la Școala Politehnică din Paris și la Institutul Geografic din Algeria, participă la ridicarea topografică a Belgiei, timp de opt luni. Întors în țară cu o viziune modernă despre rolul hărții în economia războiului și despre necesitatea cartografierii întregii țări, înființează și conduce primul compartiment cartografic din armată – Atelierul litografic.

În Războiul de Independență a

executat lucrării direct pe teren, ridicând planul topografic al împrejurimilor Plevnei la scara 1:3000.

A stabilit cu expertii săi noua concepție geodezică militară românească, a realizat planurile orașelor București și Ploiești. Datorită străduințelor sale, s-a înființat, la București, Observatorul Astronomic Militar Român, unde regele Carol I obișnuia să se ducă să observe cerul, într-un loc anume, care a fost distrus în 1945.

În 1899, la Expoziția Universală de la Paris, Institutul Geografic al Armatei a primit Marele Premiu pentru hărțile și planurile topografice gravate de specialiștii formați de le, iar lui i s-a decernat Medalia de Aur.

Generalul C. I. Brătianu a devenit în 1899 membru corespondent al Secției Științifice a Academiei Române. A fost considerat la vremea

lui cel mai mare specialist topografic din țară, recunoscut și de forurile internaționale de profil, mai ales pentru precizia determinărilor astronomice și gravimetrice din România, în comunicările sale la conferințele internaționale de gen.

Generalul a militat activ pentru realizarea hărții cadastrale a României, demers respins de Parlamentul format în majoritate de moșieri și aristocrați care nu erau dispuși să se afle dimensiunea reală a proprietăților lor și să le crească astfel impozitele.

Din păcate, situația cadastrală a țării, cu excepția Ardealului și Transilvaniei, a rămas, în principiu, nerezolvată până în ziua de astăzi. Nu știm care e suprafața României și care sunt proprietarii, așa cum nu știm, din motive obscure, care e numărul real al locuitorilor, ultimul și singurul recensământ din anii de după revoluție fiind un fiasco.

Acesta este omul, militarul rănit la Plevna și rămas surd pentru tot restul vieții, omul de știință, intelectualul și scriitorul cotelat ca un fin observator al evoluției sociale. Despre el vorbesc, într-un laudatio unanim, un mare număr de intelectuali români contemporani, în lucrarea de față.

Academicianul Dan Berindei observă că timp de patru decenii, datorită meseriei sale de cartograf, a cutreierat țara, cunoscându-i realitățile despre care a scris în „amintirile” sale, o radiografie fără menajamente a unei Românie care își căuta locul în modernitatea lumii, dar nu cu o dorință structurală de evoluție în bine, ci fandosindu-ne fanariotic în imitații. „Am căutat și căutăm să fim tributari străinătății în toate și pentru toate”, scrie generalul, iar academicianul adaugă: „Ce ar spune în această privință astăzi?”

Despre partidele de atunci (liberalii și conservatorii), generalul spune că au devenit „adevărate trusturi politice”, iar noi acum am zice de ale noastre că sunt găști lamentabile, care ca și atunci „schimbau cu desăvârșire totul ce a stabilit partidul advers”, în loc să se continue unul pe altul.

Părerile generalului Brătianu din urmă cu mai bine de un veac

par amintirile despre viitor ale unei societăți românești încremenite în proiect. Aceleași metehne, aceleași boli și lipsă de grijă a autorităților față de cetățeanul căruia îi cerșește încrederea.

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu reține din scrierea generalului Brătianu soluțiile pentru ameliorarea situației printre care cadastrarea, un partid al țăranilor care să le apere interesele, ridicarea culturală, oprirea invaziei străinilor – „cei mai mulți dintre cei stabiliți în România fiind lepădături” –, o administrație suplă și funcționari cinștiți.

Comparațiile cu situația actuală sunt prezente în mai toate însemnările din volum, autorii neputând ignora actualitatea observațiilor generalului C. I. Brătianu, care în numai 74 de pagini dă imaginea tristă a unei țări în care între conducători și popor nu este decât golul. Printre ei, Ion Coja, Mihai Diaconescu, Dinu Grigorescu, Igor Butnaru, Ion Dodu Bălan ș.a.

Lectura acestei cărți este un foarte bun prilej de întâlnire cu intelectualitatea românească actuală care nu se vede la televizor, dar care este conștientă de valoarea înaintașilor și bucură să existe printre noi oameni care șterg praful uitării de pe tomurile vechi și scot la lumină figurile luminoase ale trecutului. ■

Rubrică realizată de general Grigore BUCIU

Un nume cât o lume

Ne-a sosit la redacție o carte mai puțin obișnuită, greu de încadrat într-un gen literar anume, greu de descris și de definit: ea este deopotrivă o cronică istorică a unui nume, o genealogie a familiilor care se revendică de la numele Burghelești (Burghelea), dar și „o samă de cuvinte”, cum ar spune cronicarul, și de mărturii adunate, cu o pasiune admirabilă, de scriitorul și publicistul Eugen Burghelea.

Această carte – ține să precizeze Eugen Burghelea, pentru a-și pune în temă cititorii - nu este o monografie, ci o prefață la cronică a unui nume străvechi și nobil, aparținând marilor familii boierești românești, răzeșilor de ieri, țăranilor de astăzi și urmașilor lor împrăștiați pe toate coclaurile țării și ale lumii. Chiar dacă istoria unei familii, a unui nume, pare a fi doar locală, ea este o verigă din istoria națională și universală. Am adunat aceste crâmpoșe de istorie între două coperte, pentru a nu se pierde în bătaia vântului și pentru a fi mărturii ale existenței neamului istoric, distins și peren al Burgheleștilor.”

Un volum excepțional ca lecție pentru recuperarea memoriei unui nume: Burghelești! ■

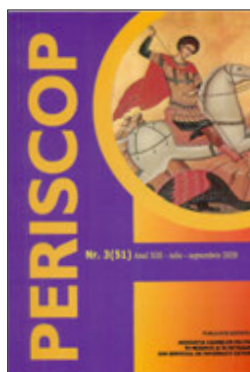
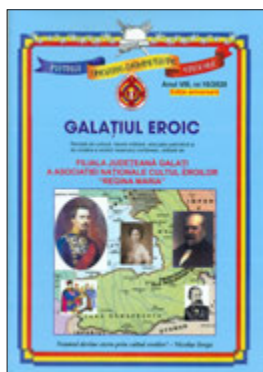
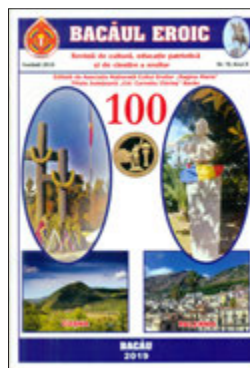
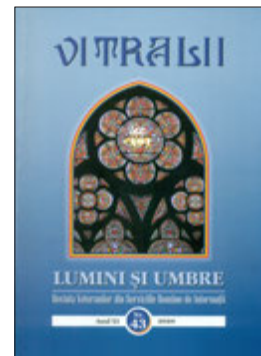
Revistele noastre

Ne-au sosit la redacție revistele filialelor județene ale Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. Le primim și le semnalăm cu bucurie și respect, știind că în paginile lor se încorporează munca, ideile și visurile colegilor noștri din teritoriu, oameni pasionați de istorie și dedicați nobilei misiuni de slăvire a faptelor eroilor noștri.

Iată titlurile aliniate pe caruselul presei acestui sfârșit de an pandemic: **Bucureștiul Eroic**, anul III, nr. 2 (5), 2020; redactor-șef – colonel (rtr) Petru Gurău; **Galațiul Eroic**, anul VIII, nr. 10/2020; redactor-șef – comandor (rtr) C. Asofronie; **Eroii Neamului**, anul XII, nr. 1 (42) / 2020, Satu Mare; redactor coordonator: colonel (rtr) Voicu Șichet; **Plăieșii**, nr. 15 / 2020; redactor-șef – Constantin Crăciun; **Tactica și Strategia**, anul 6, nr. 6 / 2019; director de redacție: Cristian Mareș; **Bacăul Eroic**, anul X, nr. 19 / 2019; redactor-șef – colonel Tc. (rtr) George Gheorghiu; **Prahova Eroică**, anul IX, nr. 17/2019; redactor-șef – colonel (r) Puiu Cujbă.

Primim cu regularitate trei publicații asupra cărora promitem să zăbovim mai mult în numărul viitor. Este vorba de: **Vitralii Lumini și Umbre**, revista Veteranilor din Serviciile Române de Informații, Anul XI, nr. 43 / 2020, redactor-șef – colonelul (r) Hagop Hairabetian; **Periscop**, revista Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe, anul XIII, nr. 3 (51) / 2020, redactor-șef – I. Popa; **Viața noastră**, revista Asociației Casa de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Elena Cuza”, Bârlad, nr. 44 / 2020, redactori coordonatori: Serghei Coloșenco, Petruș Andrei.

Felicitări tuturor! ■

Anul întâi!

Anul întâi de la facerea revistei „**Eroii neamului nostru**”, publicație cu care Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria, Filiala Județeană Bistrița-Năsăud „Colonel Liviu Rusu” se aliniază celor 26 de filiale din teritoriu care au reviste proprii. Remarcăm faptul că revista apare cu sprijinul Primăriei Comunei Șintereag, primar: ing. Ioan Bob, membru de onoare al filialei județene Bistrița-Năsăud „Colonel Liviu Rusu”, care, în

Gânduri de început, notează: „Iubirea de Patrie este cea dintâi virtute a omului civilizat!... Dorim colectivului redacțional al acestei reviste, dedicate eroilor și eroismului neamului românesc, să aibă mult succes în nobilele misiuni de educare a populației județului, în special a tinerei generații, în privința acordării respectului și recunoștinței pentru jertfele înaintașilor pentru binele țării, a promovării ideii de patriotism și respect pentru România!”

Bun venit în publicistica eroică și La mulți ani! ■

În căutarea celor dragi

Ne-a vizitat la redacție cu ceva vreme în urmă o doamnă în vârstă, sfoasă, cu o privire caldă și tristă. Se numește Iuliana Zaharia și locuiește în București. Vizita acestei doamne readuce în atenție delicata chestiune a identificării militarilor căzuți pe câmpurile de luptă ale ultimului război mondial, îndeosebi pe frontul de Est.

Doamna Zaharia își caută tatăl, caporalul Cârstea Ioan, contingentul 1938, fost în Batalionul 16 Vânători Munte, dispărut în 1941, în luptele de la Ulianovka. Mai păstrează și acum scrisoarea ajunsă acasă de la tatăl ei. Avea patru ani pe atunci.

O citim și o răscitim cu durere...

14 septembrie 1941

Scumpii mei

Acum trei zile am primit c.p. ce mi-ați trimis din 25 august, iar astăzi am primit una trimisă de Sândica. Sunt fericit că-mi scriți că acasă este bine și că sunteți sănătoși. Eu, ce să vă spun, sunt sănătos. Pe acolo ce mai este, sunteți sănătoși? Îmi scriți că mama Floarea și tata On au fost cam bolnavi? Ce au avut? S-a însănătoșit? Copiii ce fac, sunt sănătoși? Vă rog, aveți grijă de ei, mai cu seamă acum cu venirea frigului de toamnă. Căci, pe aci, se simte foarte frig. Sila, cred că a început să urmeze la școală. Veșteți să o trimiteți regulat. Banii încă nu

i-am primit. Înștiințarea de la Liceu am primit-o. Din Bulgaria n-am mai primit scrisoare din iulie. Vă rog să-mi trimiteți în pachet 2 perechi ciorapi, mănușile, obiele, tutun și anumite alimente, ca să-mi ajungă mai multă vreme. Ambalajul să fie din scândură mai subțire și vine în mod sigur. Să ne revedem sănătoși, lonel.

Acesta a fost ultimul mesaj de la tatăl ei. Atât de simplu și atât de trist. Un soldat român, aflat pe front, scria acasă că are nevoie de mănuși, ciorapi, obiele, tutun și mâncare!...Ce comentarii se mai pot face acum pe această temă?

Doamna Iuliana Zaharia, născută Cârstea, n-a încetat să-și caute tatăl care a plecat pe front și nu s-a mai întors niciodată, lăsând în urmă o femeie văduvă cu trei copii: Vasilica, născută la 25 august 1934, Iuliana, născută la 22 iunie 1937, Dumitru, născut la 28 noiembrie 1939.

Am putea divaga aici pe această temă mult și bine, am putea prezenta răspunsurile primite de la instituțiile Statului Român (unele de un ridicol revoltător), dar cu ce folos?... ■

Colonel Dumitru Roman

Conducerea Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria” urează tuturor membrilor săi, din țară și de peste hotare, sănătate și cât mai multe împliniri în NOUL AN, 2021!

Mulțumim donatorilor și sponsorilor care ne-au sprijinit în activitatea de cinstire a memoriei Eroilor!

La mulți ani!

IN MEMORIAM

Vasile Gherasim

O veste tristă ne-a întunecat și mai mult acest început de noiembrie

panic. A murit la vârsta de doar 70 de ani profesorul Vasile Gherasim. S-a stins din viață în ziua de 7 noiembrie 2020, pe un pat de spital din București, după o lungă și aprigă luptă cu noul coronavirus. Cu toate eforturile făcute, medicii n-au reușit să-l salveze.

În timpul mandatului său de primar al Sectorului 1 al Capitalei, 2000-2004, Vasile Gherasim a fost un colaborator și un prieten apropiat al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”. De fapt, a fost singurul primar al Capitalei de după decembrie 1989 care a înțeles cu adevărat menirea și eforturile asociației noastre într-o vreme în care totul părea sortit distrugerii. Aproape că nu era activitate importantă la care să nu fie prezent și să ne susțină inițiativele și acțiunile, nu numai cu sfaturi, ci și cu fonduri financiare.

Pentru activitatea desfășurată în sprijinul cinstirii memoriei eroilor căzuți pe câmpurile de luptă, a fost ales președinte de onoare al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”.

O demnitate onorifică, este adevărat, dar de care s-a bucurat cu sinceritate, înțelegându-i ca nimeni altul conotațiile și, desigur, răspunderile, dincolo de funcțiile sale politice ori administrative.

A fost omul care a rămas alături de Cultul Eroilor chiar și după ce mandatul său de primar a încetat!

Oameni ca Vasile Gherasim, care s-a dăruit cu toată ființa binelui public și apărării patrimoniului eroic al acestui neam, merită Recunoștința noastră!

Dumnezeu să-l odihnească în Pace! ■

Biroul Executiv Central al Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”

**A apărut
prima
monografie
a Asociației
Naționale
Cultul
Eroilor
„Regina
Maria”!**

ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ CULTUL EROILOR „REGINA MARIA”

La finele anului 2020, consemnăm cu bucurie un eveniment editorial de excepție: apariția monografiei Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, prima lucrare de acest gen care evocă, în cele peste 250 de pagini, activitatea unei organizații neguvernamentale și non-profit – singura care, în urmă cu 30 de ani, a pornit la drum cu obiectivul declarat de a apăra patrimoniul eroic al Neamului românesc și de a cinsti memoria eroilor noștri. O ediție care se dorește a fi un reper în marcarea celor trei decenii, câte au trecut de la reînvierea acestei tradiții, dar și un omagiu adus milioanei de eroi care s-au jertfit pentru pământul românesc!

“Noi toți, și împăratul, și soldatul, și bogatul, și săracul – așa cum predică preoțimea în bisericile noastre ortodoxe – nu avem dreptul să-i uităm pe cei care nu s-au mai putut ridica din moarte și să se întoarcă acasă! Să nu uităm că, prin jertfele lor, au întregit această țară și ne-au lăsat-o moștenire nouă și urmașilor noștri, ca loc al întoarcerii fără de sfârșit. Spunem întoarcere fără de sfârșit, deoarece însăși Scriptura ne îndeamnă să luăm aminte că fiecare își adaugă oasele marelui popor al strămoșilor, într-un loc care nu poate fi altul decât Țara Iutului din care a fost făcut fiecare dintre noi.”

Sala de Marmură
a Palatului Cercului Militar
Național din București

ARMATA ROMÂNIEI

FORȚĂ ȘI PROFESIONALISM

! înteste sus,
FII CEL MAI BUN!

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
STATUL MAJOR AL APĂRĂRII